

НАЦИОНАЛЬНАЯ РЕСПУБЛИКА БУРЯТ
Улаан-Удэ, Ул. Ершеноро, 4

Эсэгэ ороноо, эхэ шотагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2009 оной январин 1 Четверг
№1 (21695)
Үбэлэй дунда хүхэ хулгана харын 5 гарагай 5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

ПРЕЗИДЕНТЫН ЁЛКО ЯЛАРБА

Ни... хотын хүүгэд болон эдиршүүлэй зохёохы ажалай ордонодо хүүгэдэй дунда ехэ хүндэтэй болоһон Президентын ёлко 9-дхи жэлээ шэмэглэгдэбэ.

Үншэн хүүгэд, тэдхэмжэ багатай, тинхэдэ хүсэд бэшэ гэр бүлэнүүдэй үршээр, үншэн, зайгуул үхибүүдые гэжээхэ газарта байрлаһан багашуул, бэлигтэй хүүгэд елкын нааданда хабаадаа. Хүүгэд болон эдиршүүлэй зохёохы ажалай ордонодо ябадаг эдир артистнуудай Шэнэ жэлэй зүжэглэмэл наадые багашуул бахархан хараа. Үбгэн Жабар Саһан хүүхэн хоёртой ёлкын дэргэдэ үхибүүн бүхэн аргагүй хүхэ. Үнгэржэ байһан Хулгана жэлые үдэшжэ, шэнэ гараха Үхэр жэлые угталсаа. Элдэб наһанай хүбүүд болон басагад заншалта ёһоороо үгтэдэг

Шэнэ жэлэй амтан шэхэртэй бэлэгүүдтэ баярлаа. Президентын ёлкодо зургаатайхан Юлия Гармаева хоёрдохие урилга абаһан ахатаая ержэ, хабаадаһан байһа.

Республикын Президент В.Наговицын хүүгэдтэ элүүр энхые, баяр жаргал болон номдоо һайн нурахаыень хүсөөд, ингэжэ хэлэбэ: «Шэнэ жэлэй һайндэрнүүдтэ, хүүгэд, таанадай сэнгэхэ талмайнууд байһан гэрнүүдэйтэй газаагуур түхээрэгдээ, Советүүдэй талмайда мүльһөөр урлан бүтээһэн городок мүнделөө. Эндэ ехэ хүхиутэйгээр үбэлэй амаралтын үдэрнүүдые үнгэргэхэ аргатай. Шэнэ жэлээр амаршалаад, бүхы һайн һайханниё хүсэнэб!»

Буряадай Правительство Президентын ёлкые үнгэргэл-

гэдэ хэгдэхэ гаргашануудта хүсэдөөр мүнгэ һомолоо. Концертнй программаһаа эхилээд, республикын хүдөө шотагуудһаа үхибүүдые асарха, һөөргөнъ абаашаха хүрэтэр Правительствэ мүнгэ гаргашалаа.

«Мүнөө сагта бүхы юумэн мүнгэнэй хүсэн, тинмэхэ бүхы үхибүүд Шэнэ жэлэй ёлкын наадануудта хабаадаха аргагүй байна. Ушар тинмэхэ үхибүүд гэр бүлынгөө олзо багатай байһыень мэдэрхэгүйн тула бидэ оролдохо, 18 наһа хүрэтэр үхибүүд Шэнэ жэлэй һайндэрнүүдтэ хүхихэ, баясаха ёһотой», - гэжэ республикын толгойлогшо тэмдэглээ.

Сэрэгма ДОНДОКОВА.

Авторай фото.

Буряад Республикын Президент – Правительствын Түрүүлэгшэ В.В.Наговицынай Шэнэ жэлэй амаршалга

Буряад Республикын хүндэтэ ажаһуугшад!

2008 оной мэндэ-мэндэ дүүрэхээс байна. Энэ жэлнай үйлэ хэрэгүүдээр баян, манай ажабайдалда болоһон хубилалтануудай эхи табяа.

2008 он хадаа экономика талаар ашагтай жэл байба. Манай республика экономика дүнгүүдээр Сибириин Федеральна округһоо гадуур Росс дотор һайн һуурида гараа. Энэ жэлдэ ажалай салын дээшлээ, үгырэлгын хэмжээн доошолоо. Демографическа байдалшые абажа харахда, манай республикада һайн тээшээ хубилла. Хүн зоний тоо 3 мянгаар олошороо.

Хүн зоний һуудал байдалай һайжархын тула мүншэн горитойгоор һомологдоно гэжэ бидэ гэршэлхэ байһабди. Республикнай түхэл шарай һайжарна, хургуулинууд, хүүгэдэй сээрлигүүд, больнишанууд бодхоогдоно, харгынүүд түхээрэгдэнэ. Улаан-Үдэ хотодо байһан гэрнүүдэй газаахи болбосон түхэлтэй болгогдоно, нюур таланы заһабарилгана, байһан гэрнүүд дотор капитална заһабарилга хэгдэнэ. Бульварнууд, ябаган харгынүүд зохидхоноор түхээрэгдэнэ.

Манай ажаһуугшадтай һуудал-байдал һайжарна, хүн зоний бодото олзо оршо 10 процентээр дээшлээ. Энэ жэлдэ хүнгэн машинануудай тоо 40 мянгаар дээшлээ.

Манай республикын ажаһуугшад экономикын һалбарда элэбхитэйгээр хабаадуулагдана. Жэлэй туршада шэнэ предриятнуудай тоо хоёр дахин олошороо. Мүнөө тэдэ 10 мянга гаран болонхой. Бүрдхэлдэ абтаһан ажалгүйшүүлэй тоо доошолоо. Хүдөө шотагта һайн тээшээ хубилалтанууд болоно. Республика дотор гэмтэ ябадалнуудай тоо үсөөрнэ.

2008 ондо хүнүүдэй спортоор бээс хорихо һайн үндэхэ һуури байгуулагдана. Республикнай аймагуудта зургаан спортивна комплексууд баригдажа эхилэнхэй. Улаан-Үдэдэ томо спортивна комплекс, 10 мянган

харагшадые багтааха стадион баригдажа байһахай. Тинхэдэ нинслэл хотодо байһан гэрнүүдэй газаа спортивна 300 талмайнуудые түхээрхэ программа амжалтатай бэелүүлэгдэнэ.

Ород драмын, оперо болон баледэй театрай байһангууд һэлбэн шэнэлэгдэжэ байһахай. Энэ хүдэлмэри дүүрэхэ дүтэлэнхэй.

Республикнай бүхы хото городуудай болон аймагуудай түлөөлэгэтэ албан зургаануудта 2017 он хүрэтэрхи социаль-экономическа хүгжэлтын программануудые зохёон хараалжа баталһан байна.

Үшөө урдамнай ехэ зорингой түсэбүүд табигданхай. Бүгэдын хүсэл оролдолгонуудые элсүүлжэ, эдэ түсэбүүдые бэелүүлхэ аргатайбди. Манай республикада политическэ болон экономика талаар тогтууртай байдалтай. Олон үндэхэ яһатан манай республикада ажаһуудаг. Өөрын хүзэг бишэрэлтэй үндэхэ яһатан бүхэниё манай эндэ хүндэлдэг.

Хүндэтэ нүхэдүүд!

2008 он манай республикада ехэ азатай жэл болобо. Бидэ саашанхи хүгжэлтын һайн үндэхэ һуури байгуулаабди. Манай урда табигдаһан зорилгонуудые тодолоһойбди, ерэхэ жэлдэ ажабайдалда бэелүүлхэ болонобди.

2009 оной февраль һарада зүүн зүгэй литээр шарагшан үхэр жэл гарахань гэшэ. Энэ жэлнай үсэд нэтрүү, зорингой, наһанан хүсэхэнөө заабол бэелүүлдэг хүнүүдтэ урагшатай байха. Маанад тушаа хэлэхэн үгэнүүд гэжэ би наһанаб.

Үнэн зүрхэнэй, хани халуун амаршалгануудые Та бүгэдэндэ хүргэнэб. Ерэхэ жэлнай энхэ амгалан, тогтууртай, азатай, элбэг дэлбэг жэл болог лэ гэжэ бүхы зүрхэ сэдхэлхээ хүсэнэб.

Та бүгэдэндэ элүүр энхые, амжалта, дэлгэр байдал, гэр бүлэдөө урин дулахан аятай зохидоор байхыетнай хүсэнэб.

Шэнэ жэлээр, шэнэ жаргалаар!

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ Шэнэ жэлэй амаршалга

Буряад ороной хүндэтэ ажаһуугшад!

Буряад Республикын Арадай Хуралай зүгһөө Та бүгэдэниё шэнэ 2009 оноор амаршалааб!

Үнгэрһэн жэлдэ урдамнай орёо хүндэшые, шухала удхатайшые зорилгонууд табигдаһан байгаа. Тэдэниё олонхиниё бидэ амжалтатай шиндхээбди. Зүгөөр манай ажабайдал анхармаар, илганаар зохид, болбосон түхэлтэй баян дэлгэр болгохын тула үшөөл һайса оролдохо хэрэгтэй.

Шэнэ жэлые манай республикын ажаһуугшад социаль-экономическа талаар яһала бараг дүнгүүдтэйгээр, тодорхой амжалтануудаар угтаба. Эрдэм һуралсаида, элүүрые хамгаалгада, хүдөө ажахыда, барилгын һалбарда тусхай программанууд бэелүүлэгдэнэ. Хэсүү байдалтай ажаһуугшадтай, гол түлэб үбгэд, хүгшэдэй, хүүгэдэй байдал һайжаруулаха зорилготойгоор абтаһан социальна программанууд амжалтатай бэелүүлэгдэнэ.

Шэнэ зарлалай Арадай Хурал хүдэлмэрингөө түрүүшын жэлдэ хуули зохёолгын зургаанай хүдэлмэриниё ашаг ырые дээшлүүлхэ гэжэ оролдоо, абтаһан хуулинуудай шапартань тусгаар анхарал хандуулаа. Үнгэрһэн жэлдэ ерэхэ сагай байдал һайжаруулын тула ехэ юумэ хэгдээ. Буряадай Правительстватай хамта Арадай Хурал «Улаан-Үдэ-Хурамхаан-Уоян» гэхэн автомобилин харгыё һайнаар түхээрхэ, Буряад ороной нинслэл хотодо стадионуудые бодхоохо, Улаан-Үдэдэ, республикын аймагуудаар хүүгэдэй сээрлигүүдые, хургуули-

нуудые һэлбэн шэнэлхэ, бодхоохо асуудалуудые шиндхэлсээ. Республика дотор демографическа байдал һайжаруулгада нүлөөлхэ хэдэн хуулинууд абтанхай. Тэршэлэн республикын хэрэг байдал һайжаруулгада нүлөөлхэ хуулинууд абтанхай. Нэрлэбэл, «2008-2010 онуудай болон 2017 он хүрэтэрхи Буряад Республикын социаль-экономическа хүгжэлтын программа тухай» Буряад Республикын хуули, республикын гурбан жэлэй бюджет тухай хуули болон бусад болоно.

Республикын Арадай Хурал саашада манай республикын ажаһуугшадтай ажабайдалай шапарт дээшлүүлхэ хүдэлмэри ябуулха, экономикыё болон социальна һалбарниё хуули ёһонуудаар гуримшуулан хүгжөөлгыё хангаха ажал ябуулгага үргэлжлүүлхэ гэжэ найдуулиаб.

Заншалта ёһоор Шэнэ жэлэй һайндэрнүүдэй баярые зүрхэ сэдхэлдэмнай дүтэ һанагладаг хүнүүдээрээ хубаалдадаг гэшээбди. Манай гэр бүлэнүүдтэ Шэнэ жэлэй угтамжада баяр жаргал, энхэ амгалан, элбэг дэлбэг байдал хүсэн хэлэгдэхэн һайн һайхан үрэлнүүд хүсэлдэхэ гэжэ эгигэнэб. Манай хубини амжалтануудһаа Буряад оронойманай, Росс гүрэнэйманай энхэ амгалан байдал дулдыдана гэжэ бидэ мэдэрхэ ёһотойбди.

Республикынгаа бүхы ажаһуугшадта бүхэ тамир хуряажа, урма зорингой, энхэ тайбан ажаһуугшад хүсэнэб! Энэ жэлдэ аза талаартай золтой, жаргалтай ябыт даа!

ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ АЖАУУГШАД

Хүндэт хотын ажауугшад!
Шэнэ жэл болон Христос бурханы мундэлэн үдэр гээд жэлэй найхан хайндэрнууд эхилбэ гэшэ.
Үнгэрэн жэлд нийслэл хотодо гэр бүлын жэл сонсохгодо, энэнтэй дашарамдуулан, гэр бүлье бэхжүүлгэдэ шэглүүлэгдэн 150 гаран хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдөө.
Жэл ерэхэ бүри Улаан-Үдэдэ нарай үхибүүд олоороо түрэнэ гэжэ баярлан тэмдэглэнбди. Урзанда жэлдэ 5 207 хүүгэдэ түрэнэ байгаа наа, харин үнгэрэгшэ жэлдэ 500 хүүгэдээр бүри олон болоо. Тинмэхэ хүүгэдэй шэнэ сээрлигүүдые түхээрхэ, нэхэ хэрэгтэй. 2009 оной эхээр Аэропорт болон Загорск хууринуудта хүүгэдэй шэнэ сээрлигүүд нээгдэхэ юм.
Улаан-Үдэ хотодо ехэ барилга хэгдэнэ. 2008 ондо 200 мянган дүрбэлжэн метр талмайда гэр байранууд баригдаа, зуугаад шахуу гэр бүлэнүүд хуушархан байранууднаа шэнэ гэрнүүдтэ зөөгөө, 54 залуу гэр бүлэнүүд гэр байрын сертификатуудые абаа.
Манай нийслэл хото жэл ерэхэ бүри үзэмжэ найхан, болбосон түхэлтэй болгодоно. Хотын ажауугшадтай захилаар харгинууд заһабариллагаа, үйлснүүдтэ зайн гал оруулагдаа, зах холын хууринуудтай ажауугшад унаар хангагдаа болоо. Хотын үдэрье уугуулан, 80 гаран байшан гэрнүүдэй ноур талан заһабариллагаа. Хүүгэдэй талмайнууд болбосон түхэлтэй болгодоо. Олон байртай гэрнүүдтэ капитална аргаар залбарилга хэгдээ. Энэ бүхэ ажал хүдэлмэри хамтын хүсөөр бүтэнэн байна. Улаан-Үдэ хотымнай элдэб мэргэжэлтэй ажауугшад энэ ехэ хэрэгтэ туд тудгаа хубитаяа оруулаа.
2009 омнай харюусалгатай жэл болохонь. Бидэ энэ жэлдэ ушархан түбэг бэрхэшээнүүдые хамтаараа дабахабди гэжэ бата этигэнб.
Хүндэтэ нютагаархид, хотын ажауугшад! Та бүгэдэндэ ехэ зол жаргалтай, элүүр энхэ ябахыетнай хүсэнб! Энэ жэлдэ танай бүхэ найхан хүсэлнүүдтэй бэлэг лэ!
Шэнэ жэлээр!

Хүндэтэ нүхэдүү!
2008 ондо Росси гүрэнэй ажабайдалда тон ехэ удаха шанартай олон үйлэ хэрэгүүд болоо. Россин Федерациин Президенттын хунгалта арадай засагта үндэслэн гүрэнэй ёһонуудые сахилгада, Росси гүрэнэй арад зоной ашаг тухые хамгаалгада үндэслэн хүгжэлтын хараа шэглэл тодолоо. Манай гүрэн дэлхэйн хэмжээндэ болоһон политическэ үһэрлэгнүүдтэ харюусажа шадаа. Болоһон үйлэ хэрэгүүд хүн бүхэнэймнай сэдхэл хүдэлгөө. Эхэ оройнойгоо түлөө булта ханаагаа зобообди, саашанхи байдалынгаа зүб замые өөһдөө шэлээбди.
Мүнөө үедэ экономическа талаар баһал дэлхэйн хэмжээндэ шахардуу байдал тохёолдожо, баһал маанадта ехэ туршалга болохонь гэшэ. Ехэ бодолтой, үсэд нэтрүү, арга шадабари ехэтэй байха эрилтэ бултанаймнай урда табигдаад байна. Гэхтэй хамта нөөс арга боломжонуудта, хүсэ шадалаа элсүүлхэ саг ерэбэ гэшэ.
Президент болон Правительство 2020 он хүртэтэ социальн-экономическа талаар хүгжэхэ түсэб тодорхойлонхой. Эдэ зорилгонуудые бэлүүлгэдэ Сибириин дайдаа ажауугшад ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Сибирь болон бүхэ Росси гүрэнэе бидэ бүгэдөөрөө хүсэтэй болгохо, хүгжэн халбаруулха уялгатайбди.
Хүндэтэ нүхэдүү!
Шэнэ жэл – гэр бүлын хайндэр. Та бүгэдэндэ элүүр энхэ, урма зоригтой, зол жаргалтай, баяртай, дүтын зоной энхэрл оролдогоор хүрээлүүлжэ ябахыетнай хүсэнб.
Шэнэ жэлээр! Энхэ мэндэ, азатай, түбшэн жаргалтай ябахыетнай хүсэнб!

Буряад оройной хүндэтэ ажауугшад!
Шэнэ жэлээр хани халуунаар, үнэн зүрхэнөө амаршалнаб!
2008 ондо Буряад оройной бүхэ ажауугшадта ехэ дурахаалтай, онсо удаха шанартай үйлэ хэрэгүүд болоо. Манай республика байгуулагдаһаар 85 жэлэйнгэ ойн баярые тэмдэглээ. Буряад орон хадаа Сибириин хүгжэхэ хараатай мого нютагуудай нэгэн болоно. Прошленностиин үйлэбэрээр, хүдөө ажахын продукци үйлэбэрилгын хэмжээгээр Сибириин Федеральна округой мого нютагуудай дунда яһала амжалтатый ябана. Буряад оройнд хүн зоной тоо жэл ерэхэ бүри олошорно. Ерэхэ жэлдэше булта эбтэй сэтэйгээр хүдэлжэ, ехэ амжалтагуудые туйлахабди гэжэ найданаб. Энээнхэ уламжалан, республикымнай хүн зоной ажабайдалтай шанар дээшлэхэ, түрэл Буряаднай болон Агууехэ Росси хүгжэн халбархал.
Шэнэ жэлдэ үшөө олон зорилгонуудые шийдхэхэ байнабди. Хубидаа ямарше түсэбүүдые табибалнай, түрэл нютагаймнай баян дэлгэр байдалтай холбоотой гэжэ хүн бүхэмнай мэдэнэ.
Хүндэтэ нютагаархид! Та бүгэдэндэ үнэн зүрхэнөө энхэ элүүрье, зол жаргал, гэр бүлдөө энхэ тайбан байхыетнай хүсэнб. Танай бүхэ найхан хүсэлнүүдтэй бэлхэнь болгогой!
Шэнэ жэлэй хайндэрнүүдые урма байртайгаар, хүхюүтэйгээр угтахыетнай хүсэнб!

Геннадий АЙДАЕВ,
Улаан-Үдэ хотын мэр.

Анатолий КВАШНИН,
Сибириин Федеральна округоор
Россин Федерациин Президенттын
бүрин эрхэтэ түлөөлэгшэ.

Хүндэлэн үлэгшэ Борис ДАНИЛОВ,
Буряад Республикадахи ахамд
федеральна инспектор.

хургуулийн наһа хүсөөдүй хүүгэдэй «Золотая рыбка» гэлэн 143-дахы эмхи зургаанда нэмжэ, үшөө дүрбэн бүлэг нээгдэбэ. Багахан хүүгэдтэй түрэлхиде ехэтэ баясуулба. Үнгэрэгшэ намартаа хүүгэдэй энэ сээрлигтэ 60 хууритай 2 бүлэг нээгдэн байгаа. Буйкогой үйлсын 27-дохи байшанда түбхинэн хүүгэдэй энэ сээрлиг 1936 ондо түхээрэгдэн юм.

ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ БЭЛЭГ

Энэ байшанда сээрлигтэ ябадаг үхибүүдэ гадна 64-дэхи хургуулийн эхин классуудай хурагшад хурадаг байгаа. Тэдэ мүнөө Орешково хууринда бодохогдон шэнэ хургуулида хурана. Дээрэ нэрлэгдэн хүүгэдэй сээрлигтэ 300-гаад шахуу үхибүүд хүмүүжүүлэгдэнэ.

Шэнэ жэлэй нэгдэхэ кварталда аэропорт хууринда «Радуга» гэлэн 15-дахы хүүгэдэй сээрлигтэй филиал нээгдэхэ юм. Харин Загорск хууринда мартын 8-най хайндэрье уугуулан, 51-дэхи ясли-саад нээгдэхэ ёһотой. Тиихэдэ хүүгэдые хамгаалгын үдэртэй дашарамдуулан,

Железнодорожно районной Сосновая үйлсөөр «Мальш» гэлэн 62-дохи хүүгэдэй сээрлиг нээгдэхэ ёһотой.
Улаан-Үдэ хотодо муниципальна тусхай программн ёһоор, хүүгэдэй сээрлигүүд түхээрэгдэнэ. Хотын бюджетдэ энэ программые бэлүүлгэдэ мүнгэ, номолодоно.
Улаан-Үдэ хотын
Захиргаанай хэблэлэй албан.

АЗАТАЙ ЯБАХЫЕНЬ ХҮСЭЭ

Буряад орон дотор аяншалгын халбарда хүдэлхэ залуу халаание бүридхэлгөөр республикын хэмжээндэ үнгэргэгдэнэ конкурсдо илагшадта сертификатууд декабриин 30-дэ баруулагдаба.
Хамта дээрээ 29 хүн тус конкурсдо хабаадаа, 13 хүн шанга шалгалтын дүнгүүдээр шэлэгдэн абтаба. Тэдэнэй найманиин Москва хотодо оршодог Россин аяншалгын уласхоорондын академидэ хахад жэлэй туршда хураха болоо.
Удаань Франци гүрэндэ мэргэжэлээ дээшлүүлхэ юм. Шэнэ жэлэй хайндэрнүүдэй һүүлээр гэхэ гү, али январин 12-то тэдэ Москва хото нийдэхэ байна. Аян замдаа азатай ябагты!

Людмила ОЧИРОВА
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото

ЭХЭНЭР ЗОНОЙ АША ТУНАДА

Буян үйлэдэн Росси соо ори ганса Хандамаанарнуудай «Зунгон Даржалинг» дасан 15 жэлэйнгэ ойн баярые Х.Нам-саравай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай танхим соо олон хүн зоной хабаадалгатайгаар, ехэ зохидоор найхан үнгэргэнэ байна. Буряад оройноймнай уран бэлнгтэнэй баярай концерт энэ хайндэртэй зориулагдаа.
Хайндэрэй концертын эхиндэ Хандамаанарнуудай дасанай түрүүлэгшэ эды олон жэлдэ гэр бараагаа худалдажа байжа дасанаа Далай Ампилович нүхэртээ бодоһон, Зоригма шэрээтэ басагатаа хэргээн габляатай, өөрөө мэдээжэ финансист, экономист мэргэжэлтэй Дарима Самбуевна Цынгуева тайзан дээрэ уригдажа, Шэнэ жэлээр сулархан зоние амаршалжа, үндэр түрэлтэ Далай ламын арамнайлаар, дэмжэлгээр бүтэн дасанай барилгада бүхэ зоной хабаадалгатай баяр баясхалан хүргөө. Удаань Но-гоон Дара эхын маани эндэ ерэнэн зоной аша тунада Мон-голоо уригдаһан хүршэ оройноймнай Хандамаанарай дасанай түрүүлэгшэ Гантүмэр түрүүтэй Тэргүүн, Улаанодон хандамаанар зориулжа уншаһан байха юм. «Бүгэдэндэ амгаан, сайн сайхан, ута наһатай, удаан жаргалтай байхые хүсэнб, маша сайхан дуганай бурханда дэглэ бария», - гэжэ хани халуунаар амаршалһан Гантүмэр абгай бултадаа буян хэшэ хүсэбэ.
Байгуулагдаһаар 15 жэлэйнь ойгоор республикымнай Прави-

тельствын Түрүүлэгшын орлогшо Б.Г.Бальжиров, үндэнэн, ша-жанай асуудалнуудаар тусхай комитэдэй түрүүлэгшэ А.А.Елаев, соёлой министрэй уялга дүүргэ-гшэ Т.Г.Цыбиков, Арадай Ху-ралһаа Б.Б.Цыбиков, Ханда-маанарай дасанай Попечительскэ советэй түрүүлэгшэ А.В.Битиев, Россин Президенттын дэргэдэхэ саг үргэлжын түлөөлгын зүг-һөө М.Н.Гармаева, Ажалай бо-лон дайнай ветерануудай рес-публиканска советэй түрүүлэг-шэ Р.Б.Гармаев, Хэжэнгын ню-тагай эблэлэй түрүүлэгшэ Б.Б.Бальжинмаев, санаартан, буддын шажаанай бүлгэмүүдэй түлөөлэгшэд хани халуун амар-шалга хүргөө, бэлэг сэлэгүүдые барья. Александр Битиевай тоо-соһоор, 15 жэл соо Росси соо эхэнэрнүүдэй анха түрүүшын дасан баригдаа, аша буянтай ажал ябуулагдаа, «Повелитель Вселенной», «Мир» гэлэн (Мак-симихида) субарганууд баригдаа, бүхэдэлхэйн эхэнэрнүүдэй буд-дын эмхитэй, мүн Урда Солон-гос, Малайзитай, Америкэ, Энэдхэгтэй холбоо барисатай болоо, амаралтын хүүгэдэй хур-гуули, бусад барилганууд хэгдээ. «Эхэнэрнүүдэй, гэр бүлын асуу-далнуудые шийдхэхэ хэрэгтэ эхэнэрнүүдэй дасанай санаар-тан, ламанар ехэ туһалца, хүнүүд зүрхэ сэдхэлээ заһажа, эндэнэ гарана, Дарима Самбуевна, Да-лай Ампилович амарангүй шахуу аша буянтай ажалаа ябуулаа, хүн зондо туһатай, хэрэгтэй ажалаа саашадашые арад зоной аша тунада үргэн дэлсэтэйгээр

ябуулахыень хүсэе», - гэлэн ха-луун амаршалга үрээлэй дээжэ Баир Гвибалович хүргэнэн бай-на. Правительствымнай Түрүү-лэгшын 1-дэхи орлогшо И.М.Его-ровой халуун амаршалга ун-шагдаа.
Бэлнгтэй дуушад Ешин-Хорло Гомбоин («Бурханай мар-таал»), Дамба-Дугар Бочиктоев («Джарун-Хашорай субарга»), Тогмит Танхаев («Хани нү-хэдни») бусад бэлэг дуунуудаа бариба. БГСХА-гай оюутдай «Алтан булаг», хүүгэдэй «Бул-жамуур», мэргэжэлтэ «Байгал» театрай бүлэг дуушад «Жанан», «Баяр» гэлэн морин хуур дээрэ наадагшадтай ансамблынууд, залуу дуушан Солбон Доржиев уран бэлгээ харуулаба. Ека-те-рина Ангархаева Цырендулма Дондогойн «Эжы» гэжэ шүлэг уран гоёоруушаа. Ойн баяраарнь В.М.Габагуева, Д.С.Самбатова, В.Э.Гармаева, А.Д.Дармаев, Валентина Будаева, Хэжэнгын 85-тай буддын ном уншагша-хандамаа Бамбуу эжы, респу-бликын арадай артист Г.Н.Ц.Гун-зынов ехэ дулаанаар амар-шалһан байна. Гүрэнэй Дүүм-һээ, Америкэхээ, Монголоо, Түбэдһөө, Тываһаа, бусад га-зарһаа, хото городуудһаа ерэнэн баярай, амаршалгын телегра-мманууд уншагдаа. Шэнэ жэлдэ бурхантай буянтай, бэе бэе хүндэлжэ, дайн дажаргүй, найн найхан ажауухые Дарима Сам-буевна гэр бүлөөрөө хүсөөһэн.

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

«Зунгон Даржалинг» дасанай 15 жэлэй ойдо

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: баяр ёһололой үдэшэ дээрэ. Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

Актуально

КРИЗИС НЕ ПОВОД ДЛЯ ПАНИКИ, А ВРЕМЯ НАЧАЛА АКТИВНЫХ ДЕЙСТВИЙ

Роль самого крупного банка страны - Сбербанка России в развитии экономики весьма существенна. И сегодня, невзирая на сложные экономические условия, Сбербанк продолжает свою деятельность, предоставляя все виды услуг постоянным и новым клиентам - предприятиям крупного, малого и среднего бизнеса.

Косвенно роль банков в экономике той или иной страны подтверждают оценки известных экспертов, утверждающих, что «слабая осведомленность рядовых американцев в финансовых вопросах стала одной из причин мирового кризиса». А опрос, проведенный среди некоторой части населения Всероссийским центром изучения общественного мнения, свидетельствует об увеличении количества россиян, считающих надежным хранение денег в Сбербанке - с 9 до 17 процентов. Почти вдвое! По мнению россиян существуют три вида страховки - недвижимость, золото и Сбербанк.

Осознавая свою роль в экономике Бурятии, Бурятское отделение № 8601 Сберегательного банка, в качестве приоритетного направления в своей деятельности определило Программу поддержки малого бизнеса. Сбербанк предоставляет представителям малого бизнеса республики льготные тарифы за расчетно-кассовое обслуживание и упрощенную программу кредитования. А также клиенты от малого предпринимательства могут воспользоваться выгодными условиями размещения средств в депозиты и удобной системой дистанционного управления расчетным счетом.

Но изменения в кредитной политике банка положительно скажутся не только на деятельности малого бизнеса. Новая кредитная политика Сбербанка - призыв к открытости в разговоре с клиентом, к взаимопониманию. Собственно об этом, об изменениях в кредитной политике банка, собранной со временем, шла речь на пресс-конференции руководителя территориального банка Сбербанка России - Байкальского, Максима Полетаева. На этой встрече с журналистами присутствовали управляющая Бурятским ОСБ № 8601 Любовь Кармина, ее заместители - первый - Евгений Елиссев и Татьяна Басова, начальник отдела кредитования частных клиентов Ольга Чернова.

Кстати, Бурятское отделение № 8601 Сбербанка России представляет собой широкую филиальную сеть - 107 дополнительных офисов, расположенных на всей территории республики. В Сбербанке обслуживается самая значительная часть представителей крупного, среднего и малого бизнеса. Среди клиентов Сбербанка представители всех отраслей экономики - предприятия промышленности, сельского хозяйства, торговли и сферы услуг.

Максим Владимирович ПОЛЕТАЕВ - один из самых молодых председателей территориального банка Сбербанка России. Работает в банке более 10 лет.

В сентябре 2002 года возглавил Байкальский банк Сбербанка России.

В 2004 году за особые достижения в области банковского дела и личный вклад в развитие Сбербанка России Максим Полетаев награжден Серебряным знаком Сбербанка России.

... Как подчеркнул Максим Владимирович поводом для встречи стало решение Сбербанка с 1 декабря 2008 года повысить ставки по вкладам - «рублевой части». Этот шаг банка следует отнести к разряду «своевременного события» - интересы клиентов банком полностью защищены! Иными словами, процентные ставки приведены в соответствие с уровнем инфляции - от 5 с лишним до 12 процентов по наиболее востребованным вкладам. Впрочем, «мы и раньше, и сейчас говорим своим клиентам, что невзирая на события, которые негативно влияют на экономическую ситуацию в России, портфель накопленных клиентами должен быть диверсифицирован. Причем, не обязательно в рублях», - подчеркнул Максим Полетаев.

По словам председателя территориального банка, в своей новой кредитной политике Сбербанк в период нестабильности будет придерживаться здравого смысла отношений со своими клиентами. Исходя из постулата «проблема клиента - проблема банка». Отсюда, понятен призыв банка к максимальной открытости своего клиента. «Мы будем самым внимательным образом изучать ситуацию, выслушивать клиента и помогать ему решать те или иные проблемы. Поэтому мы призываем более открыто вести себя со Сбербанком».

... А при знакомстве и оценке бизнес-планов наших клиентов будем придерживаться консервативной точки зрения. Но, подчеркиваю, мы открыты для переговоров с нашими клиентами, к чему призываем и их».

Сбербанк особо рекомендует клиентам использовать консервативный подход к прогнозированию и долгосрочным планам развития бизнеса. «Мы также призываем клиентов, испытывающих или предвещающих финансовые трудности, обсудить их с нами как можно раньше - вместе нам будет гораздо легче найти их решение, не доводя ситуацию до критической. Если же критическая ситуация все же возникнет, Сбербанк сделает все для того, чтобы и клиент, и банк вышли из нее с наименьшими потерями».

- Как поступит банк с теми, у кого просроченная задолженность?

- Для этого случая у нас разработан и утвержден порядок, которого банк в своих действиях будет придерживаться строго. «Прощения» кредитов не следует ждать, но и карательных мер тоже не последует. Поэтому мы и призываем своих клиентов к открытости в отношениях...

- А какой процент занимают потребительские кредиты в общем объеме кредитования?

- У физических лиц 55 процентов портфеля кредитов приходится на потребительские кредиты.

- Но изменился срок по потребительским кредитам...

- Да, с пяти лет до трех.

- А почему банк кредитует «короткими» деньгами - не более чем на полтора - три года?

- Это не совсем верно утверждение, которое касается только потребительских кредитов, но никоим образом не затрагивающее ипотечные программы.

- Максим Владимирович, скажите, как устанавливается риск - менеджмент?

- К его элементам следует отнести лимитные нормативы по кредитованию физических лиц, объемы выдачи кредитов физлицам для каждого отделения и полномочий отделений при выдаче кредитов.

Есть другой критерий - оценка платежеспособности клиента. То есть, мы исходим из возможностей клиента, его кредитной истории и так далее. Особо обращаем внимание на место работы человека. Но это не говорит о том, что если человек работает в ООО, где заняты всего трое, нельзя его кредитовать. Напротив, есть немало обществ с ограниченной ответственностью с маленькими коллективами людей, но где стабильно выплачивают заработную плату и начисляют лет эдак 15 со дня своего открытия.

Мы внимательно присматриваемся к клиентам со стабильными доходами и доходами поручителей. Добавьте к сказанному, контроль всех наших клиентов по СТОП - листам и бюро кредитных историй. Сегодня в Сбербанке есть доступ к информации по всем крупным кредитным историям клиентов, кредитующихся на

территории России. Сразу предупреждаю: если кто-то подал свои документы в Сбербанк и параллельно в другое кредитное учреждение, то эта затея ни к чему хорошему не приведет. То же самое относится и к недобросовестному заемщику Сбербанка, репутация которого будет известна и в других банках. Поэтому призываю клиентов следить за своей кредитной историей - добросовестно выполнять свои обязательства заемщика. Ваша кредитная история будет сопровождать всю вашу жизнь!

Невзирая на сложную экономическую ситуацию, продолжим кредитовать застройщиков. К примеру, в ноябре 2008 года выдали кредит в сумме 350 млн. рублей на строительство жилых домов компании «Новый город». Продолжаем финансово помогать «Востсибстрой» и другим предприятиям. Как видите, слухи о том, что мы перестали кредитовать застройщиков - выдумки. Не скрою, отрасль строительства находится в зоне риска. Но на этот счет лично я придерживаюсь принципиальной позиции: мы живем за редким исключением в домах, не отвечающих современным требованиям комфорта, в городах, сплошь и рядом застроенных «хрущевками», старыми деревянными «развалюхами». У нас не насыщен рынок жилья в отличие от богатых стран «с развитым капитализмом».

Безусловно, у нас цены на жилье лишены здравого смысла. Но, на мой взгляд, если человек хочет вкладывать в жилье, а не копить деньги на стройку, то для этого пришло достаточно хорошее время.

- Как кризис отражается на поведении ваших вкладчиков?

- Честно говоря, на столь простой вопрос не сразу и ответить. Паники, слава богу, нет, но и не скажешь, что все спокойно. Есть некоторая нервозность... Наши клиенты часто обращаются к нам, пишут на сайт. Мы проводим разъяснительную работу, общаемся, разъясняем. Придерживаемся в работе с вкладчиками открытости в общении.

- Каковы ваши прогнозы?

- Мы прогнозируем балансовую прибыль по итогам 2008 года в пределах 6 млрд. рублей. Отток вкладов в Байкальском банке с ноября 2008 года приостановлен и, кстати, он был и до этого незначителен.

- Максим Владимирович, хочу вновь

вернуться к вопросу о просроченной задолженности - ее реструктуризации.

- Сразу скажу, что никто не собирается прощать долги. И не думайте, что это может выглядеть так: человек пришел в банк и упал на колени: «Кризис на дворе, давайте реструктурировать мой кредит»... Реструктуризация - это не прощение долга, а лишь изменение порядка уплаты кредита. Существуют разные способы реструктурирования.

- Кстати, о человеке...

- Его никто не заставляет брать исподъемный кредит, и всем понятно, что возвращать долг в течение 20 лет более комфортно, чем в течение двух лет. Естественно, не исключены форс-мажорные обстоятельства, сложившиеся у клиента. И реструктуризация, как инструмент выхода из кризиса однозначно будет использоваться, но крайне выборочно и «точечно». У нас есть несколько реструктурированных кредитов, кстати, не связанных с нынешним кризисом. Есть и несколько мировых соглашений, условия которого выполняются достаточно хорошо.

- Максим Владимирович, вам не кажется, что тема кризиса несколько раздута, а кое-где специально муцируется. Может, чтобы дать повод к финансовым спекуляциям?

- На мой взгляд, тема кризиса чрезмерно эксплуатируется. Предчувствую, что кризис есть - на 30 процентов, а на 70 - раздут. Ведь страх - самый лучший способ управления людьми. Напуганный человек внушаем и хорошо управляем в отличие от свободного страха и домыслов личности.

Да, курсы акций надуты, не понятны и даже, скажем, неадекватны процентные ставки акций на Западе... Но если подойти со здравым смыслом к происходящему, то можно увидеть много положительного в том, что происходит вокруг. Во всем должен преобладать здравый смысл, когда он отсутствует и происходят подобные ситуации, как сейчас. Люди должны научиться зарабатывать! Зарабатывать нужно именно сейчас и здесь, а не за счет будущего, тем более будущего своих детей. Я думаю, что каждый из нас должен по-новому взглянуть на настоящее и переоценить ситуацию.

Валентина ГОМБОЕВА.

МУУ РЕКЛАМА ХЭПЭНЭЙ ТҮЛӨӨ...

Паяхана манай нислэл хотодо шанаргүй реклама хэпэнэй түлөө «Сибирский валенок» гэхэн шан барюулга үнгэрөө. Улаан-Удэдэ реклама ехээр хүгжөөгүй, өөрын ондо илгаагүй байна. Иймэ байдал ондо болгохын тула Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университетэй «Реклама и связь с общественностью» гэхэн таһаг нимэ шан эмхидхээ.

«Ямаршые фирмын ажал һайн ябахын тула һайн реклама хэрэгтэй. Хотын предпринимательнууд һайн реклама хэхээ оролдоно бһнэ, харин ганса мэдээлэ гараана. Манай шан абahan хүнүүд саашадаа энэн тухай һанажа үзэхэ бээ гэжэ һайдагана», - гэжэ ВСГТУ-гай «Реклама и связь с общественностью» гэхэн таһагые даагша Андрей Кузьмин хэлэнэ.

«Иймэ хэмжээ ябуулга залуушудай эмхидхэжэ байхыень харахада, ехэ һайшагдана. Ингэжэ

оюутад түрээ хотодо һайхан болгохо гэжэ оролдоно. «Сибирский валенок» шан абahan хүнүүд саашадаа оролдосотойгоор, һонирхолтой һайн реклама хэжэ, хотын шарай һайшамаар болохо бээ», - гэжэ хотын советэй депутат Александр Барданов хэлэнэ.

Рекламын текст соо алдуу хэһэн, реклама самбар дээрэ мэдээжэ артистуудые тааруу бһнээр габһгта, мэдээжэ марка-нуудай нэрэ «хулуудна» гэхэ мэтин түлөө номинантнууд валенкануудые абаа.

«Геншвал» гэхэн ресторани, «Елки-палки» гэхэн кафе, «Окна Зенин» гэхэн фирмэ, «Елена Холдинг» гэхэн компани, «Рублевка» гэхэн агентство, «Сагаан Морин» гэхэн худалдаанай түб тус шанда хүртөө.

Мэдээжэ артистнар Цыдыл Люшесев, Лудун Очиров, «Коробейники» гэхэн ансамбль хараһадые ханхнама дуунуудаараа, хатарнууудаараа байрдуудба.

Эржена БАТОВА.

Авторай фото.

ЖАРГАЛ АСАРҮАН ЖАРА НАНАЯА

Республикынгаа Правительствын, гэр бүлынгөө зүгнөө найхан амаршалга хүргэһэн Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Б.Г.Бальжиров баярай үгэ хэлэхэдээ, «суута режиссернууд байһан Ф.С.Сахировай, С.Д.Будожаповай табиһан зүжэгүүдтэ роль бүхэнөөрөө шалгаржа, харагшадай сэдхэл хүдэлгэһэн 150 гаран рольнуудаараа баясуулжа байһан Танаа 60 наһанайтай ойн баяраар амаршалжа, элүүр энхэ, амгалан тайбан гэр бүлөөрөө ажаһуухы, зохёохы амжалатайгаар ажаллахы хүсэнэб» гэжэ үрээбэ.

үндэр хэмжээндэ тээмэндэ театр соогоо тэмдэглэһэн ехэ бэлиг талаантай, урагшаа наһаатай, урма зоригтой, Россин габыята артист, республикын арадай артист, Агын Буряадай автономито округой соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Цыдендоржо Базарович ЦЫРЕНДОРЖИЕВЫЕ нютагаархидын, түрэлхидын, олоннитэ, түрэл коллективын, соёл искусствын оршондо ажалладаг уран бэлигтэн хани халуунаар амаршалаа, бэлэг сэлэгүүды барюулаа.

шэнэ креслэнүүды, автобус, мүн залуу гэр бүлнхидтөө гэр байрын мүнгэ зөөри дамжуулынь хануулжа, харагшадай халуун альга ташалгаар дэмжэгдээ.

Сагаантан угай мапзаартан хүүхүүрэй жаргалтай гэр бүлдэ хүбүүн түрөө гэхэн баярай мэдээгээр найрай үзэгдэлүүд, баярай ёхор харуулагдажа, мэдээжэ артист боложо мүнээһэн Ц.Б.Цырендоржиевай зохёохы үдэшынь эхиндэн хүтэлһэн залуу бэлигтэй артистнууд Цэнгэ Ломбоев, Надежда Мушконова юбиларые тайзан дээрэ уряа. Энэ үдэшэ нонин нонин, шог ёгтогто сценкэ, расказууды хүхиюутэйгээр уншаһан, хөөрһэн артистын уран бэлиг эндэ сугларашадта найшаагдаа. Зал соо һууһан, энэ үдэшэдэн уригдаһан буряад хэлэнзын багша Бальжидма Дамдинжаповнае харагшад халуун альга ташалгаар угтаба. Саяан, Эржена Жамбаловтан, Чингис Раднаев гоёор дуулаа.

Россин арадай артистнууд - М.Г.Елбоновой хургадаг студиин

оюутад, А.И.Егорова, М.Ц.Зориктуева, Россин габыята артист Д.Д.Бочиктоев гэгшэд ехэ гоёор дуулажа, бэлэг дуунуудаа бариба. Хэбэд номхон Хэжэнгэ тоонготой уран гартай, бэрхэ мэргэжэлтэ Дарима хани нүхэртээ эбтэй суг хүдэлдэг, бэе бээе дэмжэдэг тухайн ехэ зохидоор театртаа харилсадаг нүхэдынь хэлээ. Опера болон баледэй театрта ажалладаг балерина, республикын габыята артистка Лариса Башенова басаганинь найхан хатар эсэгэдэ зориюула. Мүн тиэхэдэ Минжуур хүбүүнийн, Денис ашан Цыден Базаровичай зүрхэ сэдхэлынь ходоо баясуулжа байдаг тухайн тэмдэглээ.

Үнгэтэй, сөнгтэй наһан, инаг дуран, ажабайдал тухай найхан шүлэгүүды мэдээжэ артистнууд Людмила Дугарова, Суранзан Жаргалова уран гоёор уншаһан байна.

Чеховэй, Шекспирэй, Островскийн, мүн харини, буряад пьеснүүдтэ адли тэгшэ бэлигтэйгээр наададаг уран шадабаритай артистые соёлой ми-

нистрэй орлогшо С.А.Добрышин амаршалжа, искусствын хүгжэлтэд тэрэ тоодо бүхэрсини «Золотая маска» шанда зууршалагдаһан «Магсарта...» юбиларй оруулан хубита ехэ гэжэ тэмдэглээ. ВАРК-һаа М-Ж.А.Дармаев, СТА-гэй түрүүлэгшэ В.И.Кондратьев, «Ульгэр» театраа А.Б.Бидагаров, Могойтын гулваагай орлогшо Д.Ч.Мулкуев түрүүтэй зоп амаршалба, суг һураһан нүхэдынь зүгнөө МВД-гэй генерал-майор Бальжинима Раднаимасв, түрэл театраны директор Д.Н.Султымов, ахамад режиссер Ц.Д.Бальжанов, багшаны, суута

режиссер ябаһан Ф.С.Сахиров үрээлэй дээжэ хүргэбэ, мүнэ бэлэг барюула. Олон ондоо гзарһаа амаршалгын телеграммнууд уншагдаа. Дүрбэн тэгшэ бэлигтэй, зохёодоошые бэрхэ, оршуулахдаашые уран нугалбаритай, хөөрүү зохид зантай, ехэ бэлигтэй ахатаандаа, олон ой баярнуудай хүтлэгшэ байдаг Цыден Базаровичтаа дэлхэйн найн найханиие хүсэел даа!

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 60 наһанай жаргалай үдэшэ дээрэ.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

ХҮҮГЭДЫЕ ХҮХЕЭНЭ МАЛЫШ, КАРЛСОН

Шэнэ жэлэй хүндэлэдэ, Гэр бүлын жэлэй түгэсхэдэ А.Линдгрэнэй олондо мэдээжэ «Малыш и Карлсон» гэхэн шэнэ зүжэгые эдир харагшадта бэлэг болгон Х.Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай зохёохы коллектив (режиссерын - Россин искусствын габыята ажал уяуулагша В.И.Кондратьев) харуулжа эхилэнхэй. «Таанарай анхаралда эди шэдитэ үльгэрэй байдал, мүн ехэшүүлэй юрын ажаһуудал энэ харуулагдаһа. Тэрэшэлэн гэртэхиин бага наһаяа мартахы ёһогүй гэжэ этигүүлэн, харагшадай эди шэдитэ хүсэлнүүдые нэргээхые оролдонобди, тиимэһээ хүгжэм дуутай, хатартай, хүхиюутэй зүжэгөөрөө Карлсон ерэхэл ёһоороо ниидэжэ ерээ гэжэ харуулабди. Шэнэ жэл хадаа шэнэ, шэдитэ, найн, шэнэ хүсэлнүүдэй бэелүүлэгдэхэ саг шуу», - гэжэ режиссер хөөрэнэ, ялас гэмэ найхан шэмэглэл бэлдэһэн, хүүгэдэй шэдитэ орон байгуулаһан уран зурааша Виктория Васильева суута мультфильмһээ тад ондоо мүнөө үеын байдал зохёогоо.

Ехэ зохид, хүхиюун, дорюун, мүн гуниг түрүүлэ хүгжэм, хатар энэ оршондо харюусалгатай хубине даагша Баярма Ламаева, композитор-оранжировщик Сергей Страхов, хореограф Евгения Герасимова гэгшэд байгуулаһан габыятай.

Гол рольнуудта харагшадта найшаагдадаг бэлигтэй республикын габыята артистнууд Дарима Цыденова (Малыш), Солбон Субботин (Карлсон), Дабацу Юндунова (Фрекен Бон), артист Цынге Ломбоев (аба), арадай артистнууд Должин Тангатов (эжы), Дашицырен Дашинамжилов (Рулле), артист Баир Дондоков (Филле) гэгшэд нонин, нонин образуудтай эдир харагшадые, гэртэхииние таилсуулна. «Анхан ехэ дуратайгаар Буратино-

гой роль наадаа нэм. Тиимэһээ мүнөө гол роль гүйсэдхэнэб, хүүгэдэй роль хэзээдэшые нонин бай-даг. Шэнэ жэл бултаңда найн найханиие асараг, Шэнэ жэлдэ хүүгэдтэ анхаралаа хандуулаа, бултадаа хүхиюутэй, зугаатай, дуутай шуутай, найн наһаа бодолтой ябала» гэхэн Дарима Цыденова хүсэлнүүдээ олондо хүргөө.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: зүжэгэй, найндэрэй үедэ. Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

Тээмэндэ Х.Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай тайзан дээрэ дуунуудайнгаа шэнэ альбомой («Мишин хүсэл») презентацийн үдэшнүүдые үнгэргэһэн залуу дуушан, Монголоо, Улаан Баатарта мүнөө үеын искусствын институт, «театрай болон киногой артист» гэхэн мэргэжэлэй факультет дүүргэһэн бэлиг талаантай, найхан хоолойтой Дулма Сунрапова баһаһаа дуулаха дуратай байгаа. Зохёохы бэлигын түрэл тоонто Агын автономито округой Согто-Хангил шотагһаа эхитэй: «Эдир дангийн», «Хонгөө аяланууд» гэхэн конкурсуудта илаа, композитор Ольга Тангатовагай фортепианын класста һураа.

Улаан-Үдэдөө «Дангина-Гэсэр-2004» гэхэн регионууд хоорондын конкурсн лауреат БГУ-гай оюутан ябахандаа болоһон байна. Монголоо һурахадаа, Россин «Фабрика звезда» шэнги «Нью - Stars-2007» гэхэн уласхоорондын конкурсдо Буряад ороноо эрхимээр түлөөлжэ, лауреат болоһон эстрадын шэнэ «одоной» концерт хоёр үдэшин туршада тээмэндэ эмхидхэгдээ нэн.

Ехэ бэлигтэй Ольга Тангатова багшынгаа «Инагтаа» гэхэн мэдээ дуусынь бэрхэ дуушан Алдар Жамсоевтой Дулма Сунрапова ехэ гоёор дуулажа, шагнагшадтай халуун альга ташалгаар угтагдаа. Шанга найхан хоолойтой, хатаран пагад дуулаһан залуу дуушанай альбомдо «Мишин хүсэл» гэхэн, бусад өөрын зохёолон дуунуудһаа гадна, мүн Монголой мэдээжэ композитор, УВР телеканалы бэлигтэй хүгжэмтэ редактор, өөрын ехэ дэмжэһэн, олон дуунуудаа бэлэглэһэн Балхжавай дуунууд, Агын композитор, дүрбэн тэгшэ бэлигтэй дуушан Мүнхэ Цыденовэй дуунууд ороһон байна. «Халуун дуранай хаһа», «Шагныш», «Чи хөөржий», «Хоёр зүрхэн», «Залуу сэдхэл», бусад дуунуудаа бэлэг болгон Дулма Сунрапова гоёор гүйсэдхэжэ, эндэ сугларһан зондо ехэтэ найшаагдаа. Суг Монголоо һураһан дууша сэдхэлтэй нүхэдынь - Алдар Жамсоев, Бальжима Жербаева, тэгшэ бэлигтэй мүн аз хурсадхаһан, концертынь хүтэлһэн Чингис Раднаев, «Мотив» гэхэн Монголой дуунай бэлэг концертын уран бэлигээрээ шэмэглээ, шагнагшадые баясуулаа. Монгол болон харин ороноудай олондо мэдээжэ дуунууды «Мотив» бүлэгтэй дүрбэн хүбүүд ехэ гоёор дуулаа гэжэ онсолон тэмдэглэхээр.

Буряад Республикага уран бэлигээрээ, найхан хоолойгоороо хаанашы түлөөлхэ арга шадабаритай, найхан шарайтай, хатарха дуратай Дулма Сунрапова һуралсалынь дэмжэһэн агынхидтаа, нүхэдтөө баярай үгэ хэлээ. Эстрадын оршондо ялалзаһан шэнэ «оды» республикын соёлой министрэй уялга дүүргэгшэ Т.Г.Цыбииков, Агын түлөөлэгшын зүгнөө Ж.Ахамажанов, республикын арадай артист Суян Жамбалов, бусад халуун амаршалга хүргэбэ, үшөө ехэ зохёохы амжалта хүсэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Дулма Сунраповагай дуунуудай шэнэ альбом.

Энэ хуудана Бэлигма ОРБОДОЕВА бэлдэбэ.

2009 он – Залуушуулай жэл

ЯМАРХАНШЬЕ БЭРХЭШЭЭЛ ДАБАХААР ХАНА

- Баир Хубисхалович, манай гүрэн анха түрүүшынхисэ гол анхаралаа залуушуула хандуулжа, морилхоёо байһан 2009 он – Залуушуулай жэл гээд соносхобо. Та иматгал залуу халаантай дүтын харилсаатай хүдэлдэг тула, шэнэ жэлдэ залуушуулай ажабайдалда ямар хубилалтанууды хүлээнэбта?

- Манай гүрэн түрэн анха удаа анхаралаа хандуулаа гэһэн ханамжатай - бэрхэшээлтэ 90-ээд онуудай хойшолоон гэхээр. Залуушуулай ажабайдал засаг түрын харааһаа хэзээдэнь буугагүй. 2008 оной сентябрийн 18-да Россин Федерацийн Президент Дмитрий Анатольевич Медведев 2009 онинэ Залуушуулай жэл гэжэ соносхоһон Зарлиг дээрэ гараа табижа, гүрэнэй хүгжэлтэдэ залуушуулай политика угаа шухала гээд дахинаа гэршэлэ.

РБ-эй Пуралсалай болон эрдэм ухаанай министерствын залуушуулай политикин болон хүмүүжүүлгын талаар хороондо республикада залуушуулай политика гүйсэдхэхэ харюусалга даалгаданхай. Ажал ябуулгынмай халбаринууд тон олон: оюутадые ажалаар хангаха, зунай амаралта эмхидхэхэ, залуу мэргэжэлтэдые болон залуу айл бүлэгүүдые гэр байртай болгохо... Залуу эрдэмтэдтэ, хубинн хэрэг эрхилэгшэдтэ грантова мүрысөөнүүдые эрхилнэбди, дээдэ болон дунда мэргэжэлэй хургуулинуудай оюутадай дунда «Оюутадай хабар» гэхэ мэтын фестиваль болон конкурсуудые, «Заринца» гэһэн сэрэгэй-патриотическа наада эмхидхэнэбди. Манай хорооной дэмжэлгээр республикын, Россин болон уласхоорондын олимпиадануудта оюутадамай, хурагнадамай хабаадажа, республикаа холо саагуур суурхуулан, түрүү хууринуудта гарана. Оюутадай зунай хүдэлмэрийн отрядуудта залуу халаан хабаадажа, олзотой омогтой гэртээ бусана. Байгша ондо 3183 оюутанһаа бүридхэн 145 отряд байгуулагдаа.

Урид залуушуулай олонинтын хүдөлөөндэ хабаадаһан дүршэл ехэтэй бэрхэ зон мүнөө дээрэ манай хороондо ажаллана.

Залуушуулай политикин талаар хорооной түрүүлэгшэ хадаа би гол түлэб Шэнэ жэлдэ манай хараалһан «Бурядай залуушуул» гэжэ программа гүйсэддөр бэсүүлэгдэхэ аабза гээд найданаб.

- Танай ханамжаар, гэр байрын асуудал яагаад шийдхэгдэхэб, ажалаар хангалга, сүлөө саг лаглалгын бэрхэшээл...

- Энэ асуудал тус тустань хараалха шухала. Гэр байрын

Шэнэ жэлэй үмэнэ Буряад Республикын Пуралсалай болон эрдэм ухаанай министерствын Залуушуулай политикин талаар хорооной түрүүлэгшэ Баир Хубисхалович АНГУРОВТАЙ хөөрэлдөө эмхидхэнэ байнабди.

асуудал дээрэ тогтон хаража үзэе. «Гэр байра» гэһэн республикын программа доторхи «Гэр байрааа найжаруулха эрилтэй эрхэгэдые гүрэнэй талаһаа дэмжэлгэ» гэжэ программа мүнөө хүсэндөө байна. Тэрэнэй ашаар хүлэй 5 жэлэй туршада нэгэ мянгаһаа үлүүтэй залуу мэргэжэлтэн болон айл бүлэ гэртэй боложо үрдэе. Тус программада хабаадаһаа хүсэбэл, бүридхэлдэнэ абтаатай зургаандаа хандаха хэрэгтэй. Хабаадаһам гээд шиндэбэл, тусгаар документүүдые суглуулхат. Тэрэнэе тушаажа, оошорто зогсохот. Республикын социально-экономическа

- Залуу ябаханда, ямаршые бэрхэшээл бэлээр ханагдадаг шуу?! Бүхэдэлхэйн экономикын уналта - дайн дажар, хүлгөөтэ хубисхал бэшэ ха юм. Залуу наһан - залитай хаһа...

хүгжэлтэһөө залуушуулые гэр байраар хангалга дулдыдана.

- Мүнөөдэр залуушуулай урда ямар бэрхэшээлүүд бии гээшэб?

- 14-тэйһөө 30 хүрэтэр наһанай 300 мянган залуушуул

республикада тоологдоно. Дээдэ хургуули дүүргэгшэдэй хахадын мэргэжэлээрэ хүдэлмэри оложо шаданагүй. Ажалаар хангагдаха, хуули бусын хэрэг үйлэдхэ, гэр байртай болгохо талаар бэрхэшээлүүд байһаар. Харинн нютагуудта ном худар дахаад ошогшодые нютаг руунь бусаахын тулада, республикада зохид оршон байгуулха шухала. Гадна бэлиг түгэсэ залуушуулые дэмжэхэ, аймагуудта залуушуулай тусгаар түбүүдые нээхэ хэрэгтэй. Эдэ бүгэдэ бэрхэшээлүүдые «Бурядай залуушуул 2008-2010 онуудта» гэһэн республикын программа дотор хараалнабди.

- Мүнөө хүн бүхэниэ ханаата болгодог Бүхэдэлхэйн экономикын уналта залуушуула нүлөөлхэ гү?

- Залуу ябаханда, ямаршые бэрхэшээл бэлээр ханагдадаг шуу?! Бүхэдэлхэйн экономикын уналта - дайн дажар, хүлгөөтэ хубисхал бэшэ ха юм. Залуу наһан - залитай хаһа: аза жаргал, баяр баясхалан... Буряадта залуушуулай политика бэсүүлхэдэ, экономикын уналта нүлөөлхөгү гээд найдаа.

- Буряадта залуушуулай олонинтын эмхинүүдэй ажал ябуулгада танай сэгнэлтэ?

- Залуушуулай болон үхибүүдэй нэгдэлүүд гүрэнэй политика гүйсэдхэлгэдэ тон эдэбхитэйгээр хабаадаһын хажуугаар, олонинтын эрхэ түлөөлнэ, хамгаална. Республикада бүхэдөө 150 гаран нимэ эмхи байна. Тэдэн янза бүрийн шэглэлээр проектүүдые нэбтэрүүлнэ. Нютагай залуушуулые хамтаруулһан «Түнхэнэй залуушуул», «Яруунын залуушуул», «Залуушуулай нэгдэлүүдэй эблэл», «Фирн клуб», «Буряад Республикын залуу эрдэмтэдэй зүблэл», «Романовой хургуули» болон бусад нэгдэлүүдые тэмдэглэмээр.

- Хараада абтангүй үлэшэдэг бэрхэшээлүүд байха гү?

- Байха. Залуушуул бэрхэшээлүүдэ өөһэдөө шийдхэһын идхаха - манай хорооной гол зорилго гээд ханаха байнаб. Шухалань гэхэдэ, уйдангүй урагшаа тэгүүлхэ: хураха, хүдэлхэ - Буряад Республикын Президентын болон Правительствын залуушуулай гарта хүтэлбэрийн жолоо барюулжа байха сагта. Залуушуулай Правительство болон Буряад Республикын «алтан жаса» тухай хэлэнэб.

- Хөөрэлдөөнэй түгэсхэлдэ «Буряад үнэнэй» уншагшадта та Шэнэ жэлдэ юу хүсэхэ байнат?

- Түсэблэнэ бүхэ хэрэгтэй бэсүүлэгдэг гээд үрэхэ байнаб. Ерээдүйн ехэ ажалай үндэһэн хуури Шэнэ жэлдэ табярайт. Элүүр элхэ, амгалан тайбан ажаһууа.

«Олон хэрэг бүтээн шамдуу, охин соогоо үрдийн мүнөө...»

Эрдэни ДЫМЧИКОВ, республикын Залуушуулай нэгдэлүүдэй эблэлэй Президент:

- Морилхоёо байһан Шэнэ жэлдэ ехые ехэ гэжэ айнгүй, багыс бага гэжэ голонгүй, зүрхэтэй зоригтой байгыт гээд, залуушуула хүсэхэ байнаб. Пуралсалдаа, ажалдаа амжалтатай, аза талаантай ябыт. Инаг дурааа оложо, жаргал эдлэхыетнай хүсэнэб.

Манай эблэлэй бүридэлдэ орхыетнай уряалнаб. Залуушуулай нэгдэлүүдэй эблэлдэ та хургуулида олгодоггүй, ажабайдалда угаа хэрэгтэй дүршэлүүдтэй болохо аргатайт. Үнгэржэ байһан жэлдэ манай эмхи 10 гаран томо хэмжээнүүдые

эрхилэн бэсүүлэе. Тэндэ республикын эгээл эдэбхитэй залуу халаан бэе бэстэйгээ танилсажа харилсаа, тусгаар хургуули гараа. Шэнэ жэлээр!

Дулма СОДНОМОВА, хубинн хэрэг эрхилэгшэ:

- Шэнэ жэлээр амаршалхыем зүбшөөгыт!

Хүн бүхэндэ үнгэрһэн жэл алибаа нэгэ туйлалта үлээдэг. Шэнэ жэлдэ үшөө олон амжалта туйлахаар шадалтай байа. Зорилгонуудаа бэсүүлхын тулада өөрынгөө мэдэсэ дээшлүүлхэ шухала. Залуушуул, эб хамта бэрхэшээлүүдэе шийдхэхэе оролдое.

Үнгэрһэн жэл намда үрэ дүн ехэтэй байгаа. «Хүдөө нютаг хүгжөөхэ хараа шэглэлүүдые

бүридхэнэ түб» гэһэн шэнэ проект захалааб. Гадна Казахстанай Алма-Ата ошожо, нютагаархинаараа уулзажа ерэхэдэ, буряад аралай дотоодо сэдхэлэй хүсэн угаа ехэ гэжэ ойлгооб. Хүнинс гайхуулдаг, хүндэ хүшэр сагта нэгдэдэгнай үни саһаа эхнээ абана ха. Бэе бээдэе гамтайгаар, хүндэтэйгөөр хандабал, үндэһэн хэлэсэ, соёл урлалаа, ёһон заншалнуудаа эхин хэбээрнэ үлээхэ аргатайбди.

Үнэн зүрхэнгөө амжалта, элүүр энхыс, инаг дурлал хүсэнэб. Хубилалтануудые хүлээн абахаар бэлэн байгаарайт!

Даша-Доржо БОЛОТОВ, «Ариг Ус» телеканалай «Мүнгэн сэргэ» дамжуулгын хүтэлэгшэ:

- «Мүнгэн сэргэ» дамжуулга агаарай долгиндо арад зонинс хужарлуулжа эхилхээр, түхэрээн жэл үнгэрөө. Үендөө хүрһэн үхибүүн хүл дээрэ бата бэхээр зогсодог гээшэ. Тэрээндэл манай дамжуулга телевизор харагша бүхэндэ найн танил боложо эхилэ.

«Түүхынгээ хүрдэ» эрыоулһээр байтарнай, шэнэ 2009 он морилхонь.

Шүүмжэлэлтэй хатуу үгэһөө айнгүй, холье хараалаад, хэрэгээ эрхилыт гээд, үетэндөө үрэхэ байнаб!

Баярма ИДАМЖАПОВА, М. Ербановай пэрэмжэтэ аграрна колледжын залуушуулай түбэй хүтэлбэрилэгшэ:

- Үнгэржэ байһан 2008 ондо манай колледж 80 жэлэйнгээ ойн баярүргэн хэмжээндэ үнгэргөө. Энэ хэрэгтэ оюутаднай эдэбхитэй хабаадаа. Манай колледжын оюутан Светлана Лубсанова «Жэлэй эрхин оюутан» болоо. Гадна манай Оюутадай зүблэл «Оюутадай дозор» гэһэн мүрысөөндэ гурбадахи хуури абаа. Согсолбол, үнгэрһэн жэлнай амжалтатай байба. Шэнэ жэлнай мүнлэ найн байха гэжэ найдахаар. Республикын бүхэ залуушуула бэрхэшээл дээрэ тогтон

торонгүй, урагшаа зорихыетнай хүсэнэб.

Алтан наранай элшэнүүдэй баглаа, Дүтын нүхэдэй урихан миһэрэл, Уурхай гэртэтнай дулаахан уларил, Юрын баяр, юрын жаргал мүнөөдэр, Үглөөдэр - хэтэ мүнхэдэ хүсэнэб. Шэнэ жэлээр!

Тус хуудаһа Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА бэлдэбэ.

НОВЫЙ ГОД - НОВЫЕ ГОРИЗОНТЫ

Центр восточной медицины был создан в 1989 г. для внедрения в лечебную практику богатейшего, столетиями накопленного опыта тибетской медицины.

современной медицины с такими методами восточной медицины, как лечение лекарственными травами-фитотерапия, различные варианты рефлексотерапии (игло-рефлексотерапия, кровопускание-прогревание полынными сигарами), массаж, мануальная терапия, бальнеолечение.

За последние годы при всесторонней поддержке со стороны Министерства здравоохранения Республики Бурятия идет успешное развитие Центра: строятся новый корпус клиники на Верхней Березовке и аптека лекарственных трав; построены корпус для водных процедур и отдельный двухэтажный корпус для лечебных процедур в Горькинске.

нашим методом реабилитации проявляет Российский центр подготовки космонавтов и уже этим летом проведен оздоровительный сбор космонавтов на нашей базе на Байкале.

От лица коллектива Центра восточной медицины МЗ РБ сердечно поздравляю жителей Бурятии с наступившим 2009 годом и желаю доброго здоровья, оптимизма и успехов во всех начинаниях!

А.К.МИХЕЕВА, главный врач Центра восточной медицины Министерства здравоохранения, заслуженный врач РБ.

2009 он - Залуушүүлэй жэл

Үнгэрхэн жэл залуушуудда хайн жэл байгаа: Пуралсалдаа, ажалдаа амжалта туйлаан, нүхэдтэй боложо, хонирхолтой проектнуудыг бэслүүлээ.

Сэсэг Гунгарова, хотын дээдэ болон дунда хургуулинуудай оюутдай Координационно соведэй түрүүлэгшэ:

Намда 2008 он ехэ хайн жэл байгаа. Эгээн шухала баяртай ушар хадаа намда Координационно соведэй түрүүлэгшээр хунгаа.

Ерэхээ байхан Үхэр жэлдэ бүхы залуушуудда ходоодо урагшаа ябажа, олон юумэ мэдэхээ оролдож, хайн хайхан ябахыень хүсэнэб!

Дмитрий Тубчинов, «Школа Романова» гэхэн спортивна нэгэдэлэй түрүүлэгшын орлогшо.

Манай нингын нэгэдэлдэ энэ жэл ехэ урагшатай жэл байгаа. Бүхы ханаханаа бэслүүлжэ шадаабди.

Шэнэ жэлдэ манай нэгэдэл өөрын спортивна залтай болохо бээ гэжэ найдагдана.

Цырен Цыренжапов, Хэжэнгэ гэхэн залуушуудай нингын нэгэдэлэй президент:

Шэнэ жэл угталга - ходоодо шэнэ хайн юумэ хүлээлгэ болонго. Ерэхэ Үхэр жэл Бүхы дэлхийн финансова кризисе дуунаха бээ гэжэ найдагдана.

Паяхана би өөрын олзын хэрэг нээгээб, тингээд энэндэ ямаршы хаалта дайрахагүй бээ гэжэ ханаханаб.

Ерээдүй тухай хэлэхэ болоо наа, үнгэржэ байхан жэлэй дүнгүүд тухай хэлэхээр байна.

2009 он - Залуушуудай жэл. Тингээд залуушуудда бүхы хэмжээ ябуулгануудта хабаадалсажа, бээ харуулхыень урижа, хуралсалдаа оролдосотойгоор хурахыень хүсэхэ байнаб.

Цыды Аюшеев, залуу дуушан:

Пүүлэй жэлнүүдтэ би хадаа ажал дээрээ Шэнэ жэлэй хайндэр угтанаб.

Мария Ханжунова, «Клуб Фирн» гэхэн нэгэдэлэй пиарменеджер:

2008 оной февраль нарада «Фирн» гэхэн клуб Буряад Республикада нингын палата бни болголгын ажал ябуулжа эхилээ.

Эржена БАТОВА хөөрэлдэб. Авторай фото.

Шэнэ жэлэй мэдээсэлнүүд

КИНОДО ЕРЫТ!

«Эрдэм» болон «Прогресс» кинотеатруудай бүлгэм Буряад Республикын ажаһуугшадые ерэн Шэнэ жэлээр амаршалжа, ажаллажа ябахан зондо ажалдань амжалта, хубинн хэрэг ябуулагшадта олзотой байхыень хүсэнэ.

Сүлөө сагтаа манай кинотеатруудта ерэхэ, кинофильмнүүдые харыт гээд урина. Эдэ кинотеатруудай тухаламжаар «Бурятия» сонинной «Студгородок» болон «Бизнес Олзо» газетэдэ викторина ябуулагдадаг, илагшадын тус кинотеатруудта кино харахаар биледүүдээр урмашуулагдадаг юм.

Жэлэй туршада хотын ажаһуугшад олоороо тус конкурсо хабаадажа, урмашуулгын приздэ хүртөө. Ерэхэ жэлдэ конкурс үшөө дахинаа үргэлжлүүлэгдэхэ. Хабаадагы! Уринабди! Шэнэ жэлээр!

«СТУДЕНТНЭРЭЙ ДАНГИНА - 2008»

Хүбшэ тайгын намарта хүн зон гарадаг Хангайн ехэ хэшэгтэ хамаг зон хүртэдэг. Хушын амтатай намарыг хэрмэн ехээр суглуулна. Хүйтэндэ эдихэ хоолоо хамаг амитад бэлдэнэ. Инмэ шүлэг Оюна Чимитова гэжэ басаган табатахи класста хуража ябахандаа бэшэнэ.

Мүнөө бэлигтэй басаган Захамнай аймагай Цагаан-Морин гэжэ хуурнай хургуули дүүргэдэ, Буряадай республиканска багшанарай колледжын буряад хэлэнэй факультедэй оюутан болохой.

Тинхэ зуураа Оюна колледжынгоо фото-студиа ябажа, фоанпарадаар зурагуудыг бүтээжэ хурана.

Бэлиг талаантай басаганда энэ жэл колледжын директорэй стипенди үггэнхэй.

Республиканска конкурсуудта Оюна эдэбхитэйгээр хабаададаг юм. «Дүрбэн огторгой» гэжэ уран хайхан шүлэгэй конкурсо шалгаржа, 2-дохи шатын дипломдо хүртөө.

Тинхэ зуураа Оюна колледжынгоо фото-студиа ябажа, фоанпарадаар зурагуудыг бүтээжэ хурана.

Бэлигтэй бэрхэ басаган Оюна түрэл гаралаа, үетэн нүхэдөө болон республика доторхи бүхы ажаһуугшадые Шэнэ жэлээр амаршалжа, үй гашиуудда дайрагдангүй, ходоодо хүхиюутэй баяртай ябахыень, эрдэм шудалагшадта - эрдэмэй дээжээнэ салгиндангүй хүртэлсэхэ, бэшэ бусалта - ажал хэрэгын бүтээсэй байг лэ гээд хүсэнэ.

АЯНШАЛАГШАДЫЕ ОЛООР ХҮЛЭЭНХЭЙБДИ

Хитадай Дотор Монголой автономито тойрогой Манжуур хотын соёлой управлений дарга У Тхи Ен Шэнэ жэлдэ бэлдэлгэ тухайгаа манай газетэдэ хөөржэ үгэбэ.

Манай Шэнэ жэл ёһоороо январин 25-да эхилэхэ. Тинмэхэ биде декабрин эсэстэ болодог хайндэртэ ехэ анхаралаа хандуулдаггүйбди. Харин манай хүршэ гүрэнүүд энэ хайндэрыг тэмдэглэдэг хадань, биде аяншалагшадые эдэ үдэрнүүдтэ угтахаяа бэлдэнэбди.

Мүнөө Манжуур хотын дэлгүүрүүд дээрэ Шэнэ жэлэй нааданхайнууд, элдэб үнгэтэ мишура, хлоушка наймаалагдана. Хотого мультэтэ каток дээрэ хүүгэд сугларжа, хүхиюутэйхэнээр холжоржо нааданад.

Хитадай Шэнэ жэл ерэхэлээр, Манжуур хотын 300 мянганай хахад зонинь гэртээ харишаха юм. Юуб гэхэдэ, эидэхэ зон ехэнхидээ ерүүд. Янжам ЖАПОВА.

Буряад зоной урданай нуудал байдалтай тайлбари толи

(Үргэлжлэл. Эхинийн юниин 12-ой, 19-нэй, 26-най, июлиин 10-най, 17-ной, 24-нэй, сентябриин 11-нэй, 18-най, 25-най, октябриин 2-ой, 16-ай, 23-ай, 30-ай, ноябриин 6-ай, 13-най, 20-ной, 27-ной, декабриин 4-нэй, 11-нэй дугаарнуудта).

Хотоото/хототой шуһан - хони гаргахадаа, бүлнгий шэнгэн шуһыень шүүжэ абаад, нэгэ багахан хүнтэй холижо даб-халаад, урбуулан хото руу хээд, дээдэ талынь модон шэбхээр шэбхээд, дээрһэнь нэмжээр бүрхөөж, нарин гэдһээр нэлгэдүүлэн орёжо шанаһан эдээн (блюдо из крови барана в желудке). Хони гаргаад, шуһа эдхынгээ урда тээ хотын нуга-арһаа, мүн элдэб шанагдаһан мяхануудһаа отолһон хэршэмэ-гүүдые галдаа, газар үргэдэг юм. Базарай һамган тусгаар хэ урхан соо хототой шуһаа тогоонһоо гаргана (Ч. Цыдендамбаев, 1961); Хониной хото соо хээд шанаһан шуһан - хотоото гэнэ (Ц.-Б. Бадмаев, 1970).

Гэдһэтэй шуһан - хониной болон үхэрэй шуһа хониной бүдүүн гэдһэндэ, үхэрэй нарин гэдһэндэ шудхажа хэһэн эдээн (кровяная колбаса, блюдо из крови в кишках барана или крупного рогатого скота). Дугарай һамган, ута туйбатай, һэлсэгэр шара эхээр, Левинкиндэ үхэрэй шуһа табжа, архи аягалба (Ж. Тумунов, 1949).

Хотиргой шуһан - хониной хотиргой руу уһа хэжэ арилгаад, тэрэнь соо шуһа шудхажа болон эдээн (блюдо из крови в двенадцатиперстной кишке). Пугагдаагүй хотиргой соо шудхаһан шуһан хэ зохиодоор таб-баг дээрэ харагдаһаа гадна, эдхээ амгатай юм.

Эрэлжэ/эрэмэг — малай эльгэ болон бүлнгий шуһа дотор өөхтэй холижо татаад, мангир, даһа хэжэ буйлуулаад, гэдһэн соо шудхаһан хоол (кровяная или печеночная колбаса с мелконарезанным внутренним жиром). Тингэн гэдһэмни, энэ худагын орон доо-гуураа түлхигшэ тэбшгэй эрэлжэ шэнги могойнууд нинэ тиншээ хүршэбэл даа (Ж. Балданжабон, 1982).

Эльгэ(н) эрэлжэ — малай эльгэ дотор өөхтэй холижо жэжээнээр татаад, мангир, хонгино, даһа нэмжэ худхаад, хониной бүдүүн гэдһэндэ, үхэрэй нарин гэдһэндэ шудхажа, 30-40 сантиметр утатыйгаар үзүүр-нүүдены холбон уяжа бэлдэһэн хоол (колбаса из мелконарезанной печени и внутреннего жира). Шудхагдаһан хониной шуһан, эрэлжэ, ормог... мэтэнь мартагдахагүй (Ц.-Б. Бадмаев, 1970).

Шуһа(н) эрэлжэ — малай шуһа болон шуһанай бүлн дотор өөхтэй холижо жэжээнээр татаад, даһа, хонгино нэмжэ буйлуулаад, гэдһэндэ шудхаһан хоол (колбаса из сгустков крови с мелконарезанным внутренним жиром).

Хуураһан шуһан — хайлуулаһан дотор өөхтэй шуһа шаража, мангир болон даһа нэмжэ амгатай хоол (кровь, обжаренная в жиру).

Урбуулха — улаан хоолой болон хошхоног руу элдэб зүһэмг мяханууды гүлдирүүлэн, зосоо талаарнь газарһан харуула (выворачивать наизнанку пищевод и прямую кишку с начинкой или без начинки).

Улаан хоолой урбуулха - наринаар зүһэн үрсэ, ташаргай,

сэбэрлэгдэһэн хотиргой гурбые улаан хоолойн газар таладахи мяхыс нэгэ талаһаан зүһөөд, улаан хоолойтой сугтань урбуулан гаргаха (выворачивать пищевод с начинкой).

Хошхоног урбуулха - хошхоногы өөхтэй газар талаарнь зосооһонь оруулжа урбуулан гаргаха (выворачивать прямую кишку). Хошхоног урбуулхадаа, зосоогуурнь үрсэ, зүһэн тэрхэнсэй, хотиргой оруулан гаргахада, бүрн амгатай хоол болодог юм.

Урбуулан хошхоног — хошхоног урбуулжа бэлдээд шанаһан хоол (вывернутая прямая кишка, блюдо из вывернутой прямой кишки). Эльгэн, бөөр, хошхоног гэхэ мэтын язга бүрнин юумэһээ айлан бага багаар эдбэ (Ц.-Б. Бадмаев, 1970).

Ормог — уушха, ташаргай, тэрхэнсэй наринаар зүһэжэ, мүн арилгаһан хотиргой хониной нарин гэдһээр орёжо бэлдэһэн мяхан хоол (блюдо из полосок внутреннего жира, легких, двенадцатиперстной кишки, рубца, обвитых тонкими кишками барана). Тингээд унжаруга ормог, дала, харти, хошхоног гаргана (Ч. Цыдендамбаев, 1961).

Тархи — далын болон гол мяха татажа, үхэрэй уураг тархитай холижо, хонгино, даһа хэжэ буйлуулаад, үхэрэй нарин гэдһэн соо хэжэ, 40-50 сантиметр утатыйгаар хоёр үзүүрынь нилүүлэн уяжа бэлдээд хүргэһэн хоол (мясная колбаса с добавлением мозга крупного рогатого скота), ...далын мяха уураг тархитайгаар холижо буйлуулаад, гэдһэндэ хэжэ болгоһон амгатай гэгшын тархи, халуун шүлэ асарна (Д. Эрдынеев, 1979).

Пархисагтай мяхан — хони гаргахадаа, мяха татаад, хонгино, даһа, мангир нэмээд, сэбэрлэгдэһэн пархисагай таһалга бүхэндэ хабшуулжа, амхарынь утаһаар обод бэлдэһэн мяхан хоол (рубленое мясо в книжке барана).

Пугаһа — гал дээрэ сонгоһон хониной эльгэ нэмжээр орёжо, шородо хадхаад, дахин шаража буйлуулаһан эдээн (печень, жареная в «рубашке»). Пугаһа хэжэ үгыт энээндэ... Амьһы бүлгыт, — гэжэ Базарай хадам эхэ мааняра татан хуужа хэлэнэ (Ч. Цыдендамбаев, 1961).

Хирмаса/хярмаса — үхэр үрсэ хээдэ, хүзүүнэй мяха, дотор өөхэ (ташаргай), уушха, хото, гэдһэн, пархисаг, бөөр мэтэ доторой мяханууды гүзээн соонь орёгоод, нарин гэдһээрнь үдэжэ хүргэһэн мяхан (мясо шен, легкие, почки, кишки, завернутые в рубец). Хирмасаар үбэлдөө шүлэ гаргажа эдидэг хэн. Мяха хадагалдаг хоорбобо нээгээд үзэхдэнь, гурба-дүрбэн хярмаса, туранхайшаг адууһанай хоёр гуя... (И. Тугутов, 1956, №2).

Хэршэмэг — хирмаса (внутренности, завернутые в рубец). Зарим газарта хирмасы хэршэмэг гэдэг юм.

Хирмасын шүлэн — хүргэһэн хирмаса хэршэмэг шанаһан шүлэн (суп из специально заготовленных внутренностей). Хирмасын шүлэхэ уужа, Ниматанай эдээд лэ байтар, Дамбын Балма өөрөө эрээд, Сээгысөө өөргөн абаһаһан байгаа (И. Тугутов, 1956, №2).

Боро шүлэн - мяха тэбшэ соо жэжээнээр хүхөөр хэршээд, хүйтэн уһанда шүүһэнэйнь гаратар нюһаад бусалгаһан эдээн, шүлэн (мясной бульон). Боро шүлэндэ заримдаа шэниисын бүдүүн талха һамардаг юм. Боро шүлэ ууха аргагүй боложо, зосоогоо уйгарһан шабганса... (Ш.-С.

Балдуев, 1965).

Хара шүлэн - боро шүлэн, жэжээр хэршэһэн мяхаар уһанда шанаһан шүлэн (бульон).

Шүлэн - мяха хэршэжэ, уһанда бусалгаад, болоһон хойнонь таһалһан талха хэһэн эдээн (суп). Үсөөхэн хэршэмэгтэй аад, таһалмал талхаар үдхэн шүлэ, ноһон сай һахы-һалаг шанаха зуурань, хурхиршаһан үбгэнэйньгөө... (Ш.-С. Балдуев, 1968).

Ороһоной шүлэн — мяхынь шулаһан сэмгэнэй яһа болон бэшэнь яһанууды шэниисын ороһонтой хамта бусалгажа болгоһон шүлэн (суп с пшеничным зерном). Арбаад шахуу хүн үһээ халсаршаһан адууһанай арһа дэбдиджэ хуугаад, хүхэрэй модон аяга, табак соогуур хээтэй ороһоной шүлэ хорожо хуубад (Д. Батожабай, 1966, 1).

Хуурга — малай дутуу гараһан түл гү, али мал гаргахада, зосоонь түлэй байгаа һаань, гэдһэ доторһоонь арилгаад, мяхынь хэршэжэ, багахан уһа тоһон соо хэжэ, мангир, даһа нэмжэ, өөрынь шүүһэндэ бусалгаһан эдээн (мясо недомошенных животных в собственном соку).

Хуураһан мяхан — мяха жэжээр хэршээд, өөрынь шүүһэндэ болгоһон эдээн (мясо в собственном соку). Инмээр хуураһан мяха сууха болон түйсэ мэтын амһарта соо хэжэ, аянда ябахандаа абалаг хэн.

Шараһан мяхан — яһагүй мяха улаан сог болон дүлэн дээрэ сонгоһон хоол (шашлык). Мяха шарахандаа, мяханууды томохоноор хэршээд, шородо үлгэжэ шарадаг юм. Хони гаргаһан хүн эхэнхидэ хониной хэрһэ шаража эдидэг байһан юм. Мүн һамгад гэдһэ аршахадаа, ноир сог дээрэ хэжэ шараад эдидэг хэн. ...эдхэ хүнэйньгөө: үхэрэй гүзээн, сууха соо хэһэн, жэжээр хэршээд тоһондо шараһан мяхан... (Л. Линховонин, 1974, №2).

Борсолхо — мяха зурагар наринаар зүһэжэ, һүүдэр газарта хатааха (вялить мясо). Борсолжо үрлээгүйндэ, үтэ хорхой исалхал (Ч. Цыдендамбаев, 1961).

Борсо — гонзогор наринаар зүһэн мяха һүүдэртэ доро таагааад, зунай сагта шүлэ гаргахаар хадагалагдаһан мяхан (сушеное мясо). Үбэлэй сагта хүрөөд хатаһан борсо зөөлөн, амгатай байдаг. Зунай сагта борсо хээдэ, мяхыа даһатай уһан соо хээд, үгыһы һаа, талхан соо мухарюулаад хатаадаг юм. Нэгэ үдэшлэн нүхэдн хадын тунгалаг нуурай эрьдэ тогтожо, сай шанаад, һүүлшынгээ борсоор шүлэ гаргаад, хүлэжэ байгаа бэлэй (Б. Санжин, 1981).

Боодог — ямаа болон тарбаганай тархынь амярлан абаад, хүзүүнэйнь нүхөөр гэдһэ доторынь гаргаад, мүн тингэжэ яһануудынь абаһан хойноо доосоонь халуун шулуунууды хэжэ болгоһон мяхан (мясо, обжаренное при помощи раскаленных камней). Тарбага бооходоо, хүзүүнэйнь нүхөөр халуун шулуу хэжэ, амхарынь боогоод, газар дээгүүр мухарюулдаг хэн гэжэ Л.Л. Линховонин бэшэһэн байдаг. Газар

раар мухарюулхада унаагүй уһынь хуухалдаг хэн гээд хэлэгдэнэ. Хэдэн дахин шулууень нэлгүүлһэн хойноо урид бэлдэгдэһэн нүхэн соо халуун бурма хэжэ, дээрһэнь тарбагаһа хээд, тэрэнь дээрэ дахин халуун бурма хаяжа, шоройгоор буладаг байгаа. Ингэжэ бооһон тарбаганай мяханай шэмэ шүүһэнэйнь газарһаа гарангүй, хэ амгатай эдээн болодог байгаа.

Тарбага боохо — тарбагаар боодог хэжэ (готовить мясо тарбагана при помощи раскаленных камней).

Дамбар - тарбаганай эльгэ бөөр, өөхөн мэты хото соонь хэжэ шанаһан эдээн (внутренности тарбагана, сваренные в желудке). Гэдһэ доторынь аршажа, горхойной уһанда һайса угаагаад, өөх шунантайнь холиж, дамбар болгоно (Б. Санжин, 1981).

Тарбага хабшаха — тарбаганай гэдһэ доторынь гаргаад, үсүүснь хадажа дэлгээгээд, хабтар болгоһон мяханай уһынь хуухалһан хойноо нүхэн соо халуун шулуу хээд, дээрһэнь мяхыа хэжэ, дээрһэнь үшөө халуун шулуунууды хэн хабшажа, тарбаганай мяха болгохо (мясо сурка, приготовленное между раскаленными камнями).

АДУУНАНАЙ МЯХАН КОШИНА

Адууһанай мяхан - мяха-лагдаһан адууһан, үүсэлэгдэһэн адууһан (кошина).

Арьбанта хабһан — дээрэ зузаан өөхтэй адууһанай хабһанууд (ребра конские). Балжадхан адууһанай эльгэнгэй холиһон хүйтэн өөхэ, шанаад хүргэһэн арьбанта хабһа стол дээрэ табяад... (Д. Эрдынеев, 1979).

Далан - адууһанай хүзүүнэй дээдэ таладахи өөхөн (жировой слой загровка). Энэ жэлэйнгээ үлсгэнгээ үлгэдэл шанажа, хүрһэн эльгэ, далан, арьбан табжа, хажуугаарнь үрмэ, айрһа, хур тоһо гаргаба (Ц.-Ж. Жимбиев, 1978).

АДУУНАНАЙ ДОТООР БЭЛДЭГДЭЭН ХООЛ БЛЮДА ИЗ ВНУТРЕННОСТЕЙ ЛОШАДИ

Шабай — нарин гэдһэндэ шудхажа шанаһан адууһанай шуһан (колбаса из конской крови). Адууһанай шабай ондоо малай шудхаһан шуһанда орхолоо сайбар үнгэтэй байдаг юм. ... гэжэ Дугар хэлээд, Галдан гэлэнтэй адууһанай шабай эдээд, хайһан гэжэ партизануудта һүүд хэхээ зүбшэжэ оробо (Ж. Тумунов, 1949).

Арьбан — 1) адууһанай дотор өөхөн (внутренний жир лошади); 2) адууһанай нарин гэдһэн соо эльгэнгэй холижо хээд хүргэһэн дотор өөхөн (замороженные в кишках печень и внутренний жир). Тэрэнь нэлтэй архи, бухаанха хилэмэн, адууһанай арьбан байба (Ц.-Ж. Жимбиев, 1972).

Гэдһэтэй өөхөн — адууһанай дотор өөхэ эльгэнгэйнь холижо, гэдһэн соонь хэһэн хоол (блюдо из печени и внутреннего жира в кишках)... адууһанай өөхэ эльгэнгэйнь холижо хэһэн гэдһэтэй өөхөнүүд — (Д. Батожабай, 1966, 1).

Оһон — адууһанай бүдүүн гэдһэн (толстая кишка лошади). Тарган адууһанай оһон тоһолж, хэ амгатай юм.

Хята — адууһанай нарин гэдһэнгэй дууһаха, зосоо таладаа өөхтэй, амгатай мяхан (конек тонкой кишки лошади). Болдог үбэрлэгдэһэн тарган хятин аа амта-

шь мэдэнгүй, нохойдол адляар яаража байжа зулган эдээд, гэртэ оробо (Б. Санжин, 1981).

ТАТАНАЙ МЯХАН ЭЛДЭПЭН ТАЛХАН ХОЁРОО БЭЛДЭГДЭЭН ХООЛНУУД МЯСНЫНЬ БИОДА БИРГЭ

Мяха татаха - яһагүй зөөлөн мяха өөхтэй холижо тэбшэ соо хээд, хүхөөр гү, али хоёр хутагаар жэжэ болотор хэршэжэ (рубить мясо). Сонхо тээшэ хаража хуугаад, буузын мяха татажа байһан нөөсгэн толгойтой лама хондогод гээд... (Д. Батожабай, 1966, 1).

Талха элдэхэ - сагаан талха бүлээн уһанда зууража, хэ хатуу болгонгүй нягтаруулха (месить тесто).

Бууза — өөхтэй холижо татаһан мяханда хонгино, даһа болон элдэб нэмэлтэ оруулжа талхан соо орёгоод, жэгнүүр соо хэжэ, уурал дээрэ болгоһон хоол (позы). Зараса хубарагуудынь Халзан Жамсын хилам гэхэлээр гүйлдэн, тогооной гэр соо бууза хэжэ, бообо шанажа ороһон байгаа (Ж. Балданжабон, 1982).

Бууза хэхэ — татаһан мяха элдэгдэһэн талхан соо захынь хуниин орёхо (делать позы).

Бууза мушхаха — элдэгдэһэн талхан соо буузын мяха хэжэ, амһарнуудынь дээдэ таладань суглуулан, уршааа гаргажа няха (прищипывать позы). - Бууза мушхахат, хуушуур шаһахат... (Ц. Дамдинжапов, 1971).

Бууза хуниха — элдэгдэһэн талхан соо буузын татаһан мяха хэжэ, дүтэ-дүтэ шэмхэжэ, дээдэ таладань багахан нүхэ үлөөжэ няха (прищипывать тесто позы).

Бууза шанаха — бэлдэгдэһэн буузанууды жэгнүүрэй таһалганууд дээрэ оборуудынь тоһондо табжа, бусалжа байһан уһанай уурал дээрэ болгохо (варить позы). Банша, бууза шанахадань амгатай мангирай үнэр гаража, үлэн хүнүүдэй сэдхэл зобоодог байба (Д. Батожабай, 1966, 1).

Бууза хэбихэ — буузын болоходо, табатга хэхынгээ урда тээ жэгнүүрэй хабхагаар дэбиджэ һэб гүүдэхэ, хүргэхэ (обмахивать позы крышкой позы).

Бууза эдихэ — шанагдаһан бууза зооголохо (кушать позы). «Дамба гуай, хэды бууза эдихэ-та?» - гэнэ (Ж. Балданжабон, 1960).

Буузалха — бууза эдихэ (есть позы).

Банша — элдэгдэһэн талханда татаһан мяха орёжо, нүхэ үлөөнгүй няжа, уһанда шанадаг хоол (родпельменей). Уданһыггүй лама габжанар бараг зиндаагай баяд ноёдтой хамта банша, бууза эдиджэ садабад (Д. Батожабай, 1966, 1).

Хуушуур — татаһан мяха элдэгдэһэн талханда хабгагар түхэрээн дүрстэйгөөр орёгоод, тоһондо шараһан хоол (круглые беляши большого размера), ... тэһлэ хонон үнжэн ковер дээгүүр мушаржа, бууза хуушуур, бообо саахаар байгаа эрэгтэ гэжэ хүн хүгшэн залуугүй хээлдэг, мэддэг хэн (Х. Намсарев, 1990, 5).

Шарбин - татаһан мяха элдэгдэһэн талханда орёгоод, хихад түхэрээн түхэлтэйгөөр хумин няжа, тоһондо шараһан хоол (чебурек). Шарбин шараха: шарбин эдихэ.

С.Д.БАБУЕВ.
 Ц.Ц.БАЛДАНЖАБОН.

(Үргэлжлэлдэнь хожом гараха).

«МҮШЭНЬОО, ҮАРАҮАА МҮНГЭН БААГАА МЯНГАН ҮААҮААР ЗААГАНАМ...»

ҮХЭР ЖЭЛ

Бальжинима ЮНДУНОВ

Минии нүхэдгүй нүхэр, мэндэ! Байнаш даа хэр? Мүнөө жэлнай - үхэр -

мин бэшэ даа - нүхэр. Хүдэрыншые - хүдэр. Хэндэшьеб, магад, шүдэр... Хари шимни бү бүдэр.

Мунхижаш хаа, тунхижэш хаа, мүлхижэш хаа - мэхэр, мэхэр!

Аянай үгсүүры заяанай табисуур гээд, орхижо боожоо - орожо доошоо

бү үсэр, бү зүдэр.

Наһанай ташууры анханай тагил гээд, дүүлижэл дээшээ - дүүрэнээр сээжээ бүрил хүдэр бээл бэдэр! жаргалтайб!

Цэдэн ГАЛСАНОВ

ТЭНГЭРИЙН ЗҮЙДЭЛ

Тэнгэрийн зүйдэл Тэнгилэн замбине Түмэн хубаараа бүхэлбэ, Бүхэнзэйн хирхагаар Бум, дуншүүр, саяар Бадма-лөнхобо хэнзэлбэ.

Эхэ оронойнгоо Энхэ оройгоор Элин, гүйлгэнэм дээшээ — Дотор сээжэдэхи Долоон Үбгэдэй Дуута үльгэр шэнгээхээ. Тэндэ гараһаар, Тэргэдэ һараһаа Мүнгэн шүлэг һабагшалнаб, — Табгай сагаанайм Тахын табарааһаа Мянган ошод сабшалнад. Эдэнтэй эбсэн, Энгэр-Мүшэн Эльгэн дээгүүрни угалзатаад, Тэнгэрийн ольһондо Түрхэмөө олоһондол, Түүрэн эхилнэб дуунуудаа.

Бүхы үринүүд Бүлээн һүнидөө Бүрилдэн хүрэдэг үендөө: һүдэн сээжүүд һүни түрэдэг, һүн шүлэгүүд — баһал һүпиндөө.

Азатай гуурһан — Алтан Гадаһан Арадай бүтээл магтуулна, — Юрөөлым үбсүүндээ Юүтэгүй сэнгэй Юһэн эрдэнээр сардуулна.

Тэг дундуураа, Тэн хахадаараа Тэнгэрийн бүһэ задарба. Үүрэй Солбон — Үглөөнэй толон Үльмы доогуурни адхарба.

Һүни бүтээгдээ һүрэг шүлэгүүдээ һүлэмхи туяа дор шүүрдэнэм. Үе мүнүүдынь Үүрээр үлгүүрдэн, Үлхөөд, өөлэн мүлинэм... Тиин үдэшэндөө Тэнгэрийн Зүйдэлдөө Тэгүүлэн дахин яаранам. Мүшэн, һараһаа Мүнгэн бадагаа Мянган һадаһаар залганам.

Владимир СЫРЕНОВ

НАМДА БИИ

Намда галай шэнжэ бии.. Наран шэнгээр хүйтэн юумэ гэдхээжэ, Амидын шанар, хүсэ тэнхээ оруулаад, Аянда саашаа ябаха хаба бии.

Намда уһанай шэнжэ бии... Мүрэн шэнгээр үерлөөд, ганданан газар сэлмээжэ, Мүнхын сэсэг, ногоо пабша надхуулаад, Мэлмэн далай тээшэ тэгүүлхэ шадал бии.

Намда модоной шэнжэ бии... Сэсэрлиг соохи алим жэмэсье эдэшүүлжэ, Сэдьхэлэй дура, сээжын охи һэргээгээд, Жэлһээ жэл бүри сэсгэлхэ заяан бии.

Намда түмэрэй шэнжэ бии... Шэрэм, булад мэтэ шэрээгдэшгүй хүсэлтэй аад, Шулуун пеэһэн — хайлашагүй халиб соо Шэнгэн болохо, нугарха, урдаха талаан бии.

Намда агаарай шэнжэ бии... Алтан дэлхэй бүһэлжэ, амитаниие амидыруулаад, Агуу уушханай хөөргэ хүдэлгөөд, Асари гүрэн түрэнүүдые хүтэлхэ жолоо бии.

Ардан АНГАРХАЕВ

УУЛА

Уураг тархяараа ойлгожо ядаха юумэн Ууган дэлхэй дээрэ үгы мэтээр һанагдана. Уулын дабаан дээрэ уухилан ядуу һуунаб — Уушхан сооһоо һүүлшын амин адууршахадал гэнэ.

Аяар дор — гол газар, айл сэлээн. Агаар эндэ сэлмэг—тэнгэрийн һэлгээн...

Атаа мүхөөн үндэр дээрэ байхагүй мэтээр Одоо мүнөө үхибүүн янзаар этигэхээр...

Үшөө дээрэш — байса, шулуун, һарьдаг... Үүлэн тэндэ түрэнэ үхэрэй шэнзэн мананһаа.

Бурхад гансал тэндэ, тэхэ баһал ябадаг - Багжагар эбэрэйн үзүүртэ зулын бадархые харахаар...

Тэнгэрийн нодые тэхэ хадхахаар шухатарһан Тэршээ дошхон саг хээздэшье бэлэй...

Энэрхы сэдьхэлые уйгааг болгохоор забданан Элеэшэлэн гэгтээшэд, энгэр сэлэшэд бии бэлэй...

Хаан шэрээс үндэр гэжэ тоолохо һаа, тоологты - Хабсагайн орой замбуулиной гүн руу үндэлзэнэ.

Алта мүнгэ, алдар солье эдлэхэ һаа эдлэгты - Арюухан сэсэг шулуун дээрэ үндэлһэнэ.

Дэлхэй таабарниес сүм таажархёо гэжэ Гэгээн нэгэнэй аяладархихан мэтэ.

Гэшхээд үнгэрһэн мүр дээрэмнай гэнтэ Гэрээд үгэмнай алтан хэбээр аржышаһан мэтэ.

Түмэн жэлдэ алтан энэ хэб Түгдэршгүй хабсагайн энгэртэ бүшье толотог... Тэнгэри тээшэ тэгүүлһэн уулын нэгэ ташаланда Тэнсүүриес олон тогтоһон үемни өөртэмнил бү мартагдаг!

Баяр ДУГАРОВ

ГИМАЛАЙН ДУНАЛ

Альган дээрэм ялалзааша хурын энээхэн дуһал Аяар Түбэдэй һарьдагта үсгэлдэр лэ хоноо һэн. Тэнгэрийн хүхые толитууһан тэрэ дуһалые Тэндэхи наран Гималайн үбэрһөө хогнолоо һэн.

Худагтал гүнзэгы хабшал дээгүүр ниидээд, Хурын дуһал үүлэндэ нялдаһаа дэгдэбэ. Хада, голнууд дээгүүр тийхэ зуураа эршэгдээд, Хадаринай хашарһаар ялагас гэжэ үрдибэ.

Хүйтөөр амилһан хүртэ ехэ Джомолунгмын Сэбдэг мүльһэн орьёлһоо һалхин мултараад, Сэсэгээр хомор, дура хайраар дутамаг Хойто зүг тээшэ үүрэй үүлэ тууба.

Уужам дайдаар хярын саана хяра лэ. Ухаа тооһо татан, үргэн губи шарлана. Хурын гансахан эрдэни дуһалы харманан, һүүлшын үүлэн Байгал хүрэхэ ерэнэ.

Шэнэһэн ойтой дуугайхан шэлэнүүдэй үбэртэ Шэбээлжэ тогтоһон энэ үүлэнэй һүүдэртэ Шэдэржэ хийдэһэн дуһалда альгаа тододоб — Шэнгэхэгүйнь түлөөдэ сараагүйгөөр элһэнцэ. Одо мүшэ, гүрэнүүдые холбоһон энэ дуһалда Сэсэ мэргэшүүдэй һүнийн нулимса мүнгэтэнэ. Уладай нүгэл даажа, бурхадай зам дабаһан Миларайбын шарай миралзан гэрэлтэнэ.

Л. ТАПХАЕВ буряадшалба.

Батажаргал ГАРМАЖАПОВ

ТҮРҮҮШЫН САНАН

Оройн намарай энэ үглөө Онигожо түргэн сонхоороо харахадан, Дууран байһан таалам мүнөө Дунгигар сагаанаар үзэгдэбэ нодэндэм.

Түрүүшын саһан! Түрүүшын саһан! Талын хүүгэд ехээр баясахал. Хада майла дураараа махан, Хурдан шаргаараа холжордог хаһал!

Түрүүшын саһан! Түрүүшын саһан! Тетрадиим хуудаһандал хирэгүй сагаан.

Түрүүшын саһандал, минии сэдьхэл сэдхэл сагаан байхал.

Соёл САҢДАКОВ

Юундэшьеб даа, саһанай орохые хүлээгээб. Юртэмсэ дэлхэй саһаар хушагдахые хүсөөб. Тиигээд гэнтэ түрүүшын саһанай будархада, Тэнхээ алдаһандал, үни удаан соо гашуудааб.

Саһан хэлбэлзээд, эрьеддээд унажал байгаа. Гансаардан иигээд ходола ябаха шэнгээр һанааб. Гуламта нототагаа уярһан нодөөр шэртэжэ, Галай дэргэдэ удаан һуужа, дулаасан Хүнэй наһан саһандал үнгэрдэг. Хайлаад орхино уһатаад, Халуун сэдьхэлдээ гунигтайгаар шэбшээб удаахан ... Ямар һайм даа, хэды наһа наһалхаяа мэдэнгүй, Яяр зугаа дуулангүй ябахата. Хэды дахин үбэл болохые, саһанай орохые, Хэды үндэр дабаа дабахаяа мэдэнгүй, Заахан үхибүүндэл саһанай ороходо баярлан, Заха хизааргүй дайдаар гүйхэдэ ... Юундэшьеб даа, саһанай хайлахые хүлээнэб. Юртэмсэ дэлхэй дахинаа һалбархые хүсэнэб.

Амгалан БУДАЕВ

МҮНХЭ САГААН

ҺАРЬДАГНИ

Үбэлэй саһаар будархада, Үндэр һарьдагни бууралтана. Сагаан даха хэдэржэ, Сахиоур мүнгэндэл яларна. Сэлмэгш, бурхэгш үлгөөгүүр Сэнгэжэ ябахата гоёл даа. Сэбэр саһа нэмэриһэн Сэнгэһэн модод гоёл даа. Хабарай нэбшээн үлээжэ, Хадын нюруу эрээлээ. Мүнхэ сагаан һарьдагним Мүнгэн малгай соохорлоо.

Урихан хабарай ерһэнцэ, Ургы сэсэгэй һайханда Уяран баясана сэдьхэли, Уянгалан дуулана зүрхэмни. Зунай сэлмэг сагта Зуладаһ һарьдагни толорно. Мэндэһэлһэн наранай элһээр Мүнхэ һарьдагни гэрэлтэнэ. Үрхигэр хара үүлэдэй Үгсэн һубарин ошоходо, Сагаан манан дэгдэжэ, Сагаарна мүнхэ һарьдагни. Алтан шаргал намарай Айлашалан нотогатан эрэхэдэ, Аялан шубуудай мордоходо, Сэдьхэлдэм гуниг түрэдэг. Мүнхэ сагаан һарьдагни Мүнгэн дэгээд үмдэхэл. Саяшые жэлнүүдтэ энэ хэбээрээ Сайжа, яларжа һуухал.

Цырен-Дулма ДОНДОКОВА

САНАХАНУУД

Аяар холо огторгойһоо Абаахай саһан намдуухан Манай дээрэ аалихан Маряан һуниан уһана. Ханыш нам уруу, инагни, Халуухан уралдаһ саһаханууд Халдаад ерэнэ татагдаад, Хасарташ дулааханаар эльбүүлээд, Хайлаад орхино уһатаад.

Хара торгон үһэндэш Хажатан мүнгэтэнэ мүшэхэнүүд. Шүрэ улаахан шарайеш Шэмэглэн толотоно туяатаад. Ханыш намайгаа, инагни, Ханилха дуранай саһаханууд Харахан зүрхэндэш татагдаад, Халуухан үгдэш абагдаад, Хайлаад орхино уһатаад, Хэлыш намда, инагни, Хэтыш дуранай саһаханууд Хэнэй зүрхэндэ хайлахаб, Хэндэ жаргал асархаб. 1944

ХҮЛЭЭНЭМ...

һара сагаан — тунгалаг, һаруул тодо — мүнгэлиг; Хараһайб мүнөө — халаг, Ханилһайб шамтаяа, амараг.

Иимэхэн һүни байха аа гү? Инагхам намдаа эрэхэ аа гү? Этигыш гэжэ хэлэхэ аа гү? Эмнеэд гарым бариха аа гү?

Үбэл бэшэ — зун һай, Үдэр бэшэ — һүни һай. Үе наһанайм нүхэр һай, Үнэн дуранайм жаргал һай.

һара сагаан — тунгалаг, һаруул тодо — мүнгэлиг. Хараһайб мүнөө — халаг, Ханилһайб шамтаяа, амараг. 1945

Арсалан ЖАМБАЛОН

Үбэлэй арьяа бурзан сагаан жабар соо Үбсүүгээ сэлин, хүдэлжэ байхаш самсаараа.

«Харыт энээнэ, һалхи хий татахань лэ, Хайшаа һонин хүн бэ», — гэлсэхэл зариман...

Залуу нүхэдни, «халуутайш» гээд гайхалтагүйи.

Залхуу бэшэл һаань, хүниие ажалдааруулахагүй. Ажалайнь эршэ өөрын халуунтай таарабал,

Айл зонойнгоошые сэдхэл дүүргэн дулаасуулхал. 1961

Цыретор ЗАРБУЕВ

САНААРАА

Саахар сагаан саһые Саһын хурдаар хээлүүлнэб, Шуумар шамдуу шарыоулжа, Шуурган жабараар түрүүлнэб.

Нахиоу саһан хурданхан, Наһуу талаар гүйлгэнэб. Наһам залуу үльгэмхэн, Наһан хурдаар эршэлнэб.

Амаралтын үдэр хүхиоун аад, Аажам талаар сэнгүүлнэ. Ажалай эршэ дорюун аад, һанаа зүрхым жаргуулна.

Шэрүүн хүйтэн таалажа, Шэхэ хасарыем дааруулна. Хүсэм улам эбхэржэ, Харайлгахыем гааруулна. 1940

САНАШАД

Шэрүүн шуурганда шэрбүүлжэ, Шэг шарайгаа улайһан Шуран шиираг хүбүүд, басагад

Шадал шэнзэгээ шангалжа, Ульгам уян санаараа Уридан хурдаар хийдэнэ. Хоёр балсан гарнуудань Хулан тулгуур эршэдэнэ. Хангай хадын нюрга руу Харсага шэнгээр дүүлнэ. Омог дорюун залуушуул Унин жабар хүйтэн соо Амаран сэнгэн наадана. 1941

БУДДИСТ-ПАЛОМНИК У СВЯТЫНЬ ТИБЕТА

(Продолжение. Начало в №№ 49(607) за 11 декабря, 50(608) за 18 декабря, 51(609) за 25 декабря).

ГЛАВА I ПАЛОМНИКИ В ПУТИ ОТ УРГИ ДО ГУМБУМА

22 января навьючили верблюдов около полуночи и на рассвете уже проходили мимо города Сиини-фу, называемого монголами и тибетцами Сэлип. Затем повернули на реку Гуй, поднимались по ней верст 17 и, взявши дорогу направо, перевалили через небольшую холм. С вершины этого перевала пред нами открылся вид на монастырь Гумбум, отстоящий от Сиини-фу верстах в 25. Не имея в монастыре знакомых, я недоумевал, где бы остановиться, но тотчас по въезде в монастырь с нами встретился один молодой бурятский лама, который посоветовал нам остановиться в доме прорицателя Лонг-бо-чойчжона. Здесь мне оказали хороший прием и отвели небольшую комнату, где я прожил от 22 января до 6 февраля и от 28 февраля до самого выезда в Тибет, 25 апреля 1900 г. Промежуток времени между 6 и 28 февраля я употребил на поездку в монастырь Лабран.

В следующей главе мы дадим краткое описание этих знаменитых монастырей Амдо - Гумбума и Лабрана.

ГЛАВА II АМДОСКИЕ СВЯТЫНИ: ГУМБУМ И ЛАБРАН

Монастырь, известный в обиходной речи у тибетцев и у монголов под названием Гумбум, а у китайцев Та-сы (монастырь студия), в литературе имеет более полное название Гумбум Чжамбаин, т. е. «Мир Майтреи со 100 тысячами изображений», и находится в вершине речки или, вернее, глубокого оврага Цзонха, т. е. «падь дикого лука».

Указатель святынь, или адресная книга этого монастыря, книга, которую мы пользовались, делится на четыре части, из коих в первой повествуется об основании монастыря, во второй перечисляются имена настоятелей с краткими биографическими данными, в третьей находится перечень достопримечательностей в смысле их святости, наконец, в четвертой указывается польза от поклонения этим святыням. Не входя в подробности третьей части названной книги - указателя, скажем, что, судя по подробному перечню предметов и статуй, все храмы содержат статуи божеств и святых лам, субурганов с прахом, волосами знаменитых лам, принадлежности одяния их, престолы, предметы, употреблявшиеся у знаменитых ламаитских святителей, и т. п. В храмах хранятся ценные экземпляры разных книг.

Рассказы об основании этого монастыря связаны с именем великого реформатора ламаизма Цзонхавы¹, фамилию которого можно было бы перевести «Цзонхапец», или «Диколукский». Так, передают, что на том самом месте, где ныне стоит главная святыня монастыря - большой субурган (ступа), родился в 1357 г. сам Цзонхава и здесь была пролита кровь от его пупка. Через три года после этого на этом месте стало расти сандаловое дерево «цан-дан», на листьях которого были видны изображения божеств: Львиноголового, Манджунгри, Ямангаки, Махакалы и др.

Затем, когда Цзонхава был уже в Центральной Тибете, его

престарелая мать, скупая по сыну, письмом звала его на свидание. На это письмо матери Цзонхавы ответил, что если она построит над вышеупомянутым деревом субурган со ста тысячами изображений (откуда и название Гумбум) Львиноголового, то это будет равносильно их свиданию и от этого произойдет великая польза для живых существ. Мать исполнила желание сына.

В 1560 г. лама Ринчэн-цзондуй-чжямцо построил подле субургана небольшую келью и в ней поселил около десяти своих учеников, число коих затем увеличилось до 30.

В 5-м году правления минского императора Вань-ли, в год огненной коровы (т. е. 1577 г.) был построен храм, в котором была поставлена статуя двенадцатилетнего «спасителя Майтреи» (по-тибетски - Чжамба-гон-бо), сделанная из «лекарственной глины». Это обстоятельство послужило причиной происхождения второй части упомянутого выше полного названия монастыря. Храм этот стоит по правую сторону субургана, смотря от субургана.

В 1583 г. третий Далай-лама Соднам-чжямцо, на вторичном пути к тумэтскому Алтан-хану², посоветовал лама Цзондуй-чжялцань-санбо и местным светским правителям построить монастырь, что и было исполнено. Затем четвертый, монгольский, Далай-лама Йонг-дан-чжямцо на пути своем в Тибет, а именно в 1604 году, выслал из монастыря светских жителей.

Основанный таким образом монастырь находится на вершине обращенного на север глубокого оврага, который в свою очередь образуется из двух оврагов, соединяющихся на южном краю монастыря. Все общественные здания, за исключением сада для летних диспутов, расположенного на правой стороне оврага, находятся на левой его стороне.

Среди них самой главной святыней должно считать вышеупомянутый субурган над деревом «цандан», который помещается ныне в особом здании, построенном на фундаменте из серого тесаного гранита из облицованного зеленой фаянзой кирпича; дерево, именуемое «сэрдон-чэном», т. е. большое золотое дерево, находится в пустоте внутри субургана. Здание это, довольно красивой архитектуры в два света, имеет двойную золоченую крышу. Раньше храм назывался просто «Ахахан-чэном», т. е. Большой храм, и название «Сэрдон-чэном» получил лишь после того, как лет 15 тому назад была позолочена его крыша. Самый субурган облицован кованым серебром и задрапирован желтым китайским атласом. В верхней части его «бумбы» вставлена в углубление золотая статуя Цзонхавы вышиною в 1 аршин. Вышина субургана более трех сажень.

На нижнем, четырехугольном основании субургана, а также на отдельных подставках группируются многочисленные статуи и маленькие субурганы с прахом знаменитых лам этого монастыря. Перед субурганом на длинной ступе в роскошной резной с позолотой раме находится над-

пись на одном китайском языке. Здесь же поставлен стол (скамейка) с беспрерывно горящими большими светильниками, среди коих один золотой, два серебряных, один каменный, а остальные из желтой меди; кроме того, набожные богомольцы постоянно ставят пред святыней светильники, покупая их здесь же готовыми по 5 китайских чохов каждый (менее одной копейки на наши деньги).

У здания три двери, обращенные на восток, и над ними устроен навес, под которым на гладком деревянном полу богомольцы совершают земные поклоны, растягиваясь на земле всем телом. Сажень в двух от дверей находится другое дерево, которое, как верят, имеет один корень с заключенным в субурган цанданом. На коре молодых отростков этого дерева более или менее ясно видны тибетские буквы желтого цвета. Про происхождение этих букв, однако, никто из европейских путешественников не дает положительного объяснения. Верующие, конечно, не сомневаются назвать их самопоявившимися. Мы же скажем, что должен представлять какой-либо интерес только способ, каким воспроизводят так искусно буквы на древесной коре.

Рядом с этим храмом, направо стоит небольшое здание с зеленой черепитчатой крышей, в котором помещается вышеупомянутая статуя двенадцатилетнего Майтреи, а налево - такое же здание, называемое Чжово-хан и заключающее в себе статую семилетнего Майтреи с тремя его главными спутниками, а также и изображение Чжово, которое в смутное время произошло слово Китайскому войску. Немного впереди последнего храма стоит также черепитчатокровельное здание, в котором поставлены статуи страшных охранителей учения, как однолицый Чжигчжэ, Чагдор, Ахамо, шестьюрукый Махакала, Кшэтрапала, Дэчюк и др.

Перед зданием, прикрывающим субурган, находится цокчэн-дуган, или «сборный дом великого собрания», где происходят общие собрания монахов всего монастыря. Он чисто тибетской архитектуры; золотой крыши, упоминаемой Г. Н. Потаниным, я не видел.

Ниже по оврагу в отдельном дворе растут такие же деревья цан-дан и также с «самобытными» буквами. Листья этих деревьев спада тщательно со-

бираются ламами, благодетелями храма Шабдан-аха-хан (т. е. храм долголетия, буквально - «прочности ног»), построенного для чтения молитв о долголетии 7-го Далай-ламы Галсан-чжямцо.

Листья продают набожным богомольцам, верующим, что они, употребленные как чай, облегчают роды, в особенности при замедлении последов, так как здесь, по преданию, был зарыт послед матери Цзонхавы.

Еще далее по тому же оврагу находится храм Найчун-чойчжона с китайской надписью, которую можно перевести «величественная добродетель блестяще правит». Он впервые построен в 1692 г. и заключает много изображений охранителей учения и предметов, относящихся к их культуре. В этом храме прежде ниспускался дух одного из «хранителей учения» царя Бэха, называемого чаще Найчун-чойчжон, но во время магометанского движения³ лама-прорицатель его, спустив своего «хранителя», в экстазе кинулся во вражью рать и был убит. С тех пор «чойчжон» уже ни на кого здесь не спускается, что объясняется его пением на монахов Гумбума, которые принимали активное участие в борьбе с магометанами, парушая таким образом заветы своей религии.

Что касается учебной части, то монастырь имеет у себя четыре дацана, или факультета: богословский, медицинский и два мистических: дуйнхор и чжюд. Основание богословского, или цаннидского, факультета относится к 1612 г. В настоящее время цаннид изучается по руководствам Агван-цзондуйа, первого перерожденца лабранского Чжамьян-шадба⁴. Лишь на восьмом году учения отделяются изучающие цаннид и по толкованиям сэраского Чжэбцунбы. Особого здания для этого факультета не существует, и учащиеся собираются в обширном дворе храма Чжамьян-кун-сиг, подле цокчэнского дугана, а в дурную погоду пользуются последним. Летом собираются в особом саду, о коем упомянуто выше.

Медицинский факультет (по-тибетски - манба-дацан) был задуман чубсанским перерожденцем Лобсан-данбий-чжялцаном (18-м настоятелем Гумбума), по вследствие возникших тогда на Кукунуре беспорядков⁵ не был открыт. Открыт же он был лишь после умиротворения этих беспорядков, и основателем его называют врача Няндаг, а время определяется пятидесятью годами XVIII в. Здание его находится по левую сторону цокчэнского дугана.

Факультет Дуйнхор основан при 51-м настоятеле Гумбума Агван-чжамьян-вап-чжял около 1825 года и посвящен мистическим обрядностям, относящимся главным образом к божеству Дуйнхор (по-санскритски - Калачакра). Здание его по правую руку от цокчэнского дугана.

ПРИМЕЧАНИЯ

¹ «...великого реформатора ламаизма Цзонхавы» (1357-1419). Свое мнение о Цзонхаве как о «реформаторе ламаизма» (буддизма) автор впоследствии изменил в работе «Ламрин чен-по», в которой он писал: «Часто у нас говорят, что Цзонхава - реформатор буддизма. Это неправильно. Затем Цзонхава называют основателем ламаизма. Этот эпитет, конечно, более приложим к нему, чем первый». (Л а м р и м ч е н - п о . - Т. I. - Владивосток, 1913. - С. XXX.). Аналогично оценивают деятельность Цзонхавы его биографы и востоковеды (см.: Obermiller E. Tsongkhapa le pandit // Melanges chinois et bouddhiques publics 1er Institut Beige des Hautes Etudes Chinoises. - 1935. - Vol. 3. - P. 319-338; Пу б а е в Р. Е. Биография Цзонхавы, написанная монгольским ученым чхар-гэши Лобсан-Цультимом // Материалы по истории и филологии Центральной Азии. - 1970. - Вып. 4. - С. 40-53; Kaschewsky R. Das Leben des Lamaistischen Heiligen Tsongkhapa Blo-bzan-grags-pa (1357-1419). - Wiesbaden, 1971).

² Тумэтский Алтан-хан (1506-1582) - покровитель Далай-ламы III Соднам-Чжамцо (1543-1588), который благодаря его

поддержке стал духовным и светским правителем Тибета. С этого же времени утверждается титул «Далай-лама» Тибета (см.: Рерих Ю. Н. Монголо-тибетские отношения в XVI и начале XVII в. // Монгольский сборник (экономика, история и археология). - М., 1959. - С. 188-199).

³ «...во время магометанского движения...» - Имеется в виду дунганское восстание 1862-1878 гг. против маньчжуро-китайского ига.

⁴ Агван-цзондуй, или Гунчен-Чжамьян-Шадба-Дорчжа (1649-1723) - крупный амдоский ученый, философ, автор собрания сочинений (сумбуа) в 15 томах (см.: Хадалов П. И., Ямпилев Л. Ж., Д а н д а р о н Б. Д. Описание сочинений Гунчен-Чжамьян-Шадба-Дорчжа (1649-1723). - Улан-Удэ, 1962).

⁵ Речь идет о восстании кукурорских монголов против маньчжуров в 1723-1724 гг., описанном Сумба-Хамбо (1704-1788) в его исторических сочинениях (см.: Б и р а. Монгольская тибетоязычная историческая литература (XVII-XIX вв.). - Улаанбаатар, 1960. - С. 29-39).

Подготовила Т. ДАШЕЕВА.
(Продолжение следует).

ЖАМБАЛМА БАГШЫН ЖАРГАЛТАЙ ЗАЯАН

Ойн баяр

ЭРХИМ БАГША, ЭНЭРХЫ ЭГЭШЭ

ТАНДАА...

Буряад үндэстэнэй 1-дэхи лицей-интернат шэнэ түхэлэй хургуули боложо, шэг шарайгаа шэнэлжэ, ажал хүдэлмэриэ онсо шэглэбэригэйгөөр зохёожо эхилхээр юушье мэдээгүй байтарнай, аяр арбан табан жэл үнгэржэ байна.

Лицей-хургуулин эхи табилсахан зон мүнөө үснэ сагай байшоогүй хада баһал үндэр наһатай, ханшага сайжа, хахалаа эмржэ эхилжэ байнхай. Тэдэнэй дунда тэмдхэмжэдэ гараад байһан Цыбикова Рима Цыденевна хорёод жэлэй туршада интернат-хургуулин жолоо бариха ябаһан багша, хуралсалай талаар директорэй орлогшо, эхин классай багшанар «Буряад Республикын габьяата багша», «Россин Федерациин гэгээрэлэй огличник» Бадмаева Евгения Жалсарасвна, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденэй кавалер Агния Дансарановна Тармаева, ахамад багша Екатерина Ивановна Бидагасва болон олон тоото багшанар өөрынгөө хубитые оруулһан байна.

Мүнөө хүдэлжэ байһан багшанарай зарим нэгыне дурдабал - Жамбалма Дондоковна Жамбуева тухай онсо тогтомоор байна. Буряад оронойнгоо нютагуудаар сууда гараһан буряад хэлэнэй багша, «Россин Федерациин габьяата багша» алдартай болоһон Хандама Дугаровна Дамдиновада заалгаха хуби заяатай байһан Жамбалма Дондоковна өөрынгөө дуратай багшын мэргэжэл шэлэжэ абаад, мүнөө 30-аад гаран жэл соо түрэл хургуулингаа хүбүүд, басагалды үндэһэн хэлэндэнь оруулжа, арад зонойнгоо ёһо заншал, абарил зантай танилсуулжа, би буряад хүн гэшэб гэжэ сэдхэлээрээ, элгэ зүрхэндөө мэдэржэ, хүн болгожо табидга зоной нэгэн юм. Жамбалма Дондоковна өөрөө олон хүүгэдтэй, сэхэ бүлэдэ түрэнхэн, үхибүүдэйнь эгэл эгэлшэ, түрүүшын үрн хэн хадаа, дахажа ябаһан дүү үхибүүдтээ энэрхы эхэн шонги тэдэнэ хаража, дахуулжа ябаһан, дээдэ хургуули дүүргэдэ, багшалжа эхилхэдэнь, хайрата эжынь хүндэ

үбшэндэ нэрбүүлжэ, үхибүүдэ орхижо, бурхандаа харһан юм. Дүү хүбүүдэнь Мүнхэ, Пасаран, тнхэдэ Банзар Баярма хоёрын үшөө хургуулин шабиннар эгэшэ хуряахайтанараа дахажа, юушье ялаагүй, дээдэ хургуулитай, мэргэжэлтэй, ажалтай хүнэйл эрхим хүбүүд, басагад болоо даа.

Жамбалма Дондоковнагай ажаллажа ябаһан сагта гүрэн түрэ соомнай элдэб хубилалтанууд боложол байгаа. Арад зонойнгоо үйлэ хуби шиндхэлсэжэ ябаһан багшада ямар хүндэ хүшэр гэшэб. Ямаршье сагай болоо хада өөрынгөө шадбар, эрдэмбэлгээ орхёогүй, хэжэ ябаһан ажалаа эрхимээр бүтээжэ ябаа. Манай хургуули дүүргэһэн хүбүүд, басагад түрэл хэлэс хээдэшье мартахагүй, өөрынгөө багшын

хүдэлжэ байхадаа, талаантай зонууд. Тэдэнэр хамта Ага, Онон, Усть-Орда, Обуса болоод холо ойрын аймаг нютагуудаар ябажа, мастер-класс, нээмэл хэшээлүүды үнгэргэжэ ябадаг, түрэл хэлэнтээ, тэрэнэй орёо хүндэ байдалтай танилсуулжа, буряад арадаа үргэжэ ябадаг зон гэшэ.

Мүнөө Жамбалма багша ажалайнгаа хажуугаар зээнэр-нүүдтээ носолдохо, баһал нагаса эжын зол жаргалай амта үзэжэл, хүлөө тэннихэ сүлөөгүй сэдхэл дүүрэн Түмэн Жамбаловичтаа 60 наһанайнгаа ойе угтажа, баяртай хүхиюун жаргажа хуунал. Олон тоото нүхэдэйнь, сугтаа ажаллажа байһан ажалшадтайнь, дууһагагүй олон шабиннарайн зүгһөө гэр бүлын хайндэрөөр, гарахаа байһан Шэнэжэлээр амаршалаад,

заһан заабари хэтэ мүнхэдөө һанажа ябаха. Олон тоото харалганууд, мурьсөөнүүд, олимпнаданууд боложол байха, тэдэнэй дунда заатагүй Жамбалма багшын шабиннарын эли тодоржо, түрүүшын хуурида гараад лэ, республика соогоо илгараад лэ байха юм.

Би албанай ажалай хэрэгээр Жамбалма Дондоковнагай хэсээлдэнэгтэ бэшэ ябадаг байгаа. Хэсээлүүдэнь урда шанартай, тоб гэнэн өөр өөрын хубинартай, асуудалнуудынь эли тодо, яб байса табяатай. Үхибүүдтэ хүнгэн, харюусахада бэлэн, 45 минута тингээд лэ үнгэршэхэ. Имнэнүүд хэсээлүүдтэ ябажа, сугтаа хүдэлдэг багшанар олон онёо аргануудаа хаража, юумэндэ хурагша һэмди, нимэ талаан бэлгитэй багшанартай хүдэлжэ гараһандаа би мүнөө хүртээр өө омогорходог би.

Сугтаа хүдэлдэг нүхэдэнь - Янжима Цыдендамбаевна, Цыбигма Владимировна, Светлана Гончикова гэгшэд - хажуудаа нимэ хүдэр бэрхэ багшанартай суг

хайн хайхан, элүүр энхэ, амгалан тайбан, ута наһатай, удаан жаргалтай, үрн хүүгэдэ үбэртөө хэжэ, аша гүшанараа нюргандаа няажа, үнэр баян хуухыетнай юрэнэбди.

Газар дэлхэйн хурьһэ гэшхэжэ, хүн ябаһандаа баяртай, бэрхэ, талаан бэлгитэй зоной дунда ажаллажа ябаһандаа жаргалтайб.

Арад зонойнгоо үрн хүүгэдэ мууень мартуулжа, хайниинь һануулжа, гарынь ганзагада, хүлынь дүрөөдэ хүргэжэ табихадаа буянтай!

Эдэ бүгэдэ Жамбалма багша үдэр бүхэндэ шэбшэжэ ябадаг. Гүшаад жэлэй хугасаа соо түрэл арадайнгаа хэлэ бэшэгы тон наринаар сахижа ябадаг Танай хурганан хүбүүд, басагад талаан бэлгитүгэлдэр Танаараа сэдхэлээ ханан, түрэл буряад арадайнгаа дунда түрүү хүнүүд болонхой.

Жалсан САНЖИЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: суг хүдэлдэг багшанарайнгаа дунда Ж.Д. Жамбуева зүүн гарһаа хоёрдох.

Түрүүшын багша - намтарайм эхин Түрэнхэн эхэтэйм адли һанагдадаг, Ажалай дабаа гаталхадаа ахин, Ашата багшын хургаал дурдагдадаг. Үзэгтэ оруулһан өөрынгөө багшыс Үе наһандаа хэншье мартахагүйл, - гэнэн үгэнүүд олон жэлэй туршада эхин хургуулида багшаар хүдэлһэн манай хүндэтэ Евгения Жалсарасвна Бадмасвада хабаатай.

Евгения Жалсарасвна 40 жэлэй хугасаа соо үхибүүдтэ эрдэм бэлгитэй эхине таниуулжа, уншуулжа, бэслүүлжэ, тоолуулжа хурганан багшанарай нэгэн болоно. Тон сэхэ дүй дүршэлтэй багшанараймнай нэгэн. Бэлгитэй бэрхэ багшын ажал үндэр шагналнуудаар, нэрэ зэргэнүүдээр тэмдэглэгдэнхэй: «РСФСР-эй гэгээрэлэй огличник», «Багша - методист», «Буряад Республикын габьяата багша». Багшын ажалай ветеран, олон Хүндэлэлэй грамотануудаар, дипломуудаар шагнагдаһан байна. Олон тоото шабиннарыс хургажа хүмүүжүүлхэ гадна ород хэлэ бэшэгий талаар үндэһэн буряад хүүгэдэй үзэхэ номуудыс ба методическа заабаринуудыс зохёожо гаргаһан намтартай.

Шабиннарайнгаа хургуулиа дүүргэдэ, бээ даһан харгыда гараад байхаданьшье, ходо тэдэн тухайгаа ханаата боложо, ажабайдалаарнь һонирхожо байдагынь энэрхы зөөлэн эжы мэтэ зан абарһаань эхитэй. Ёһотой багшын жэшэ нимэл гэшэ.

Манай Евгения Жалсарасвна хурса ухаатай, баян дэлгэр сэдхэлтэй эжы мүн гээд булта мэдэнэбди. Ехэлдэмбэрэлтэйлдаа. Евгения Жалсарасвна наһанайнгаа нүхэр БГУ-гай багша, түүхын эрдэмэй кандидат Евгений Лубсановичтаа хамта хоёр хүбүүдэ хайханаар үргэжэ, дээдэ мэргэжэлтэй болгожо, ажабайдалай үргэн харгыда гаргаа һэн. Аша хүбүүн Гришань хуралсалайнгаа амжалтаар хүгшэн эжыгээ баясуулжал ябадаг даа.

Евгения Жалсарасвна наһанайнгаа амаралтада байгаашье

һаа, хургуулингаа ажабайдалаар ходо һонирхожо, шэнэ сагай хубилалтануудаарнь, үндэр амжалтануудаарнь омогорхожо, багшанарай болон хурагшадай коллективтэ хайн хайханиис хүсэжэ байдаг.

Энэрхы зантай эгшэ нүхэрэй, эрхим багшын ажал ябуулга, ажабайдал хойноһоонь дахан ажаллажа ябаһан багшанарта, хурган хүмүүжүүлэгшэдтэ, шабиннарта хээдэшье дэмбэрэлтэй хайхан жэшэ боложо байхал.

Эдэ үдэрнүүдтэ манай хүндэтэ Евгения Жалсарасвнагаа 70 наһанайнгаа ойн баярыс тэмдэглэжэ байхадань, хамта хүдэлһэн билдэнэр үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалаад, алтан дэлхэйн хамаг хайханиис хүсэжэ, үрээлэй дээжыс хүргэнэбди.

Арадайнгаа нэрыс үргэһэн ажалтнай Амгалан оршомдо хээдэдэ сэнтэй. Ерээдүйн үетэниис бэлдэһэн замтнай Ехэ хэрэгүүдтэ гарахал золтой. Ойн баяраартнай амаршалжа, Омогтой, солотой ябахыетнай хүсэнэбди. «Багша» гэнэн нангин нэрээр хандажа, Баян дайдынгаа сээсэгүүдыс баринабди.

Танаа үнэн зүрхэнһөө хүндэлэшэ:

Буряадай Үндэһэтэнэй 1-дэхи лицей-интернадай эхин классуудай багшанарай нэгэдэл мүн.

Түнхэнэй аймагай Тоорын дунда хургуулин нээгдэхээр 120 жэлэй ойн баярта

Үлхөө үндэр Мундаргануудай

БАГША ТУХАЙ ДУРАСХААЛ

Үглөөнэй наранай элшэ туяарна. Үүлэгүй намдуу зунай үдэр аялар, Үүдэ салин орохоо манайда яарана... Энэ дүрбэн мур би бага наһанһаань ухаандаа хадуужа абаһанаа мүнөөшье мартадаггүйб. Шүлэгэй нэрэнь «Үглөөгүүр», тэд олон бадагуудтай уташаг шүлэг һэн. Энэниис минни аха, тэрэ үсдэ арбадан классай хурагша. Володя Шагжнев хармаанай багхан дэбгэртээ бэшэ буулганхай намда уншажа, балшархан дүүгэ гадарлуулһан юм. Хожомын тэрэ снхир хажартайхан дэбгэртэнь иража, шүлэг, дуунуудынь уншахаш. «Үглөөгүүр» гэжэ шүлэг дээрэ автарайн нэрэ «Леонид Болдошников» гэжэ тодохон, наринаар бэшгэдэхэй.

Наһанай жэлнүүд ошохоороо ошоожол байгаа. Долоодохи класса хуража яба-хадани, манай класса, нэгэ хирэдэ, математикын багшаар набтархан, хошогор шарайтай, багшага бэстэйшье һаа шуран хүнгэн, хонгёо хоолойтой, оорынгоо заадаг предмет математикаа тон хайнаар мэддэг Доржо Ширипович Болдошников хурагшадангаа зүрхэ сэдхэлэс суранзан мэтэ гатахаараа татаа һэн. Би тэрэ үсдэ бага сага, хаа яахан түрэл хэлэн дээрэ шүлэгүүдыс хэндэшье мэдүүлэнгүй бэшэжэ туршадаг бэлэйб. Пургуулида мааньдыс заадаг

багшанаршье мэдэхгүй байгаа. Байн байтараа тнхэдэ толгойдом нэгэ һэжэ түрөө һэн. Леонид Болдошников бэшэ аабы гэнэн һэжэ. Хандажа асуухаяа зүрхлөөгүй, аягүйрхэ һэн бээб.

Дамнин-Доржо тэрэнэй дүү басаган Сырэн-Доржо хоёр Түнхэнэй аймагай Шулуута нютагта ажаһуудаг байһан Ширип Найданович. Даря Балдановна Болдошниковтоной гэр бүлэдэ түрэнхэн. Дамнин-Доржо эгшэдээ орходоо, хоёр жэлээр дүү, 1925 ондо түрэнхэн намтартай. Бага балшар наһаниинь түрэнхэн нютагтаа үнгэржэ, эндэ дүрбэн классай хургуулида хүбүлгэн ухаатай, һонорсэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Табадахи класса ороходоо, Тоорын дунда хургуулида ябадаг болоо. Пургагша Дамнин-Доржо эхин классуудаа тоо бололгодо дуратай байһынь тэрэнэй дүү эгшэ, мүнөө 80 наһа гаталханхай Сырэн-Доржо Шириповна хоёржэ хуугаа һэн. Дунда хургуулида хурахадаа, тоо бололго, мүн бэшэшье предметүүдээр эрхим хурагшалаа дутуугүй хурагшага гараад, тэрэ жэлдээ Буряадай гүрэнэй багшанарай дээдэ хургуулин математикын факультеттэ амжалтатайгаар хурагшан. Дээдэ хургуулида хурахадаа, факультеттэ эмхидхэдэ элдэбин нингын ажаябуулганууда элбхитэй хабаа-

далсадаг байгаа. Ушар эндэһэ боложо, дээдэ хургуулин, факультеттэй хүтэлбэрилэгшэд хуралсаа түүсэхэдэнь, факультеттэ багшалхынь зууриалаа гэшэ. Тингэжэ Доржо Ширипович үнгэрһэн зуун жэлэй 60-70-аад онуудаар түрэл факультеттэ математика заһан намтартай. Хотодо гэргүй дээрһээшье гү, али Түнхэн нютагынь татаа юм гү, тэрэ гэнтэ хангай нютагаа бусажа, Толтын дунда хургуулида математика заахаяа ябаһан юм.

Харин Доржо Ширипович Болдошниковай багшын оюун бэлгит Тоорын дунда хургуулида хүдэлхэдөө, бүхы толоороо задаран тодорлоо бэлэй. Математикаар үнгэргэдэг хэсээлүүдынь һонирхолтой, хурагшадта ойлгосотой, харин багша предметэйнгэ удын шоуса-нуудыс өөрын маягаар заадаг, хурагша бүхэнэй арга шадалыс илгаруулан мэдэхэй байдаг. Математикада онолгой, шуналтай, оролдосотой хурагшадта анхаралаа хандуулжа, тэдэндэ шангашаг, тоо бололгонуудыс, жэшээүүдыс харуулдаг байһан юм. Харин хулашагуудта тэдэнэй саашанхи харгы хаахагүй гэжэ муу сэгнэлгэнүүдыс табидаггүй һэн.

Тэрэ үсдэ Тоорын дунда хургуулида үхибүүдыс хурага нилээд сэхэ дүй дүршэлтэй олон багшанар ажалладаг байгаа. Тэдэ

Р.О.Бакланов, Н.С.Шагдуров (хургуулин директор), Д.Д.Малакшанов, Д.Л.Никифоров, Д.Н.Пуныков (директор), В.Д.Лубсанов, А.Д.Маланов, М.И.Павлова, А.Р.Кирмыгснова, П.Д.Гахажсва, З.Л.Ябанова, С.Д.Дармаева, С.Е.Танхасва, В.Б.Маланова, С.Д.Суходасва, Е.Д.Санжисва, С.Л.Ябанова болон бусад хангадана. Тэдэниис хургуулидамнай Б.Д.Зомонов, А.Л.Ангархасв, В.Д.Шагжнев, Д.М.Халудоров, В.Д.Шотхонос халан абажа хүдэлһэн намтартай.

Дээрэ дурдагдаһан багшанар, мүн тэдэнэй хойноһоо сэрһэн багшанар аха захатанай ажалай, дүй дүршэлтэй харгы замынь алдангүй хүдэлөө, мүнөөшье хүдэлһөө.

Дайнай эхилхэдэ, Доржо Болдошников 15 наһатай ябаа. Тэрэ үсын үлэн хошон саг, хүнгэн бэшэ балшар үншэн наһан тэрэнэй бэсдэ һайс асаргагүй. Балайшье үндэр наһа элснгүй, харамтайгаар энэ наһанһаа мордоо бэлэй. Тэдэ тэрэнэй хургажа гаргаһан шабиннар орон дайдын олон тоото нютагуудта ажаллажа, багшынгаа нангин нэрыс, үгэнхэн эрдэм бэлгитынь зүрхэ сэдхэлдээ нарин нягтаар абаад ябаһан. Энэ хадаа Багшын нэрэ соло, хэшгэ, дурасхаал!

Жорж ЮБУХАЕВ,
1969 ондо Тоорын дунда хургуули дүүргэгшэ, поэт, Россин Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн.

2008 год - Год семьи

Наш корреспондент беседует с начальником отдела социальных выплат отделения Пенсионного фонда РФ по Республике Бурятия Л.Г.ХАЛБАЕВОЙ.

- Лилия Григорьевна, не иссякает поток читательских вопросов о материнском (семейном) капитале. «С какой целью реализуется этот федеральный проект?» - спрашивает студентка БГУ Анна.

- Женщины, родившие или усыновившие второго, третьего и последующих детей после 1 января 2007 года, получают государственный сертификат на материнский капитал. Федеральный закон от 29 декабря 2006 года № 256-ФЗ «О дополнительных мерах государственной поддержки семей, имеющих детей» разработан для реализации программы стимулирования рождаемости, материальной поддержки женщин, имеющих детей, развития инфраструктуры, способствующей помощи семье при рождении и воспитании детей.

- А кто имеет право на получение такого сертификата?

Евгений Корякин, 35 лет, отец двоих детей.

- Право на получение сертификата на материнский (семейный) капитал предоставляется женщинам, родившим второго ребенка, начиная с 1 января 2007 года. В случае, когда женщина по состоянию на 31 декабря 2006 года уже имела двоих детей и родила третьего ребенка в 2007 году и позже, то она также будет иметь право на материнский (семейный) капитал. Также право на материнский (семейный) капитал может быть предоставлено мужчине, который является единственным отцом или усыновителем второго и последующих детей либо детям в равных долях.

- Ответьте, пожалуйста, на такой вопрос: у меня есть один ребенок, который родился в 2001 году, и я родила двойняшек в январе 2007 года. Что мне полагается по новому закону?

Татьяна, 27 лет.

- Согласно п.2 ст.3 Федерального закона от 29.12.2006 года № 256-ФЗ право возникает у женщин только один раз и на одного ребенка, который родился после 1 января 2007 года.

- У меня оформлено опекунство над двумя детьми. Так как сейчас материнский (семейный) капитал дается приемным семьям, стоит ли переводить своих детей в ранг приемных? Теряют ли такие дети в последующем статус сирот?

Людмила, менеджер одной из улан-удэнских компаний.

- Согласно Федеральному закону № 256-ФЗ право на материнский (семейный) капитал опекуны и приемные семьи не имеют. Право имеют женщины, родившие (усыновившие) вторых, третьих и последующих детей. Что касается второй части вопроса, то я советую читательнице обратиться в органы попечительства и опеки, где вам дадут полную и подробную консультацию.

- Расскажите, пожалуйста, каким образом осуществляется процесс получения материнского (семейного) капитала?

Светлана Гармаева, учитель, п.Иволгинск.

- В первую очередь вам, дорогая Светлана, необходимо обратиться с заявлением о получении государственного сертификата на материнский (семейный) капитал в установленной форме в территориальный орган Пенсионного фонда по месту жительства. Также следует предоставить следующие документы и их копии: документ, удостоверяющий личность и подтверждающий российское гражданство, свидетельства о рождении на всех детей или решение об усыновлении детей.

Принятые документы и заявление рассматриваются органами Пенсионного фонда в течение 1 месяца, после чего выносятся решение о выдаче сертификата на материнский (семейный) капитал, либо об отказе в его выдаче.

Не позднее чем через пять дней с даты вынесения решения о выдаче государственного сертификата на материнский (семей-

Капитал для будущих граждан

ный) капитал или об отказе в его выдаче направляет лицу, подавшему заявление, уведомление о принятом решении.

А по истечении 2,5 лет после рождения ребенка вы как мама имеете право написать заявление в Пенсионный фонд о том, на какие цели хотели бы направить данные средства.

- Лилия Григорьевна, в каких целях могут быть использованы средства материнского (семейного) капитала?

Без подписи.

- Распорядиться средствами материнского (семейного) капитала возможно по истечении трех лет после рождения (усыновления) второго, третьего или последующих детей путем подачи заявления в Пенсионный фонд по месту жительства по трем направлениям:

- на улучшение жилищных условий;
- на получение образования ребенком (как родным, так и усыновленным, в том числе первым, вторым, третьим и последующими детьми);
- формирование накопительной части трудовой пенсии.

Распоряжение средствами материнского (семейного) капитала может осуществляться лицами, получившими сертификат одновременно по нескольким направлениям, установленным Федеральным законом от 29.12.2006 г. № 256-ФЗ.

Заявление о распоряжении может быть подано в любое время по истечении двух лет и шести месяцев со дня рождения (усыновления) второго, третьего или последующих детей, но не позднее 1 мая текущего года для распоряжения средствами (частью) средств материнского (семейного) капитала во втором полугодии текущего года или не позднее 1 октября для распоряжения средствами (частью) средств материнского (семейного) капитала в первом полугодии года, следующего за годом подачи заявления о распоряжении.

- Каковы могут быть причины отказа в выдаче сертификата?

Янжима Мижитова, музыкальный работник.

- Согласно п.6 ст.5 Федерального закона № 256-ФЗ от 29.12.2006 г. отказ в удовлетворении заявления о выдаче сертификата является: отсутствие права на дополнительные меры государственной поддержки и предоставление недостоверных сведений, в том числе об очередности рождения (усыновления) и (или) о гражданстве ребенка, в связи с рождением (усыновлением) которого возникает право на дополнительные меры государственной поддержки.

- Какие сроки для подачи заявления сертификата установлены законом?

Ольга Козлова, 27 лет, домохозяйка.

- Вы можете подать заявление на получение государственного сертификата на материнский (семейный) капитал в любое время после возникновения права на дополнительные меры государственной поддержки со дня рождения (усыновления) второго, третьего или последующих детей независимо от периода времени, прошедшего с даты рождения (усыновления) предыдущего ребенка (детей), и может быть реализовано не ранее чем по истечении 3-х лет со дня рождения (усыновления) второго, третьего и последующих детей.

- Расскажите, пожалуйста, об обстановке с получением сертификата женщинами в Бурятии в целом?

Вера Ивановна, 52 года.

- Ежедневно к нам поступает множество вопросов, связанных с получением сертификата. Мы, в свою очередь, стараемся дать точные разъяснения и консультации по это-

му вопросу. Органы Пенсионного Фонда по Бурятии полностью готовы к реализации Федерального закона № 256-ФЗ «О дополнительных мерах государственной поддержки семей, имеющих детей». Для граж-

дства с п. 2 ст. 7 ФЗ.

- У меня российское гражданство. В январе 2007 года я родила второго ребенка. Имею ли я право на материнский капитал в случае, если пер-

дан приготовлены памятки по материнскому капиталу, которые направлены во все учреждения так или иначе связанные с детьми, с женщинами, с семьей.

- Лилия Григорьевна, и вновь повторяется вопрос: когда можно воспользоваться материнским капиталом?

Тамара Михайловна, 40 лет, врач-педиатр.

- Женщина сможет воспользоваться материнским капиталом не ранее, чем через 3 года после получения сертификата. То есть женщины, получившие сертификат в 2007 году, смогут воспользоваться им в 2010 году.

- Мой первый ребенок, к сожалению, умер в двухлетнем возрасте в 2005 году. Сейчас у меня родился второй ребенок. Будет ли учитываться этот факт при определении права на материнский (семейный) капитал?, - спрашивает Зоя, маркетолог.

- Да, вы имеете право на материнский (семейный) капитал при потере первого ребенка, если имеется свидетельство о рождении данного ребенка.

- Если женщина при рождении второго ребенка получила сертификат в 2007 году, то при рождении последующих детей имеет ли она право на получение материнского капитала?

Светлана Цырендоржиева из Закамны.

- Нет, как было сказано выше, согласно п. 2 ст. 3 Федерального закона от 29.12.2006 года № 256-ФЗ право на материнский (семейный) капитал возникает у женщин только один раз.

- Мы с супругой являемся приемными родителями. Имеем ли мы право распоряжаться материнским (семейным) капиталом?

Иван, 39 лет.

- Распорядиться средствами материнского (семейного) капитала осуществляется усыновителями, опекунами, попечителями или приемными родителями ребенка (детей) с предварительного разрешения органов опеки и попечительства или самим ребенком (детьми) по достижении им (ими) совершеннолетия или приобретения им (ими) дееспособности в полном объеме до достижения совершеннолетия в соответ-

ствии с п. 2 ст. 7 ФЗ.

Татьяна Кустова, банковский работник.

- Да, в соответствии с п. 1 ст. 3 ФЗ право на дополнительные меры государственной поддержки возникает при рождении детей, имеющих гражданство РФ. Даже если вы проживаете в другом государстве, но имеете российское гражданство, вы можете рассчитывать на материнский капитал.

- А вот такой вопрос: «Можно ли «вывозить» материнский капитал?».

Дарима, 40 лет.

- Нет. Распорядиться сертификатом на материнский (семейный) капитал можно только на территории РФ. То есть по сертификату ребенок не сможет получить зарубежное образование, только российское. Улучшить жилищные условия вы сможете только в России.

- Каковы условия использования материнского капитала для приобретения жилья?

Этим интересуется Анна Вашкевич, 23 года, г.Улан-Удэ.

- Использование материнского (семейного) капитала с целью приобретения жилья может быть направлено следующим образом: на уплату первоначального взноса при ипотечном кредитовании; на погашение задолженности по ипотечным кредитам; на уплату взносов в рамках жилищно-накопительных программ, программ участия в долевом строительстве; на покупку жилья путем присоединения средств материнского капитала к собственным средствам.

- И, наконец, сколько сейчас документов находится на рассмотрении в отделении Пенсионного фонда РФ?

- С начала действия закона в территориальные органы Пенсионного фонда о выдаче государственного сертификата на материнский (семейный) капитал обратилось 9048 семей и выдано сертификатов - 8892. По данным территориального органа Федеральной службы Государственной статистики по Бурятии, в республике родилось 19938 детей, с появлением которых возникло право на материнский (семейный) капитал.

- Спасибо за советы. Успехов вам!

Любовь КИРИЛЛОВА.

Ш.А.ХАЗАГАЕВ

Говорлив он, и шутиль.
Среди грузей рубахой—
парнем
Смыл. Зато идеей одержим
И прегап ей — не простых
удел.

У дел всегда. И почью ярко
Горит созвездие Стрельца
Мишень стрельбы
мэргэнам освещая,
Наставника советы
одобряя.

О, добрый тренер!
Да открыт Вам путь
Во Вселенский Сурхарбан,
И Ваше имя вознесут
На самый высший
пьедестал!

Галина БАЗАРЖАПОВА.

Издавна с.Улекчин известно в Бурятии своими спортсменами по разным видам спорта, которые принесли славу не только своему селу, своей республике, но и России и СССР. Это мастер спорта по легкой атлетике, неоднократный чемпион РБ, России, призер чемпионатов СССР, победитель многих международных соревнований на стайерские и марафонские дистанции, заслуженный работник физической культуры РБ, РФ В.Г. Цыренов, мастер спорта СССР международного класса, многократный чемпион ВС СССР, дружелюбных армий, 4-кратный серебряный призер СССР, призер первенства Европы боксер А.Д. Дугаров, многократный чемпион РБ и призер России по боксу, заслуженный работник физической культуры РБ С.Д. Банзаракцаев, чемпион СССР среди медицинских вузов по греко-римской борьбе, заслуженный врач РБ Д.Р. Буянтуев, член сборной Бурятии по волейболу, заслуженный работник энергетике Б.Б. Аюров, первый мастер спорта СССР по вольной борьбе района многократный чемпион РБ, призер РФ Г.Б. Шагдуржапов, кандидат в мастера спорта по вольной борьбе, мастер спорта России по армрестлингу, чемпионка г.Москвы Ж.Д. Доржиева, первоазрядник по шахматам, врач Центра Восточной медицины Ц.Д. Туртуев, кандидат в мастера спорта по вольной борьбе, призер первенства России среди сельхозтехникумов, член сборной Бурятии по хоккею с мячом, участник зонального первенства Спартакиады народов РСФСР Ш.Д. Амуров и другие.

Самую громкую славу принесли землякам представители прекрасного вида спорта - стрельбы

Секции стрельбы из лука в с.Улекчин Закаменского района - 30 лет

из лука. Первый мастер спорта СССР по стрельбе из лука, мастер спорта международного класса в классе «компаунд» (блочный) луку района, чемпион РБ, РФ З.В. Гончиков, мастер спорта международного класса, многократная чемпионка РБ, РФ, Кубка РФ, чемпионка Спартакиады народов РФ, бронзовый призер чемпионата мира в командном зачете, заслуженный тренер России Г.Ц. Эрдынеева (Цыремпилова), заслуженный мастер спорта России,

тник» В.Г. Цыренова помочь в организации секции стрельбы из лука. Владимир Галсанович поддержал идею и дал согласие на помощь в этом деле.

Получив добро, Ц.С. Цыремпилов, посоветовавшись с энтузиастом, фанатом национальных видов спорта «Эрын гурбан наадан», ветераном спорта В.Ц. Цыбеновым, решили поручить организацию секции учителю физкультуры школы Ш.А. Хазагаеву.

УЛЕКЧИН - СЕЛО, ИЗВЕСТНОЕ ВСЕЙ ПЛАНЕТЕ

О, стрела, летящая сквозь века,
Звенишь, как тонкая, упругая струна
В руках мэргэна, надежна и крепка,
Остра, покорна и метка.
Времени и Пространству неподвластна,
Любви и Жизни гимн слагая,
Заповедям мудрецов ли внемлешь?
Заклинаниям богатырей ли вторишь?
Бунтарский дух, дух предков воскрешая,
И мужество воинов-кочевников вбирая,
Летишь над Степью полярной,
Великой

Галина БАЗАРЖАПОВА

И по Вселенной бесконечной,
разноликой.
О, флагман мира, - меткая Стрела
Откровенный новых и горизонтов дальних,
Полета духа и высшего ума
Постичь желаешь неустанно.
И память прошлого незабвенна,
Преграды руша, неистово летишь,
И нетленность Века Золотого
В оперенье древнем ты хранишь.
И грезы Будущего - на подступах.
Имен монголов мир услышать жаждет,
И знамя синее, гривастое
Взвьется вновь под Вечно синим небом.

многократный чемпион РБ, РФ, 4-кратный чемпион Европы, серебряный призер чемпионата мира, обладатель Кубка мира, участник Олимпийских игр в Сиднее, Атланта, Афинах, Пекине Балжинима Цыремпилов, мастер спорта России, чемпионка РБ Д.Ж. Гомбоева, мастер спорта России, призер Всемирных студенческих игр, Кубка Европы Т.В. Гончикова, многократный чемпион РБ, РФ, мастер спорта международного класса Бэлгито Цыремпилов, чемпион и призер РБ, РФ, мастер спорта Д.Ц. Цыремпилов. Мастера спорта СССР и России С.Д. Дондоков, Ц.А. Очирова, Б.В. Соктоев, Б.С. Далаев, молодые, подающие надежды мастера спорта России, члены сборных команд РЮЕ. Табхаев, Ч. Гомбоев, Ю. Дашеев, Ю. Гармаев и другие.

Секции стрельбы из лука в с. Улекчин - 30 лет

Все началось с инициативы неоднократного чемпиона и призера районного Сурхарбана по стрельбе из бурятского лука, уважаемого в селе человека, много лет проработавшего механизатором, директором сельского Дома культуры, потомственного табунщика, прекрасного исполнителя бурятских и монгольских песен Цыренжапа Сономовича Цыремпилова. Он, видя, как начинают утрачиваться обычаи и традиции стрельбы из лука в селе, попросил своего именитого племянника, председателя ДСО «Буревес-

Тепло и горячо встретив дорогих гостей, своего земляка В.Г. Цыренова, чемпиона Спартакиады народов СССР, мастера спорта международного класса Б.С. Цыбикова, улекчинцы получили первые уроки к азам лучного спорта. Этим урокам стало мало, так как Б.С. Цыбикову, действующему спортсмену, члену сборной команды СССР не хватало времени поддерживать связь. Ш.А. Хазагаев обратился к своему однокурснику, большому другу, председателю Госкомспорта БурАССР Г.Н. Манжуеву с просьбой помочь в приобретении спортивных луков и наставника. Геннадий Николаевич, выслушав его, познакомил с тренером ДСО «Спартак», мастером спорта СССР В.И. Игумновым, и Виталий Иванович согласился быть наставником.

Воспользовавшись своим служебным положением, Г.Н. Манжуев выдвинул дорогой и высококачественный японский лук «Ямаха». Этот подарок выдал нагору целую плеяду мастеров спорта по стрельбе из лука. Мы очень благодарны вам, Геннадий Николаевич, за всемерную поддержку и помощь.

Стрельба из лука прекрасна тем, что ей увлекаются и стар, и млад.

Есть целые поколения династий мэргэнов. Были случаи, что команда, составленная из родных

На церемонии вручения
УМКМ спортсменам года г. Улан-Удэ

братьев, становилась призерами и чемпионами СССР и РФ. Это агинцы - братья Мэлс, Икс и Ким Дабаевы, улекчинцы Балжинима, Бэлгито, Доржо Цыремпиловы.

В нашем селе с давних времен всегда любил и уважал спортивный праздник «Эрын гурбан наадан». До сих пор не утратили обычая, традиций стрельбы из лука и передаются из поколения в поколение имена наших именитых лучников, абсолютных чемпионов республиканского Сурхарбана: А.Х. Хазагаева, Д.Б. Цыремпилова (Дондог таабай), Б.Ц. Цыбенова, Б.Ц. Цыремпилова, Б.В. Соктоева (абсолютный чемпион международного фестиваля «Алтарган»), Д.Д. Ульзетуева (чемпион Сибири и Дальнего Востока), чемпионов республиканских Сурхарбанов и сельских игр РБ: П.С. Очирова, Д.Д. Ц. Дамдинова, М.М. Гончикова, В.Ц. Цыбенова, Ш.А. Хазагаева, З.В. Гончикова, Д.Ж. Гомбоевой, Е. Табхаева и других.

Такого большого размаха и развития не получила бы наша секция без энтузиастов и фанатов лучного спорта. Это заслуженный тренер России Ш.А. Хазагаев, ветераны спорта Ц.С. Цыремпилов, В.Ц. Цыбенов (чемпион республиканского Сурхарбана, сельских игр), Д.Д. Ульзетуев, инициатор и организатор спортивных соревнований в селе, турнира памяти кавалера ордена Красной Звезды А. Далаева, республиканских турниров на призы чемпиона РБ и призера РФ, мастера спорта Г.Б. Шагдуржапова, чемпионов РФ м.с.м.к. Г.Ц. Эрдынеевой (Цыремпиловой) и Б.Ц. Цыремпилова, заслуженного работника физической культуры РБ, РФ Ш.А.

Хазагаева «Эрын гурбан наадан» (троеборье), посвященного 1000-летию народного эпоса «Абай Гэсэр» и др.

Идею о проведении соревнований и турниров всегда поддерживал и помогал в продвижении ветеран спорта В.Ц. Цыбенов.

Материальную и финансовую помощь оказывали заслуженные работники сельского хозяйства, директора совхоза: П.С. Очиров, Б.Б. Гомжапов, А.Д. Жабанаев, Д.Д. Бакшеев, Ц.Ц. Цыренов, Б.Б. Аюров, председатель профкома совхоза В.Ц. Раднаева, директора школы, отличники народного образования РФ: К.С. Ардаев, Ж.Ц. Гармаев, О.Ц. Гармаева, Д.А. Намсараева, администрация района: Б.Ц. Семенов, В.Б. Соктоев, В.В. Аюшеев, начальник РУО О.А. Батуева, В.М. Бадмаев и многочисленные спонсоры и жители села.

Успехи наших лучников по праву разделяют их наставники-тренеры: м.с.м.к. Б.С. Цыбиков, м.с. СССР В.И. Игумнов, заслуженные тренеры России Ш.А. Хазагаев, К.Д. и Г.Ц. Эрдынеевы, заслуженный работник физической культуры РБ Ж.С. Цыремпилов.

30 лет назад одним из основателей секции стрельбы из лука являлся учитель физкультуры Улекчинской средней школы, ныне заслуженный тренер России, кавалер ордена Почета, заслуженный работник физической культуры РБ, РФ, отличник физической культуры и спорта РФ Ш.А. Хазагаев.

Мы отдаем дань уважения и признательности, преклоняемся перед именем основателя секции, создавшего свою школу стрельбы из лука, его таланту тренера с большой буквы, энтузиасту, благодаря которому прославилась Улекчинская школа стрельбы из лука на весь мир. Сегодня его ученики выступают за сборную команду Бурятии и России на чемпионатах и первенствах России, Европы, мира и на Олимпийских играх. Желаем ему здоровья, удачи и добра.

Недавно Балжинима Цыремпилов вновь стал спортсменом года г.Улан-Удэ.

Поистине поющие стрелы у улекчинцев - известных лучников. С Новым годом, с юбилейной датой, мои земляки, прославившие свое село на весь мир.

Дамба УЛЬЗЕТУЕВ.
Фото Р.Н.БАЗАРОВА.
Б.БАЛДАНОВА.

Туяна Гончикова
(в центре)

МЫ РОДОМ ИЗ «ЗОЛУШКИ»

А.А.Чистякова,
В.И.Братенькова

рам посвятили руководитель дошкольного учреждения №9 «Дружок», ранее много лет проработавшая здесь старшим воспитателем В.И.Братенькова, директор ДШИ №6 А.И.Прибылова, директор школы-сада №92 «Медвежонок» Т.Г.Митрофанова. Многие работники коллектива удостоились Почетных грамот Министерства образования, комитета по образованию г. Улан-Удэ и администрации Октябрьского района. Чествовали ветеранов труда, это - воспитатели А.С.Шолохова, М.Т.Попова, завхоз Е.Ф.Тигунова, няня Н.А. Михалева, машинист по стирке белья А.Г.Кожевникова (Верхний снимок справа).

Вечер хорошо украсили группа «Поющие сердечки», ансамбль «Светики» из ДШИ №6, выпускники детского сада, в том числе дипломант международных конкурсов, пианистка Янжима Насанова. Не раз были упомянуты имена тех, кто дав-

Б.Ж.Цыбикова, А.Н.Малкова, П.П.Русина

Мы все родом из детства. И благодарны тем, кто нас окружал, любил, лелеял. С годами это чувство становится сильнее, и оно, это чувство, дорогие воспоминания становятся как бы защитным барьером в непростой нашей жизни. И когда мой внук, будучи уже первоклассником, проходя мимо садика, задумчиво изрек: «Мой любимый детский сад, мой великий сад», я сразу уловила в его голосе искреннюю признательность маленького человека к своему саду «Золушка» №110, где его каждое утро с улыбкой встречали воспитатели Полина Прокопьевна Русина, Алла Николаевна Малкова. Они учили радоваться жизни, поддерживали в детях творческое начало. И сейчас продолжают свой благородный труд.

И вот нашему саду недавно исполнилось 20 лет. Со дня основания им руководит человек удивительной душевной доброты и широты, педагог и организатор от Бога, Почетный работник общего образования РФ Анна Алексеевна Чистякова. И кажется, именно от неё, из её кабинета рассеиваются по всем залам и группам, по длинным уютным коридорам, заставленным сохнущей изумительной зеленью, благотворные лучи покоя и радости. Она - хозяйка, и очаг, заженный ею, горит равномерно, без вспышек и сгораний, и от этого всем тепло и уютно...

Сценарий «На дне рождения у Золушки» придавал празднику очарование волшебства и чуда. Наставления доброй Феи, перевоплощение маленькой Золушки настроили гостей и приглашенных на светлый лад. «Снежинки» кружились в хороводе, «бабочки» кроили платье Золушки, добрые «жучки» дарили свой танец. А воспитатели, к удовольствию всех, встав ряд, спели песню «День рождения».

Выступали здесь представители комитета по образованию города Улан-Удэ и Октябрьского района Т.С.Подмарева, В.И.Гусак, Т.С.Борисова, С.А.Батороев, которые единодушно отметили, что «Золушка» - один из лучших детских садов города, работающих углубленно по эстетическому воспитанию и здоровьесберегающим технологиям. Особые слова признательности юбиля-

тество о рождении. Сейчас здесь присутствуют первые выпускники, которые привели нам уже своих детей. Радуемся и тому, что коллектив наш понимают и поддерживают со стороны администраций города и района, - отметила Анна Алексеевна.

Удался праздник? Да! Золушка показала, что она в расцвете сил, а 20 лет - какие годы, вся жизнь ещё впереди...

Галина ДАШЕЕВА.
Фото
Сэрэгмы ДОНДОКОВОЙ.

Об истории открытия сада, о сдаче этого здания в 1988 году строителями треста «Жилгражданстрой», о том, как обживали его, о вкладе ветеранов рассказала заведующая А.А.Чистякова. - Многое с тех пор изменилось, как мы получили свиде-

Песня воспитателей

Вот они, юные таланты...

Понедельник, 5 ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.50 X/Ф «В ПОЛОСЕ ПРИБОЯ»
07.00 11.00, 13.00, 19.00 НОВОСТИ
07.10 X/Ф «В ПОЛОСЕ ПРИБОЯ»
08.20 X/Ф «СТЮАРТ ЛИТТЛ-2»
09.30 X/Ф «УЛЬЗАНА»
11.10 МАЛАХОВ +
12.10 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
13.10 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.10 «ДЕТЕКТИВЫ»
14.40 X/Ф «КАК СТАТЬ ПРИНЦЕССОЙ»
16.30 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
17.20 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.10 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ ЖДИ МЕНЯ
19.20 Т/С «СЛЕД»
20.10 Т/С «ЖАРКИЙ ЛЕД»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.15 Т/С «ШИРОКА РЕКА»
23.20 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
00.10 ЧТО? ГДЕ? КОГДА?
01.30 ФИГУРНОЕ КАТАНИЕ. ЧЕМПИОНАТ РОССИИ. ПОКАЗАТЕЛЬНЫЕ ВЫСТУПЛЕНИЯ
02.20 X/Ф «СЛЕПАЯ ЯРОСТЬ»
03.50 X/Ф «ЗУД СЕДЬМОГО ГОДА»
05.30 «ИНТУИЦИЯ. ЗНАКИ СУДЬБЫ»
06.20 «ДЕТЕКТИВЫ»

«РОССИЯ»

07.00 X/Ф «ДВЕНАДЦАТЬ СТУЛЬЕВ»

Вторник, 6 ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 19.00 НОВОСТИ
07.10 X/Ф «НА МУРОМСКОЙ ДОРОЖКЕ»
08.30 X/Ф «СТЮАРТ ЛИТТЛ-3»
09.40 X/Ф «СЕВЕРИНО»
11.10 МАЛАХОВ +
12.10 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
13.10 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.10 «ДЕТЕКТИВЫ»
14.40 X/Ф «ДНЕВНИКИ ПРИНЦЕССЫ-2»: «КАК СТАТЬ КОРОЛЕВОЙ»
16.30 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
17.20 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.10 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20.00 «ПОЛЕ ЧУДЕС»
21.00 Т/С «ЖАРКИЙ ЛЕД»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.15 Т/С «ШИРОКА РЕКА»
23.20 X/Ф «СИРОТА КАЗАНСКАЯ»
00.30 X/Ф «ПРИХОДИ НА МЕНЯ ПОСМОТРЕТЬ»
02.10 X/Ф «НЕЧАЯННАЯ ЛЮБОВЬ»
03.30 «ИСТОРИЯ ОДНОГО ЧУДА»
04.00 РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО. ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ ХРАМА ХРИСТА СПАСИТЕЛЯ
06.00 «ВДАЛИ ОТ МИРСКОЙ СУЕТЫ»

«РОССИЯ»

06.55 X/Ф «ДВЕНАДЦАТЬ СТУЛЬЕВ»
09.40 X/Ф «ПРО КРАСНУЮ ШАПОЧКУ»
12.00, 15.00, 21.00 ВЕСТИ
12.40 M/Ф «НУ, ПОГОДИ»
12.45 «ГОРОДОК», ДАЙДЖЕСТ
13.15 Т/С «БАТЮШКА»
15.15 МЕЖДУНАРОДНЫЙ КОНКУРС ДЕТСКОЙ ПЕСНИ «НОВАЯ ВОЛНА-2009»
17.25 «КРИВОЕ ЗЕРКАЛО»
19.05 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21.45 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
21.55 Т/С «КАПКАН»

09.25 M/Ф «ЖИЛ-БЫЛ ПЕС»
09.30 X/Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ БУРАТИНО»
12.00, 15.00, 21.00 ВЕСТИ
12.40 M/Ф «НУ, ПОГОДИ»
12.55 «ГОРОДОК», ДАЙДЖЕСТ
13.30 Т/С «И ПАДАЕТ СНЕГ...»
17.10 «КРИВОЕ ЗЕРКАЛО»
19.05 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21.40 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
21.55 Т/С «КАПКАН»
23.45 X/Ф «СТРЕЛЯЙ НЕМЕДЛЕННО!»
01.35 X/Ф «ГОНЩИК»

КУЛЬТУРА

08.00 «ЕВРОНЬЮС»
11.00 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.30 X/Ф «СВАДЬБА С ПРИДАНЫМ»
13.25 «РОДНОЕ ЛИЦО». ТАТЬЯНА ПЕЛЬТЦЕР
14.10 «КУКЛЫ И ЕЩЕ ДВОЕ...»
14.50 M/Ф «ГАДКИЙ УТЕНОК»
15.40 Д/Ф «ДИКИЕ ЖИВОТНЫЕ: В КАДРЕ И ЗА КАДРОМ»
16.30 КОНЦЕРТ «ВЕНЗЕЛЯ НА ПАРКЕТЕ»
17.25 X/Ф «ДУЛЬСИНЕЯ ТОБОСКАЯ»
19.35 Д/Ф «ФОНТЕНБЛО. ПРЕКРАСНЫЙ ИСТОЧНИК ФРАНЦУЗСКИХ КОРОЛЕЙ»
19.55 X/Ф «УБИЙСТВО НА СЕМЕЙНОМ ВЕЧЕРЕ» 4 С.
21.25 ЕВГЕНИЙ ДЯТЛОВ. ПЕСНИ ИЗ КИНОФИЛЬМОВ

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

23.55 X/Ф «С НОВЫМ СЧАСТЬЕМ!-2. ПОЦЕЛУЙ НА МОРОЗЕ»
04.00 РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО
06.00 X/Ф «С НОВЫМ СЧАСТЬЕМ! 2. ПОЦЕЛУЙ НА МОРОЗЕ»

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.30 X/Ф «СЫН»
13.05 «ПАРАД ЧУДЕС НА ЦВЕТНОМ»
13.45 X/Ф «ДЮИМОВОЧКА»
15.15 M/Ф «ПРОДАЕТСЯ СИВАЯ ЛОШАДЬ». «ТИМОШКИНА ЕЛКА». «ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ»
15.50 Д/Ф «ПЛИТВИЦЕ - КРАЙ ПАДАЮЩИХ ОЗЕР»
16.45 Г. СВИРИДОВ. «МЕТЕЛЬ». МУЗЫКАЛЬНЫЕ ИЛЛЮСТРАЦИИ К ПОВЕСТИ А. С. ПУШКИНА
20.20 СПЕКТАКЛЬ «СОЛО ДЛЯ ЧАСОВ С БОЕМ»
19.20 X/Ф «ИДЕАЛЬНЫЙ МУЖ»
20.55 «ВСПОМИНА ОЛЕГА ЕФРЕМОВА...». ВЕЧЕР В МХТ ИМ. А. П. ЧЕХОВА
21.50 X/Ф «ЗАБЫТАЯ МЕЛОДИЯ ДЛЯ ФЛЕЙТЫ»
00.00 «РУССКИЕ СВЯТЫНИ»
00.55 X/Ф «У РЕКИ»
02.25 ЛЕТО ГОСПОДНЕ. РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО
02.55 Д/Ф «ПЛИТВИЦЕ - КРАЙ ПАДАЮЩИХ ОЗЕР»

«АРИГ УС»

08.00 M.Ф «ДЕТКИ ПОДРОСЛИ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
08.30 M/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА МАЛЬЧИКА-ГЕНИЯ»
08.55 M.Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ РОБОТА-ПОДРОСТКА». ПОГОДА
09.20 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
09.45 «ХОРОШОУ». ПОГОДА
09.55 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
10.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
11.00 Д.Ф «СЛУГИ»
12.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.00 Т/С «УНИВЕР»
13.30 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
14.00 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ» 9,

22.20 «ЧЕМУ СМЕЕТЕСЬ? ИЛИ КЛАССИКИ ЖАНРА»
23.25 X/Ф «КАЛЛАС НАВСЕГДА»
01.10 Д/Ф «ФИЛОСОФИЯ СТИЛЯ ОТ ДЖОРДЖИО АРМАНИ»
02.00 КОНЦЕРТ ДЖАЗОВОГО ПИАНИСТА ГОНЗАЛО РУБАЛКАБЫ
02.40 Д/Ф «ДИКИЕ ЖИВОТНЫЕ: В КАДРЕ И ЗА КАДРОМ»
03.35 Д/Ф «ФОНТЕНБЛО. ПРЕКРАСНЫЙ ИСТОЧНИК ФРАНЦУЗСКИХ КОРОЛЕЙ»

«АРИГ УС»

08.00 M.Ф «ДЕТКИ ПОДРОСЛИ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
08.30 M/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА МАЛЬЧИКА-ГЕНИЯ»
08.55 M.Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ РОБОТА-ПОДРОСТКА». ПОГОДА
09.20 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
09.45 «ХОРОШОУ». ПОГОДА
09.55 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
10.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
11.00 Д.Ф «РИСКОВЫЕ ДЕВЧОНКИ»
12.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.00 Т/С «УНИВЕР»
13.30 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
14.00 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ» 7, 8 С.
15.40 «ДОМ-2. LIVE»
17.00 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ». 9, 10 С. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.00 «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ: «. ПОГОДА»
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 ЖЕНСКАЯ ЛИГА
20.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
20.50 «ХОРОШОУ». ПОГОДА
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 Т/С «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 КОМЕДИ-КЛАБ. ПОГОДА
00.00 НАША RUSSIA
00.30 Т.С «ЛЮБОВЬ НА РАЙОНЕ»
01.00 MADE IN WOMAN
02.00 ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА
02.25 X/Ф «ВЕЧЕРИНКА НА ИБИЦЕ»

«ТИВИКОМ»

06.00, 06.55, 07.30, 08.20, 09.20, 11.30,

10 С.
15.40 «ДОМ-2. LIVE»
17.00 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ». 11, 12 С. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.00 «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ: «. ПОГОДА»
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 ЖЕНСКАЯ ЛИГА
20.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
20.50 «ХОРОШОУ». ПОГОДА
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 Т/С «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 КОМЕДИ-КЛАБ. ПОГОДА
00.00 НАША RUSSIA
00.30 Т.С «ЛЮБОВЬ НА РАЙОНЕ»
01.00 MADE IN WOMAN
02.00 ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА
02.25 X/Ф «ТЕОДОР РЕКС»

«ТИВИКОМ»

06.00, 06.25, 06.55, 07.30, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.50 МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
07.00 «ДОРОГАЯ ПЕРЕДАЧА»
07.20 «КИНО: «БУМЕР»
09.33 Т/С «ДМБ»
11.00 «ПЛАН Б»
18.20 «ШЕНГЕНСКИЕ НОВЕЛЛЫ»
18.50 X/Ф «КАК БЫ НЕ ТАК!»
21.00 Т/С «ДМБ»
22.20 «ПОДНИМАТЕЛЬ ПИНГВИНОВ»
КОНЦЕРТ М. ЗАДОРНОВА
00.30 X/Ф «КУКУШКА»
02.30 X/Ф «ПОДКИДНОЙ»
04.00 X/Ф «МАЛЬЧИШНИК»

«СТС - БАЙКАЛ»

06.00 X/Ф «ВОИНЫ НЕБА И ЗЕМЛИ»
08.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.30 M/С «КАПИТАН ФЛАМИНГО»
09.00 Т/С «РЫЖАЯ»
10.00 X/Ф «ДОМ КУВЫРКОМ»
11.00 X/Ф «В ДЖАЗЕ ТОЛЬКО ДЕВУШКИ»
13.20 6 КАДРОВ
13.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
14.00 X/Ф «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ»
15.30 6 КАДРОВ
16.00 6 КАДРОВ

18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
07.00 X/Ф «ОЛИГАРХ»
07.30 «ТОР ГЕАР»
09.30 Т/С «ДМБ»
10.55 «ДОРОГАЯ ПЕРЕДАЧА»
11.00 «В ЧАС ПИК» ЛУЧШЕЕ
12.00 «ТОР ГЕАР»
13.00 «ШАГИ К УСПЕХУ»
14.00 «В ЧАС ПИК» ЛУЧШЕЕ
15.00 «ТОР ГЕАР»
17.00 «ШАГИ К УСПЕХУ»
17.55 «ШЕНГЕНСКИЕ НОВЕЛЛЫ»
18.50 X/Ф «ЖМУРКИ»
21.00 Т/С «ДМБ»
22.25 X/Ф «КАК БЫ НЕ ТАК!»
23.30 X/Ф «ВИКИНГ»
01.20 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
02.50 «СЕАНС ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ»
04.25 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
04.50 Т/С «КОНФЕРЕНЦИЯ МАНЬЯКОВ»

«СТС - БАЙКАЛ»

06.00 X/Ф «БЕЙ И КРИЧИ»
07.45 M/Ф «ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ»
08.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.30 M/С «КАПИТАН ФЛАМИНГО»
09.00 Т/С «РЫЖАЯ»
10.00 6 КАДРОВ
11.00 X/Ф «НЕ БЫЛО БЫ СЧАСТЬЯ...»
13.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
14.00 X/Ф «ЗОЛОТОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ СИНДБАДА»
16.00 6 КАДРОВ
16.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.30 X/Ф «ДОМ КУВЫРКОМ» 3 С.
19.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
20.00 Т/С «РЫЖАЯ»
21.00 M/Ф «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ»
22.30 6 КАДРОВ
23.30 СМЕШНЕЕ, ЧЕМ КРОЛИКИ. СКЕТЧ-ШОУ
00.00 СЛАВА БОГУ, ТЫ ПРИШЕЛ!
01.15 Т/С «ЧАСТИ ТЕЛА»
03.15 Т/С «О.С. - ОДИНОКИЕ СЕРДЦА»
05.00 МУЗЫКА НА СТС

«НТВ»

06.10 M/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ГУЛЛИВЕР»
06.40 Т/С «ГОСУДАРСТВЕННАЯ ГРАНИЦА». «КРАСНЫЙ ПЕСОК»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕ-

16.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.30 X/Ф «ДОМ КУВЫРКОМ»
19.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
20.00 Т/С «РЫЖАЯ»
21.00 X/Ф «ДЕТИ ШПИОНОВ-3. В ТРЕХ ИЗМЕРЕНИЯХ»
22.30 X/Ф «СЕМЬЯНИН»
00.50 Т/С «О.С. - ОДИНОКИЕ СЕРДЦА»
04.40 МУЗЫКА НА СТС

«НТВ»

06.15 M/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ГУЛЛИВЕР»
06.40 Т/С «ГОСУДАРСТВЕННАЯ ГРАНИЦА». «ГОД СОРОК ПЕРВЫЙ»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
09.15 «ЖИВАЯ ЛЕГЕНДА. МИХАИЛ ЖВАНЕЦКИЙ»
10.00 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
11.20 X/Ф «КАНИКУЛЫ В ЕВРОПЕ»
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.20 X/Ф «НАЗАД В БУДУЩЕЕ»
16.25 «ЧУДО-ЛЮДИ»
17.25 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
18.15 Т/С «МОЛОДОЙ ВОЛКОДАВ»
20.25 Т/С «ПАУТИНА»
22.15 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
00.05 X/Ф «ЮБИЛЕЙ»
02.20 «НОВЫЙ ГОД В СТИЛЕ «АББА»
04.20 «ПРОСТО ЦИРК»
04.45 Т/С «ХОЛМ ОДНОГО ДЕРЕВА»
05.30 Т/С «СКОРАЯ ПОМОЩЬ»

«5 КАНАЛ»

09.00 Д/С «СОЛСТРОМ»
10.00 M/Ф «МАТЧ-РЕВАНШ». «ОБЕЗЬЯНКИ, ВПЕРЕД». «БОЦМАН И ПОПУГАЙ»
10.50 КЛУБ ЗНАМЕНИТЫХ ХУЛИГАНОВ. УЧАСТВУЮТ: БОТИНОК ХОХА, ПЕС БУБЛИК, ОБЕЗЬЯНКА ЖАКОНЯ
11.35 X/Ф «ГОЛОВАСТИК И КИТ»
13.10 «ВСТРЕЧИ НА МОХОВОЙ: ВИКТОР ПРОСКУРИН»
14.05 X/Ф «ВЫЙТИ ЗАМУЖ ЗА КАПИТАНА»
15.50 X/Ф «СВИДЕТЕЛЬ ОБВИНЕНИЯ»
18.10 «ЛИЧНЫЕ ВЕЩИ МИХАИЛА

ГОДНЯ»
09.15 «ЖИВАЯ ЛЕГЕНДА. БОРИС ГРЕБЕНЩИКОВ»
10.00 КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС
11.20 X/Ф «СЕМЕЙНЫЙ ОТПУСК»
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.20 X/Ф «ЗЕРКАЛО ТРЕШНУЛО»
16.25 «ЧУДО-ЛЮДИ»
17.25 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
18.15 Т/С «МОЛОДОЙ ВОЛКОДАВ»
20.25 Т/С «ПАУТИНА»
22.15 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
00.05 «ТЫ СМЕШНОЙ!»
00.50 X/Ф «ПОЛИЦИЙСКАЯ АКАДЕМИЯ-3. ПОВТОРНОЕ ОБУЧЕНИЕ»
02.25 ГЛАВНАЯ ДОРОГА
03.05 X/Ф «ЧУЖОЙ»
04.25 «ПРОСТО ЦИРК»
04.55 Т/С «ХОЛМ ОДНОГО ДЕРЕВА»
05.35 Т/С «СКОРАЯ ПОМОЩЬ»

«5 КАНАЛ»

09.00 Д/С «СОЛСТРОМ»
10.00 M/Ф «ШАЙБУ! ШАЙБУ». «ИВАШКА ИЗ ДВОРЦА ПИОНЕРОВ». «БОЦМАН И ПОПУГАЙ»
10.55 КЛУБ ЗНАМЕНИТЫХ ХУЛИГАНОВ. УЧАСТВУЮТ: БОТИНОК ХОХА, ПЕС БУБЛИК, ОБЕЗЬЯНКА ЖАКОНЯ
11.35 X/Ф «12 РОЖДЕСТВЕНСКИХ ПСОВ»
13.25 X/Ф «ПЯТЫЙ ЭЛЕМЕНТ»
16.00 X/Ф «МОДЕСТИ БЛЕЙЗ»
18.10 «ВСТРЕЧИ НА МОХОВОЙ: ДМИТРИЙ НАГИБЕВ»
19.00 КУЛЬТУРНЫЙ СЛОЙ С ЛЬВОМ ЛУРЬЕ
19.35 Д/Ф «СОВЕТСКИЕ ФЕТИШИ. ДЖИНСЫ»
20.30 СЕЙЧАС
20.45 X/Ф «ВЫЙТИ ЗАМУЖ ЗА КАПИТАНА»
22.30 X/Ф «НЕЖНАЯ ИРМА»
01.20 «МУЗЫКАЛЬНЫЙ РИНГ». «МАШИНА ВРЕМЕНИ» 1987 Г.
02.45 «ПЯТОЕ КОЛЕСО» 1989 Г.
04.00 ТЕЛЕКУРЬЕР 1990 Г.
04.30 КУЛЬТУРНЫЙ СЛОЙ С ЛЬВОМ ЛУРЬЕ
05.05 Д/Ф «СОВЕТСКИЕ ФЕТИШИ. ДЖИНСЫ»
06.00 X/Ф «ВЛАСТЬ ЛУНЫ». 3 ПРЕМИИ «ОСКАР»
08.05 M/С «НУ, ПОГОДИ»

Современное лечение алкоголизма, табакокурения, ожирения. Поликлиника № 2 «Саяны». Ежедневно с 18ч. до 20 ч. Суббота с 13 ч. до 17 ч. Воскресенье с 9 ч. до 14 ч. Тел.: 45-93-56.

На Рыбалку Дом Рыбака и Охотника «БАЙКАЛЬСКИЙ ФОРТ» приглашает и предлагает уютное проживание, баню, услуги проводника. с.Инкино, ул.Горная, 13А. Сот.8-9247-530-763. 8-9021-768-992.

ПИОТРОВСКОГО»
19.00 КУЛЬТУРНЫЙ СЛОЙ С ЛЬВОМ ЛУРЬЕ
19.35 Д/Ф «СОВЕТСКИЕ ФЕТИШИ. ДАЧИ»
20.30 СЕЙЧАС
20.45 X/Ф «ЗИМНЯЯ ВИШНЯ»
22.30 X/Ф «РОМЕО И ДЖУЛЬЕТТА»
01.20 X/Ф «ОСЕНЬ В НЬЮ-ЙОРКЕ»
03.30 X/Ф «РОЖДЕСТВЕНСКИЙ СНЕГ»
04.30 РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО. ИЗ КАЗАНСКОГО КАФЕДРАЛЬНОГО СОБОРА
07.30 КУЛЬТУРНЫЙ СЛОЙ С ЛЬВОМ ЛУРЬЕ
08.05 M/Ф «САМЫЙ МАЛЕНЬКИЙ ГНОМ». «ПРО МАМОНТЕНКА»

Среда, 7

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.50 X/Ф «ОБЫКНОВЕННОЕ ЧУДО»
07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 X/Ф «ОБЫКНОВЕННОЕ ЧУДО»
09.20 X/Ф «ФРАНЦУЗ»
11.10 СМАК
11.40 ПОКА ВСЕ ДОМА
12.30 ФАЗЕНДА
13.20 МУЗ./Ф «СОРОЧИНСКАЯ ЯР-МАРКА»
15.20 «ЛЕДНИКОВЫЙ ПЕРИОД»
16.50 X/Ф «ЗИМНИЙ РОМАН»
18.20 «КТО ХОЧЕТ СТАТЬ МИЛЛИОНЕРОМ?»
19.20 X/Ф «КАРНАВАЛЬНАЯ НОЧЬ-2. ИЛИ 50 ЛЕТ СПУСТЯ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.15 X/Ф «РУД И СЭМ»
00.00 «ПРИЮТ КОМЕДИАНТОВ»
01.50 X/Ф «БРАТЯ БЛЮЗ-2000»
03.50 X/Ф «ГРАФИНЯ ИЗ ГОНКОНГА»
05.30 Т/С «АКУЛА»

«РОССИЯ»

07.15 X/Ф «Д'АРТАНЬЯН И ТРИ МУШКЕТЕРА»
08.45 М/Ф «СНЕЖНАЯ КОРОЛЕВА»
09.45 X/Ф «ДОМОВИК И КРУЖЕВНИЦА»
11.10 «ТАЙНА ПРОПАВШЕЙ ИКОНЫ. КАЗАНСКАЯ»
12.00, 15.00, 21.00 ВЕСТИ
12.40 М/Ф «НУ, ПОГОДИ»
12.45 «ГОРОДОК». ДАЙДЖЕСТ
13.15 Т/С «БАТЮШКА»
15.15 МЕЖДУНАРОДНЫЙ КОНКУРС ДЕТСКОЙ ПЕСНИ «НОВАЯ ВОЛНА-2009»
17.35 «СМЕЯТЬСЯ РАЗРЕШАЕТСЯ»
19.05 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНС-

КАЯ СТРАСТЬ»
21.40 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
21.55 Т/С «КАПКАН»
23.45 X/Ф «СВОИ ДЕТИ»
01.40 X/Ф «ЗОЛОТОЙ ГЛОБУС». «РАЗРИСОВАННАЯ ВУАЛЬ»

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.10 ЛЕТО ГОСПОДНЕ. РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО
11.40 «ГЛАЗАМИ КЛОУНА». КОВЕРНЫЕ
12.10 X/Ф «ЦЫГАНСКИЙ БАРОН»
13.30 «НИКОЛАЙ ТРОФИМОВ. ГЛАВЫ ИЗ ЖИЗНИ»
14.15 СКАЗКИ С ОРКЕСТРОМ. ОЛЕГ ТАБАКОВ, УЧАЩИЕСЯ МОСКОВСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ АКАДЕМИИ ХОРЕОГРАФИИ, ДЕТСКИЙ ХОР «ВЕСНА», РОССИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ОРКЕСТР В КОМПОЗИЦИИ «ЩЕЛКУНЧИК». ДИРИЖЕР МИХАИЛ ПЛЕТНЕВ
15.55 М/Ф «ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ»
16.00 Д/Ф «ЛЮБОВЬ И ВОЙНА В ЛЕМУРЛАНДИИ»
16.30 «БЕРЕЗОВЫЕ ХОРОВОДЫ»
17.25 П. БОМАРШЕ. «БЕЗУМНЫЙ ДЕНЬ, ИЛИ ЖЕНИТЬБА ФИГАРО». СПЕКТАКЛЬ ТЕАТРА САТИРЫ. ПОСТАНОВКА В. ПЛУЧЕКА. ЗАПИСЬ 1973 Г.
20.20 «ЕВГЕНИЙ ЛЕОНОВ. ПОСВЯЩЕНИЕ». ВЕЧЕР В КИНОТЕАТРАЛЬНОМ ЦЕНТРЕ «ЭЛЬДАР»
21.25 РОМАНТИКА РОМАНСА. ГАЛА-КОНЦЕРТ В ЗАЛЕ ИМ. П. И. ЧАЙКОВСКОГО
23.45 X/Ф «ВИКТОРИЯ И АЛЬБЕРТ»
02.55 Д/Ф «ЛЮБОВЬ И ВОЙНА В ЛЕМУРЛАНДИИ»
03.25 М/Ф «ЛЕГЕНДА О САЛЬЕРИ». «О ЛЮБВИ». «МУХА»

Ариг Ус

08.00 М.Ф «ДЕТКИ ПОДРОСЛИ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
08.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИМ-

МИ НЕЙРОНА МАЛЬЧИКА-ГЕНИЯ»
08.55 М.Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ РОБОТА-ПОДРОСТКА». ПОГОДА
09.20 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
09.45 «ХОРОШОУ». ПОГОДА
09.55 «С НОВЫМ ГОДОМ»
10.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
11.00 Д.Ф «УЙТИ В МОНАСТЫРЬ»
12.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.00 Т/С «УНИВЕР»
13.30 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
14.00 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ» 11, 12 С.
15.40 «ДОМ-2. LIVE»
17.00 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ». 13, 14 С. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.00 «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ: «. ПОГОДА
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 ЖЕНСКАЯ ЛИГА
20.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
20.45 «ХОРОШОУ». ПОГОДА
20.50 «С НОВЫМ ГОДОМ»
21.00 «НА НОЧЬ ГЛЯДЯ ИТОГИ ГОДА»
22.10 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 КОМЕДИ-КЛАБ. ПОГОДА
00.00 НАША RUSSIA
00.30 Т.С «ЛЮБОВЬ НА РАЙОНЕ»
01.00 ТАНЦЫ БЕЗ ПРАВИЛ
02.00 ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА
02.25 X/Ф «БЕЗУМНЫЕ ДЕНЬГИ»

Тивиком

06.00, 06.25, 06.55, 07.30, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.20 МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
07.00 «ДОРОГАЯ ПЕРЕДАЧА»
07.20 X/Ф «БУМЕР. ФИЛЬМ ВТОРОЙ»
09.40 Т/С «ДМБ»
11.00 «ДЕНЬ СЕКРЕТНЫХ ИСТОРИИ»
16.55 «ФАНТАСТИЧЕСКИЕ ИСТОРИИ»: «РОССИЯ НАЗАВТРА. ОТКРОВЕНИЯ ПРОРОКОВ»
17.55 «ШЕНГЕНСКИЕ НОВЕЛЛЫ»
18.55 КОНЦЕРТ «ПОДНИМАТЕЛЬ

ПИНГВИНОВ»
21.00 X/Ф «РУССКИЙ СПЕЦНАЗ»
22.50 X/Ф «ХОТТАБЫЧ»
00.50 «ДОРОГАЯ ПЕРЕДАЧА»
01.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
01.30 «СЕАНС ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ»
03.20 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
03.50 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ ТИТАНИКА»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 X/Ф «НОВАЯ РОЖДЕСТВЕНСКАЯ СКАЗКА»
08.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.30 М/С «КАПИТАН ФЛАМИНГО»
09.00 Т/С «РЫЖАЯ»
10.00 X/Ф «ДОМ КУВЫРКОМ»
11.00 X/Ф «ЗОЛОТО МАКЕНЫ»
13.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
14.00 X/Ф «ДЕТИ ШПИОНОВ-3. В ТРЕХ ИЗМЕРЕНИЯХ»
15.30 6 КАДРОВ
16.00 6 КАДРОВ
16.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.30 X/Ф «ДОМ КУВЫРКОМ»
19.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
20.00 Т/С «РЫЖАЯ»
21.00 X/Ф «102 ДАЛМАТИНЦА»
22.50 6 КАДРОВ
23.30 СМЕШНЕЕ, ЧЕМ КРОЛИКИ. СКЕТЧ-ШОУ
00.00 СЛАВА БОГУ, ТЫ ПРИШЕЛ!
01.15 Т/С «ЧАСТИ ТЕЛА»
03.15 Т/С «О.С. - ОДИНОКИЕ СЕРДЦА»
05.00 МУЗЫКА НА СТС

НТВ

06.15 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ГУЛЛИВЕРА»
06.40 Т/С «ГОСУДАРСТВЕННАЯ ГРАНИЦА». «ЗА ПОРОГОМ ПОБЕДЫ»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
09.15 «ЖИВАЯ ЛЕГЕНДА. РАЙМОНД ПАУЛС»
10.05 М/Ф «СКАЗКА О ЦАРЕ САЛТАНЕ»
11.20 X/Ф «РОЖДЕСТВЕНСКИЕ КА-

НИКУЛЫ»
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.20 X/Ф «НАЗАД В БУДУЩЕЕ-2»
16.25 «ЧУДО-ЛЮДИ»
17.25 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
18.15 Т/С «МОЛОДОЙ ВОЛКОДАВ»
20.25 Т/С «ПАУТИНА»
22.15 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
00.05 «ТЫ СМЕШНОЙ!»
00.55 X/Ф «ПОЛИЦЕЙСКАЯ АКАДЕМИЯ-4. ГРАЖДАНСКИЙ ПАТРУЛЬ»
02.30 X/Ф «БЕЗУМНЫЙ ДЕНЬ, ИЛИ ЖЕНИТЬБА ФИГАРО»
04.55 Т/С «ХОЛМ ОДНОГО ДЕРЕВА»
05.35 Т/С «СКОРАЯ ПОМОЩЬ»

5 КАНАЛ

09.00 Д/С «СОЛСТРОМ»
10.00 М/Ф «БОЦМАН И ПОПУГАЙ»
10.15 X/Ф «МАЛЬЧИК, КОТОРЫЙ СПАС РОЖДЕСТВО»
11.50 «С ПЕСНЕЙ ПО ЖИЗНИ». ВТОРОЙ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ХОРОВОЙ ФЕСТИВАЛЬ
12.45 «ВСТРЕЧИ НА МОХОВОЙ: НИНА РУСЛАНОВА»
13.25 X/Ф «ЗИМНЯЯ ВИШНЯ»
15.25 X/Ф «СМЕШНАЯ ЛЕДИ»
18.10 «ЛИЧНЫЕ ВЕЩИ ИГОРЯ КОРНЕЛЮКА»
19.00 КУЛЬТУРНЫЙ СЛОЙ С ЛЬВОМ ЛУРЬЕ
19.35 Д/Ф «СТЮАРДЕССЫ. ЖИЗНЬ ЗА ОБЛАКАМИ»
20.30 СЕЙЧАС
20.45 X/Ф «ЗВЕЗДА ПЛЕНИТЕЛЬНОГО СЧАСТЬЯ»
23.55 X/Ф «НИАГАРА»
01.45 «МУЗЫКАЛЬНЫЙ РИНГ»: СЕРГЕЙ КУРЕХИН И «ПОП-МЕХАНИКА» 1987 Г.
03.00 «ПЯТОЕ КОЛЕСО» 1989 Г.
04.20 ТЕЛЕКУРЬЕР 1990 Г.
05.10 КУЛЬТУРНЫЙ СЛОЙ С ЛЬВОМ ЛУРЬЕ
05.40 Д/Ф «СТЮАРДЕССЫ. ЖИЗНЬ ЗА ОБЛАКАМИ»
06.40 X/Ф «ДЫРА В ГОЛОВЕ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Четверг, 8

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.20 X/Ф «ПИТЕР ПЭН»
07.00, 11.00, 13.00, 19.00 НОВОСТИ
07.10 X/Ф «ПИТЕР ПЭН»
08.10 X/Ф «ПРИНЦ ЕГИПТА»
09.40 X/Ф «ВОЖДЬ БЕЛОЕ ПЕРО»
11.10 МАЛАХОВ +
11.10 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
13.10 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.10 «ДЕТЕКТИВЫ»
14.50 X/Ф «ТАКСИ»
16.20 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
17.10 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.10 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20.10 Т/С «СЛЕД»
21.00 Т/С «ЖАРКИЙ ЛЕД»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.15 Т/С «ШИРОКА РЕКА»
23.20 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
00.10 X/Ф «ГОЛУБАЯ ЛАГУНА»
02.00 X/Ф «ОСОБОЕ МНЕНИЕ»
04.10 X/Ф «ИДЕАЛЬНЫЙ БРАК»
05.40 Т/С «АКУЛА»
06.20 «ДЕТЕКТИВЫ»

«РОССИЯ»

07.15 X/Ф «Д'АРТАНЬЯН И ТРИ МУШКЕТЕРА»
10.05 М/Ф «ЗОЛУШКА»
10.20 X/Ф «МОСТ В ТЕРАБИТИЮ»
12.00, 15.00, 21.00 ВЕСТИ
12.40 М/Ф «НУ, ПОГОДИ»
13.00 «ГОРОДОК». ДАЙДЖЕСТ
13.25 Т/С «БАТЮШКА»
17.05 ЮБИЛЕЙНЫЙ ВЕЧЕР АРКАДИЯ АРКАНОВА
19.05 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНС-

КАЯ СТРАСТЬ»
21.40 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
21.55 Т/С «КАПКАН»
23.45 X/Ф «ПОЛЕТ ФАНТАЗИИ»
01.40 X/Ф «ДЕНЬГИ РЕШАЮТ ВСЕ»

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.30 «ГЛАЗАМИ КЛОУНА». МИМЫ
12.00 X/Ф «ИНКОГНИТО ИЗ ПЕТЕРБУРГА»
13.25 Д/Ф «ЛЕОНИД ГАЙДАЙ. И СМЕХ, И СЛЕЗЫ...»
14.10 Д/Ф «СВЯТЫЕ СКАЛЫ МЕТЕОРЫ»
14.25 X/Ф «РАДОСТИ И ПЕЧАЛИ МАЛЕНЬКОГО ЛОРДА»
16.00 Д/Ф «ИСТОРИЯ ОБЕЗЬЯН. РОМЕО И ДЖУЛЬЕТТА»
16.50 X/Ф «ДОН СЕЗАР ДЕ БАЗАН»
19.05 «ВАШ М.ЖВАНЕЦКИЙ»
19.45 «ТЕРЕМ-КВАРТЕТ» И ЗВЕЗДЫ ЗАРУБЕЖНОЙ И РОССИЙСКОЙ СЦЕНЫ
20.40 X/Ф «РАЗВРАТ: ИСТОРИЯ МЭРИ УАЙТХАУС»
22.10 Д/Ф «МАРЧЕЛЛО МАСТРОЯНИ»
23.10 X/Ф «СЛАДКАЯ ЖИЗНЬ»
02.00 Д/Ф «НЕВЕРОЯТНАЯ ИСТОРИЯ ЧЕЧЕТКИ»
02.55 Д/Ф «ИСТОРИЯ ОБЕЗЬЯН. РОМЕО И ДЖУЛЬЕТТА»
03.40 МУЗЫКАЛЬНЫЙ МОМЕНТ. ДЖ.РОССИНИ. УВЕРТУРА К ОПЕРЕ «СОРОКА-ВОРОВКА»

Ариг Ус

08.00 М.Ф «ДЕТКИ ПОДРОСЛИ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
08.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА МАЛЬЧИКА-ГЕНИЯ»
08.55 М.Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ РОБОТА-ПОДРОСТКА». ПОГОДА
09.20 Т/С «САША ПЛЮС МАША»

10.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
11.00 Д.Ф «ЖИЗНЬ ПОСЛЕ СЛАВЫ»
12.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.00 Т/С «УНИВЕР»
13.30 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
14.00 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ» 13, 14 С.
15.40 «ДОМ-2. LIVE»
17.00 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ». 15, 16 С. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 ЖЕНСКАЯ ЛИГА
20.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
20.50 «ХОРОШОУ». ПОГОДА
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 Т/С «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 КОМЕДИ-КЛАБ. ПОГОДА
00.00 НАША RUSSIA
00.30 Т.С «ЛЮБОВЬ НА РАЙОНЕ»
01.00 СМЕХ БЕЗ ПРАВИЛ
02.00 ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА
02.25 X/Ф «МИЛЛИОНЫ»

Тивиком

06.00, 06.25, 06.55, 07.30, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.30 МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
07.00 «ДОРОГАЯ ПЕРЕДАЧА»
07.35 X/Ф «АНТИБУМЕР»
09.05 X/Ф «ВИКИНГ»
11.00 Т/С «ОПЕР КРЮК»
16.45 «РАДАР-СПОРТ»
17.20 X/Ф «РУССКИЙ СПЕЦНАЗ»
19.05 X/Ф «ХОТТАБЫЧ»
21.00 X/Ф «СВОЛОЧИ»
23.00 X/Ф «ПЕРЕГОН»
02.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
02.25 «СЕАНС ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ»
04.10 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
04.40 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ ТИТАНИ-

КА»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 X/Ф «ВСЕ, ЧТО Я ХОЧУ НА РОЖДЕСТВО»
07.45 М/Ф «НУ, ПОГОДИ!»
08.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.30 М/С «КАПИТАН ФЛАМИНГО»
09.00 Т/С «РЫЖАЯ»
10.00 X/Ф «ДОМ КУВЫРКОМ»
11.00 X/Ф «СПАРТАК»
14.45 X/Ф «ОБИТАЕМЫЙ ОСТРОВ»
16.00 6 КАДРОВ
16.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.30 X/Ф «ДОМ КУВЫРКОМ»
19.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
20.00 Т/С «РЫЖАЯ»
21.00 X/Ф «МАСКА ЗОРРО»
23.30 СМЕШНЕЕ, ЧЕМ КРОЛИКИ. СКЕТЧ-ШОУ
00.00 СЛАВА БОГУ, ТЫ ПРИШЕЛ!
01.15 Т/С «ЧАСТИ ТЕЛА»
03.15 Т/С «О.С. - ОДИНОКИЕ СЕРДЦА»
05.00 МУЗЫКА НА СТС

НТВ

06.20 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ГУЛЛИВЕРА»
06.40 Т/С «ГОСУДАРСТВЕННАЯ ГРАНИЦА». «СОЛЕННЫЙ ВЕТЕР»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
09.15 «ЖИВАЯ ЛЕГЕНДА. АНДРЕЙ ВОЗНЕСЕНСКИЙ»
10.05 М/Ф «ДВЕНАДЦАТЬ МЕСЯЦЕВ»
11.20 X/Ф «КАНИКУЛЫ В ЛАС-ВЕГАСЕ»
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.20 X/Ф «НАЗАД В БУДУЩЕЕ-3»
16.25 «ЧУДО-ЛЮДИ»
17.25 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»

18.15 Т/С «МОЛОДОЙ ВОЛКОДАВ»
20.25 Т/С «ПАУТИНА»
22.15 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
00.05 «ТЫ СМЕШНОЙ!»
00.55 X/Ф «ПОЛИЦЕЙСКАЯ АКАДЕМИЯ»-5. ЗАДАНИЕ В МАЙАМИ»
02.35 КОНЦЕРТ «ТАК НЕДАВНО И ДАВНО...»
04.10 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
05.00 Т/С «ХОЛМ ОДНОГО ДЕРЕВА»
05.40 Т/С «СКОРАЯ ПОМОЩЬ»

5 КАНАЛ

09.00 Д/С «СОЛСТРОМ»
10.00 КЛУБ ЗНАМЕНИТЫХ ХУЛИГАНОВ. УЧАСТВУЮТ: БОТИНОК ХОХА, ПЕС БУБЛИК, ОБЕЗЬЯНКА ЖАКОНЯ
10.40 X/Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПАНДЫ»
12.10 Д/Ф «ФИЛЬМ «ЗВЕЗДА ПЛЕНИТЕЛЬНОГО СЧАСТЬЯ»
13.05 X/Ф «ЗВЕЗДА ПЛЕНИТЕЛЬНОГО СЧАСТЬЯ»
16.20 X/Ф «КЭТ БЭЛЛУ»
18.10 «ВСТРЕЧИ НА МОХОВОЙ: СВЕЛАНА КРЮЧКОВА»
19.00 КУЛЬТУРНЫЙ СЛОЙ С ЛЬВОМ ЛУРЬЕ
19.35 Д/Ф «ПРОХЛАДНАЯ ВОЙНА: МОСКВА - ПЕТЕРБУРГ»
20.30 СЕЙЧАС
20.45 X/Ф «ВЛЮБЛЕН ПО СОБСТВЕННОМУ ЖЕЛАНИЮ»
22.25 X/Ф «ПРИГОРШНЯ ЧУДЕС»
01.05 «МУЗЫКАЛЬНЫЙ РИНГ»: ЛАРИСА ДОЛИНА И ИРИНА ОТИЕВА. 1988 Г.
02.45 «ПЯТОЕ КОЛЕСО» 1990 Г.
03.55 ТЕЛЕКУРЬЕР 1991 Г.
04.35 КУЛЬТУРНЫЙ СЛОЙ С ЛЬВОМ ЛУРЬЕ
05.10 Д/Ф «ПРОХЛАДНАЯ ВОЙНА: МОСКВА - ПЕТЕРБУРГ»
06.05 X/Ф «ОЛИВЕР!»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Пятница, 9

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 19.00 НОВОСТИ
07.10 X/Ф «АПАЧИ»
08.40 ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!
09.20 «НОВАЯ ШКОЛА ИМПЕРАТОРА». «ДОБРОЕ УТРО, МИККИ!»
10.10 СЛОВО ПАСТЫРЯ
10.20 ЗДОРОВЬЕ
11.10 «НЕСКОЛЬКО ЖИЗНЕЙ СЕМЕНА ФАРАДЫ»
12.10 МОДНЫЙ ПРИГОВОР

13.10 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.10 «ДЕТЕКТИВЫ»
14.50 X/Ф «ТАКСИ-2»
16.20 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
17.10 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.10 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20.10 Т/С «СЛЕД»
21.00 Т/С «ЖАРКИЙ ЛЕД»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.15 Т/С «ШИРОКА РЕКА»
23.20 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
00.10 X/Ф «ВОЗВРАЩЕНИЕ В ГОЛУБУЮ ЛАГУНУ»
02.00 X/Ф «ЛЕДЯНОЙ УРОЖАЙ»
03.20 X/Ф «ЭКС-ЛЮБОВНИК»

04.40 X/Ф «КОРОТКОЕ ЗАМЫКАНИЕ-2»
06.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
«РОССИЯ»
07.00 М/Ф «ТАЙНА ТРЕТЬЕЙ ПЛАНЕТЫ»
07.45 ВСЯ РОССИЯ
08.00 СЕЛЬСКИЙ ЧАС
08.30 ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ
09.00, 12.00, 15.00, 21.00 ВЕСТИ
09.20 «ВОЕННАЯ ПРОГРАММА»
09.45 СУББОТНИК
10.20 М/Ф «В СТРАНЕ НЕВЫУЧЕННЫХ УРОКОВ»
10.40 X/Ф «ВОЛШЕБНИК ИЗУМРУД-

НОГО ГОРОДА»
12.10 ЗАЖИГАЕТ ЗВЕЗДЫ НОВЫЙ ГОД! НОВОГОДНЯЯ ПРОГРАММА
12.20 «НЕСМЕШНАЯ ЖИЗНЬ СМЕШНОГО ЧЕЛОВЕКА. ГОТЛИБ РОНИНСОН»
13.20 X/Ф «САШКА, ЛЮБОВЬ МОЯ»
15.30 X/Ф «САШКА, ЛЮБОВЬ МОЯ»
17.15 АНШЛАГ И КОМПАНИЯ
19.05 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21.20 X/Ф «КОЛЕЧКО С БИРЮЗОЙ»
00.50 X/Ф «СФЕРА»
КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.30 «ГЛАЗАМИ КЛОУНА». МАСКИ
12.05 X/Ф «ЛЕГЕНДА О СУРАМСКОЙ КРЕПОСТИ»
13.25 Д/Ф «Я УМЕР В ДЕТСТВЕ. СЕРГЕЙ ПАРАДЖАНОВ»
14.25 X/Ф «ДВЕНАДЦАТЬ МЕСЯЦЕВ» 1 С.
15.30 М/Ф «ДЕД МОРОЗ И СЕРЫЙ ВОЛК». «ВАРЕЖКА»
16.00 Д/Ф «МИМИКРИЯ»
16.50 X/Ф «ЛЕТУЧАЯ МЫШЬ»
19.10 АЛЕКСАНДР ИВАНОВ. ИЗБРАННОЕ
19.55 Д/Ф «ИВ МОНТАН»
20.50 X/Ф «ДАМЫ В ЛИЛОВОМ»

22:35 РЕНЕ ФЛЕМИНГ И БРИН ТЕР-ФЕЛЬ. ВЕЧЕР НА БРОДВЕЕ.
23:35 Х/Ф «РОККО И ЕГО БРАТЯ»
02:30 М/Ф «БОЛЬШОЙ ПОДЗЕМНЫЙ БАЛ»
02:55 Д/Ф «МИМИКРИЯ»

АРИГ УС

08:00 М.Ф «ДЕТКИ ПОДРОСЛИ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
08:30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА МАЛЬЧИКА-ГЕНИЯ»
08:55 М.Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ РОБОТА-ПОДРОСТКА». ПОГОДА
09:20 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
09:45 «ХОРОШОУ». ПОГОДА
09:55 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
10:00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
11:00 Д.Ф «ЖИЗНЬ ПОСЛЕ СЛАВЫ»
12:00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13:00 Т/С «УНИВЕР»
13:30 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
14:00 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ» 15, 16 С.
15:40 «ДОМ-2. LIVE»
17:00 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ». 17, 18 С. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19:00 «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ». ПОГОДА
19:30 Т/С «УНИВЕР»
20:00 ЖЕНСКАЯ ЛИГА
20:30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
20:50 «ХОРОШОУ». ПОГОДА

21:00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21:30 Т/С «УНИВЕР»
22:00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23:00 КОМЕДИ-КЛАБ. ПОГОДА
00:00 НАША RUSSIA
00:30 Т.С «ЛЮБОВЬ НА РАЙОНЕ»
01:00 УБОЙНАЯ ЛИГА
02:00 ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА
02:25 Х/Ф «ОСТОРОЖНО! ДВЕРИ ЗАКРЫВАЮТСЯ»

Тивиком

06:00, 06:25, 06:55, 07:30, 08:20, 09:20, 11:30, 18:40, 20:50, 21:50, 00:50, 01:30, 02:30 ПОГОДА
07:35 «ХОЛОСТЯКИ»
08:30 Х/Ф «КУКУШКА»
10:35 Х/Ф «ПЕРЕГОН»
13:30 «РАДАР-СПОРТ»
14:00 Х/Ф «АНТИБУМЕР»
15:30 Х/Ф «ПРОКЛЯТИЕ ГРОБНИЦЫ ТУ-ТАНХАМОНА»
19:00 Х/Ф «СВОЛОЧИ»
21:00 КОНЦЕРТ «SMS. ГЛАМУР. ОКЕЙ»
23:40 Х/Ф «А ПОУТРУ ОНИ ПРОСНУЛИСЬ»
01:30 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
02:00 «СЕАНС ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ»
03:50 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
04:20 Х/Ф «ВОЗВРАЩЕНИЕ ТИТАНИКА»

СТС - БАЙКАЛ

06:00 Х/Ф «ФЕРРИС БЬЮЛЛЕР БЕРЕТ ВЫХОДНОЙ»
08:00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»

08:30 М/С «КАПИТАН ФЛАМИНГО»
09:00 Т/С «РЫЖАЯ»
10:00 Х/Ф «ДОМ КУВЫРКОМ»
11:00 М/Ф «ЛОВУШКА ДЛЯ КОШЕК-2»
12:40 Х/Ф «ВОЛШЕБНИК ЗЕМНОМОРЬЯ»
16:00 6 КАДРОВ
16:30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17:30 Х/Ф «ДОМ КУВЫРКОМ»
19:00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
20:00 Т/С «РЫЖАЯ»
21:00 Х/Ф «ЛЕГЕНДА ЗОРРО»
23:30 СМЕШНЕЕ, ЧЕМ КРОЛИКИ. СКЕТЧ-ШОУ
00:00 СЛАВА БОГУ, ТЫ ПРИШЕЛ!
01:15 Т/С «ЧАСТИ ТЕЛА»
03:15 Т/С «О.С. - ОДИНОКИЕ СЕРДЦА»
05:00 МУЗЫКА НА СТС

НТВ

06:25 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ГУЛЛИВЕР»
06:40 Т/С «ГОСУДАРСТВЕННАЯ ГРАНИЦА». НА ДАЛЬНЕМ ПОГРАНИЧЬЕ»
09:00, 11:00, 14:00, 17:00, 20:00 «СЕГОДНЯ»
09:15 «ЖИВАЯ ЛЕГЕНДА. КАСТРО: ЧЕЛОВЕК И МИФ»
10:20 М/Ф «АЛЕНЬКИЙ ЦВЕТОЧЕК»
11:20 ГЛАВНАЯ ДОРОГА
12:00 Т/С «ТАМБОВСКАЯ ВОЛЧИЦА»
20:25 Т/С «ПАУТИНА»
22:15 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
03:05 «ТЫ СМЕШНОЙ!»

00:45 Х/Ф «ПОЛИЦЕЙСКАЯ АКАДЕМИЯ»-6. ОСАЖДЕННЫЙ ГОРОД»
02:25 НАША ТЕМА
02:55 Х/Ф «ДОЛИНА ЛАВИН»
04:25 «ПРОСТО ЦИРК»
04:50 Т/С «ХОЛМ ОДНОГО ДЕРЕВА»
05:35 Т/С «БЕЗ СЛЕДА-5»

5 КАНАЛ

09:00 Д/С «СОЛСТРОМ»
10:00 М/Ф «КОТ В САПОГАХ». «ОБЕЗЬЯНКИ В ОПЕРЕ»
10:30 КЛУБ ЗНАМЕНИТЫХ ХУЛИГАНОВ. УЧАСТВУЮТ: БОТИНОК ХОХА, ПЕС БУБЛИК, ОБЕЗЬЯНКА ЖАКОНЯ
11:10 «СТАРШЕКЛАССНИКИ-3»
12:15 «БЛУЖДАЮЩАЯ ЗВЕЗДА. НИКИТА ДОЛГУШИН»
13:10 Х/Ф «ВЛЮБЛЕН ПО СОБСТВЕННОМУ ЖЕЛАНИЮ»
14:55 «ВСТРЕЧИ НА МОХОВОЙ» С АНДРЕЕМ УРТАНОМ
15:45 Д/Ф «ФИЛЬМ «ПАРАД ПЛАНЕТ»
16:40 Х/Ф «НЬЮ-ЙОРК, НЬЮ-ЙОРК»
19:55 ХОККЕЙ. ЧЕМПИОНАТ КХЛ «ЦСКА» - «ДИНАМО». В ПЕРЕРЫВАХ - «СЕЙЧАС О СПОРТЕ»
22:25 «ТАЙНА». ХОР ТУРЕЦКОГО СЕЙЧАС
23:30 СЕЙЧАС
23:45 Х/Ф «МОЛОДОЙ ФРАНКЕНШТЕЙН»
01:50 Х/Ф «ЖИВИ И ДАЙ УМЕРЕТЬ»
04:10 Х/Ф «ОМЕН-4. ПРОБУЖДЕНИЕ»
06:10 Х/Ф «КАК ПОБЕДИТЬ ДОРОГОВИЗНУ ЖИЗНИ»
08:15 М/С «НУ ПОГОДИ»

Амаршалга
70 НАНАНАЙ ДАБАА
ДАБАЖА...
Хүндэтэ
Мэгэм Дамбаевна!
Шэнэ жэлтай маандахь,
Шэнэ 2009 оймтай гарахь,
Элүүр энхэ, эбтэй хэтэй,
Энхэ амгалан, жаргалтай.
Үрнээр, аша зэвгэртээ
Үргүүлэхэ сэхэ буянтай,
Улзы хэшэгтэй, үгэр баян,
Аша зэвгээрээр олон,
Амгалан гайбан
ажалуухатнай болгогой!

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Суббота, 10

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07:00 11:00, 13:00, 19:00 НОВОСТИ
07:10 Х/Ф «МАЛЕНЬКАЯ ПРИНЦЕССА»
09:00 СЛУЖУ ОТЧИЗНЕ!
09:30 «УМЕЛЕЦ МЭННИ». «ДОБРОЕ УТРО, МИККИ!»
10:20 УМНИЦЫ И УМНИКИ
11:10 СМАК
11:40 ПОКА ВСЕ ДОМА
12:30 ФАЕНДА
13:10 Т/С «ДУРНУШКА»
14:50 Х/Ф «ТАКСИ-3»
16:20 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
17:10 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ» ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
18:10 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20:10 Т/С «СЛЕД»
21:00 Т/С «ЖАРКИЙ ЛЕД»
22:00 «ВРЕМЯ»
22:15 Т/С «ШИРОКА РЕКА»
23:20 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
00:10 Х/Ф «СНЕЖНЫЕ ПСЫ»
01:50 Х/Ф «ЭТОМОГЛОСЛУЧИТЬСЯ СТОБОЙ»
03:20 Х/Ф «ГИНДЕНБУРГ»
05:20 «ДЕТЕКТИВЫ»

РОССИЯ

06:50 Х/Ф «ОТПУСК ЗА СВОЙ СЧЕТ»
09:00 САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР
09:45 УТРЕННЯЯ ПОЧТА
10:20 М/Ф «СЕРЯЯ ШЕЙКА»
10:40 М/Ф «ВЭЛИАНТ. ПЕРНАТЫЙ СПЕЦНАЗ»
12:00, 15:00, 21:00 ВЕСТИ
12:50 «ГОРОДОК». ДАЙДЖЕСТ
13:20 «СТО К ОДНОМУ»
14:15 «ПОСЛЕДНЯЯ РОЛЬ. ГЕОРГИЙ ЮМАТОВ»
15:30 Х/Ф «ХОРОШО СИДИМ!»
16:50 ЮБИЛЕЙНЫЙ ВЕЧЕР «60 ЛЕТ В

ОБЕД»
20:00 Т/С «КАРЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21:20 Х/Ф «МЫ СТРАННО ВСТРЕТИЛИСЬ»
23:00 Х/Ф «СКАЛОЛАЗКА И ПОСЛЕДНИЙ ИЗ СЕДЬМОЙ КОЛЫБЕЛИ»
00:55 Х/Ф «РАЗРУШИТЕЛЬ»
02:55 Х/Ф «ВЫШИВАЛЫ»

КУЛЬТУРА

07:30 «ЕВРОНЬЮС»
11:00 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11:30 «ГЛАЗАМИ КЛОУНА». ЭКСЦЕНТРИКИ
12:00 Х/Ф «ДЕЛОВЫЕ ЛЮДИ»
13:20 Д/Ф «ГЕОРГИЙ ВИЦИН»
14:05 Д/Ф «ВЕНЕЦИЯ И ЕЕ ЛАГУНА»
14:25 Х/Ф «ДВЕНАДЦАТЬ МЕСЯЦЕВ» 2 С.
15:40 М/Ф «МИСС НОВЫЙ ГОД». «ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ»
15:55 Д/Ф «МИКРОКОСМОС. ЖИТЕЛИ ТРАВЫ»
17:10 Д/Ф «ОТ ПЕРВОГО ЛИЦА»
17:55 Х/Ф «СОЛОМЕННАЯ ШЛЯПКА»
20:05 Д/Ф «ЛУИ ДЕ ФЮНЕС, ИЛИ ИСКУССТВО СМЕШИТЬ»
21:00 Х/Ф «У МОРЯ»
22:55 «ТРИ ЗВЕЗДЫ В ВЕНЕ». ОПЕРНЫЙ ГАЛА-КОНЦЕРТ
00:40 Д/Ф «ПУТЕШЕСТВИЯ МОНЫ ЛИЗЫ»
01:30 РОКОВАЯ НОЧЬ С АЛЕКСАНДРОМ Ф. СКЛЯРОМ. ГРУППА «DOORS»
02:35 М/Ф «СТАРАЯ ПЛАСТИНКА»
02:55 Д/Ф «БЫСТРЫЕ НОГИ, ДЛИННЫЕ УШИ: ЗАЙЦЫ И КРОЛИКИ». «МАНАКИНЫ - ПЕРНАТЫЕ КЛОУНЫ КОСТА-РИКИ»

АРИГ УС

08:00 М.Ф «ДЕТКИ ПОДРОСЛИ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
08:30 «ЖИЗНЬ, ПОЛНАЯ РАДОСТИ»
08:55 «БЛАГОВЕСТ». ПОГОДА

09:20 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
09:45 «ХОРОШОУ». ПОГОДА
09:55 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
10:00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
11:00 Д.Ф «ЖИЗНЬ ПОСЛЕ СЛАВЫ»
12:00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13:00 Т/С «УНИВЕР». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
14:00 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ» 17, 18 С.
15:40 «ДОМ-2. LIVE»
17:00 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ». 19, 20 С. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19:00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
19:30 Т/С «УНИВЕР»
20:00 ЖЕНСКАЯ ЛИГА
20:30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
20:50 «ХОРОШОУ». ПОГОДА
21:00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21:30 Т/С «УНИВЕР»
22:00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23:00 КОМЕДИ-КЛАБ. ПОГОДА
00:00 НАША RUSSIA
00:30 Т.С «ЛЮБОВЬ НА РАЙОНЕ»
01:00 СМЕХ БЕЗ ПРАВИЛ
02:00 ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА
02:25 Х/Ф «ВЕРТИСЬ СТРЕЛЯЙ И БЕГИ»

Тивиком

06:00, 06:55, 07:30, 08:20, 09:10, 11:30, 18:40, 20:50, 21:50, 00:50, 01:30, 02:30 ПОГОДА
07:00 Х/Ф «А ПОУТРУ ОНИ ПРОСНУЛИСЬ»
08:55 Х/Ф «ПРОКЛЯТИЕ ГРОБНИЦЫ ТУ-ТАНХАМОНА»
12:20 «ДОРОГАЯ ПЕРЕДАЧА»
12:30 «ШАГИ К УСПЕХУ»
13:30 «ДОРОГАЯ ПЕРЕДАЧА»
14:00 Х/Ф «БУРЯ СТОЛЕТИЯ»
18:25 КОНЦЕРТ «SMS. ГЛАМУР. ОКЕЙ»
21:00 Х/Ф «ИСТОРИЯ ВЕСЕННЕГО ПРИЗЫВА»
23:00 «ФАНТАСТИЧЕСКИЕ ИСТОРИИ»
00:00 «ОЧЕВИДЕЦ»: САМОЕ ШОКИРУЮЩЕЕ

НТВ

06:15 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ГУЛЛИВЕР»
07:00 Х/Ф «СУПЕРМЕН-2»
09:00, 11:00, 14:00, 20:00 «СЕГОДНЯ»
09:20 ЛОТЕРЕЯ «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ»
09:45 М/Ф «КОНЕК-ГОРБУНОК»
11:20 «QUATTROUOTE». ПРОГРАММА ПРО АВТОМОБИЛИ
11:55 КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК
13:00 КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС
14:25 ОСОБО ОПАСЕН!

ЩЕЕ
01:00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
01:30 «СЕАНС ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ»
03:10 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
05:00 «ВОЗВРАЩЕНИЕ ТИТАНИКА»

СТС - БАЙКАЛ

06:00 Х/Ф «ПРЫГАЙ С НАМИ»
07:40 М/Ф «АРХАНГЕЛЬСКИЕ НОВЕЛЛЫ»
08:00 М/С «СМЕШАРИКИ»
09:00 ВОЛШЕБНЫЕ ЧАСЫ. НОВОГОДНЕЕ ШОУ СМЕШАРИКОВ
10:00 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
10:15 САМЫЙ УМНЫЙ
12:00 СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО
13:00 М/С «КРЯК-БРЯК»
14:00 М/С «КОРОЛЬ ЛЕВ. ТИМОН И ПУМБА»
15:00 М/С «АЛАДДИН»
16:00 6 КАДРОВ
16:30 6 КАДРОВ
17:00 САМЫЙ УМНЫЙ
19:00 6 КАДРОВ
19:15 Х/Ф «ВТОРАЯ КНИГА ДЖУНГЛЕЙ. МАУГЛИ И БАЛУ»
21:00 Х/Ф «ЭТО ВСЕ ОНА»
22:50 6 КАДРОВ
23:00 ХОРОШИЕ ШУТКИ
01:00 Х/Ф «РАДИО»
03:00 Х/Ф «ГОРБАТАЯ ГОРА»
05:20 МУЗЫКА НА СТС

06:00 Х/Ф «ПРЫГАЙ С НАМИ»
07:40 М/Ф «АРХАНГЕЛЬСКИЕ НОВЕЛЛЫ»
08:00 М/С «СМЕШАРИКИ»
09:00 ВОЛШЕБНЫЕ ЧАСЫ. НОВОГОДНЕЕ ШОУ СМЕШАРИКОВ
10:00 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
10:15 САМЫЙ УМНЫЙ
12:00 СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО
13:00 М/С «КРЯК-БРЯК»
14:00 М/С «КОРОЛЬ ЛЕВ. ТИМОН И ПУМБА»
15:00 М/С «АЛАДДИН»
16:00 6 КАДРОВ
16:30 6 КАДРОВ
17:00 САМЫЙ УМНЫЙ
19:00 6 КАДРОВ
19:15 Х/Ф «ВТОРАЯ КНИГА ДЖУНГЛЕЙ. МАУГЛИ И БАЛУ»
21:00 Х/Ф «ЭТО ВСЕ ОНА»
22:50 6 КАДРОВ
23:00 ХОРОШИЕ ШУТКИ
01:00 Х/Ф «РАДИО»
03:00 Х/Ф «ГОРБАТАЯ ГОРА»
05:20 МУЗЫКА НА СТС

06:15 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ГУЛЛИВЕР»
07:00 Х/Ф «СУПЕРМЕН-2»
09:00, 11:00, 14:00, 20:00 «СЕГОДНЯ»
09:20 ЛОТЕРЕЯ «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ»
09:45 М/Ф «КОНЕК-ГОРБУНОК»
11:20 «QUATTROUOTE». ПРОГРАММА ПРО АВТОМОБИЛИ
11:55 КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК
13:00 КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС
14:25 ОСОБО ОПАСЕН!

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Воскресенье, 11

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06:00 «ДОБРОЕ УТРО»
10:00, 13:00, 16:00, 19:00 НОВОСТИ
10:05 МАЛАХОВ +
11:20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12:20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13:20 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14:20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15:00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15:20 ПОНЯТЬ, ПРОСТИТЬ
16:20 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
17:10 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ» ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
18:10 ЖДИ МЕНЯ
19:20 Т/С «СЛЕД»
21:00 Т/С «ЖАРКИЙ ЛЕД»
22:00 «ВРЕМЯ»
22:30 Т/С «ШИРОКА РЕКА»
23:30 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
00:30 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
00:50 Х/Ф «ПОРТНОЙ ИЗ ПАНАМЫ»
02:40 Х/Ф «ИГРЫ»
04:20 Т/С «АКУЛА»

РОССИЯ

06:00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06:55 Х/Ф «СКАЛОЛАЗКА И ПОСЛЕДНИЙ ИЗ СЕДЬМОЙ КОЛЫБЕЛИ»
11:45, 18:55 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12:00, 15:00, 18:00, 21:00, 21:30 ВЕСТИ
12:50 М/Ф «ЗАМОК ЛГУНОВ»
13:05 Х/Ф «ЖЕЛТЫЙ ДРАКОН»
15:40 Х/Ф «ЖЕЛТЫЙ ДРАКОН»
17:30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
19:05 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
20:00 Т/С «КАРЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21:45 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22:00 Х/Ф «ГРЕХИ НАШИ»
23:50 «ЗАПРЕЩЕННЫЙ ОБГОН. ГЕННА-

ДИЙ БАЧИНСКИЙ»
00:50 ВЕСТИ +
01:10 Х/Ф «МЭВЕРИК»
03:20 ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ

КУЛЬТУРА

07:30 «ЕВРОНЬЮС»
11:00, 20:30, 00:30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11:30 Х/Ф «ЗВЕЗДА РОДИЛАСЬ»
14:25 К 75-ЛЕТИЮ ХУДОЖНИКА. «ИСТОРИИ О ЗУРАБЕ ЦЕРЕТЕЛИ, РАССКАЗАННЫЕ ИМ САМИ!»
15:10 Х/Ф «МЕТЕЛЬ»
16:30 Д/Ф «ВТОРЫЕ ВСЕМИРНЫЕ ДЕЛЬФИЙСКИЕ ИГРЫ»
17:00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ МЕДВЕЖОНКА ПАДДИНГТОНА»
17:20 М/Ф «СЕСТРИЦА АЛЕНУШКА И БРАТЕЦ ИВАНУШКА»
17:35 Т/С «ГРОЗОВЫЕ КАМНИ» 1 С.
18:00 Д/Ф «ДИКОЕ ПЛЕМЯ. КОЧЕВНИКИ КОРАЛЛОВОГО РИФА»
18:30 Д/Ф «ДЖУЗЕППЕ ВЕРДИ»
18:40 Д/Ф «КОРДОВА. ОТ МЕЧЕТИ К СОБОРУ»
18:55 МАКС РААБЕ НА ФЕСТИВАЛЕ ВАЛЬДЮБОНЕ
20:00 «СМЕХОНОСТАЛЬГИЯ»
20:50 Х/Ф «БОЛЬШИЕ ГОНКИ»
23:20 Д/Ф «КИТО. ГОРОД ХРАМОВ И МОНАСТЫРЕЙ»
23:35 Д/Ф «ОЛЕГ ЛУНДСТРЕМ. ПОПУРРИ НА ТЕМЫ ПРОЖИТОЙ ЖИЗНИ»
00:55 Х/Ф «СОВСЕМ ОДИН»
02:25 КОНЦЕРТ ДЖАЗОВОЙ ПЕВИЦЫ ДЖЕЙН МОНХАЙТ
02:55 Д/Ф «ШМЕЛИ - УКРАШЕНИЕ ЛЕТА». «МЕЧТА БЕГЕМОТОВ О ГЛУБОКОЙ ВОДЕ»

АРИГ УС

07:30 ИЗМЕНИ СВОЙ МИР. ПОГОДА. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08:00 «БЛАГАЯ ВЕСТЬ»
08:30 «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА МАЛЬЧИКА-ГЕНИЯ». ПОГОДА
09:00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ

09:25 «ХОРОШОУ». ПОГОДА
09:30 Х/Ф «МОЮ ЖЕНУ ЗОВУТ МОРИС»
11:30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12:00 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
12:30 М/Ф «ЦАП-ЦАРАП»
13:00 М/С «ОХ УЖ ЭТИ ДЕТКИ»
13:30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ РОБОТА-ПОДРОСТКА»
14:00 М/С «ШОУ РЕНА И СТИМПИ»
14:30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15:00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15:30 «ДОМ-2. LIVE»
17:00 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ» 21-22 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19:00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19:20 «ХОРОШОУ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19:30 Т/С «УНИВЕР»
20:00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20:30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
21:00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21:30 «УНИВЕР»
22:00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23:00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23:30 Х/Ф «ЛОХМАТЫЙ СПЕЦНАЗ»

Тивиком

06:00, 06:55, 07:30, 08:20, 09:20, 11:30, 18:40, 20:50, 21:50, 00:50, 01:30, 02:30 ПОГОДА
05:20 МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
07:00 «АГЕНТСТВО»
07:35 «ТРИ ЛИЦА КАТАЛОНИИ»
08:00 «ВЫЖИТЬ В МЕГАПОЛИСЕ»
08:30 Х/Ф «СТАЯ»
10:30, 13:30, 17:30, 20:30, 00:30 «24»
11:00 «ОЧЕВИДЕЦ»: САМОЕ ШОКИРУЮЩЕЕ
12:00 «ЧАС СУДА»
13:00 «БЕЗОБРАЗИЕ КРАСОТЫ»
14:00 «СЕКРЕТНЫЕ ИСТОРИИ»
15:00 Х/Ф «ИСТОРИЯ ВЕСЕННЕГО ПРИЗЫВА»
17:00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ»: «ЗВЕЗДНЫЕ

НТВ

06:00, 06:55, 07:30, 08:20, 09:20, 11:30, 18:40, 20:50, 21:50, 00:50, 01:30, 02:30 ПОГОДА
05:20 МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
07:00 «АГЕНТСТВО»
07:35 «ТРИ ЛИЦА КАТАЛОНИИ»
08:00 «ВЫЖИТЬ В МЕГАПОЛИСЕ»
08:30 Х/Ф «СТАЯ»
10:30, 13:30, 17:30, 20:30, 00:30 «24»
11:00 «ОЧЕВИДЕЦ»: САМОЕ ШОКИРУЮЩЕЕ
12:00 «ЧАС СУДА»
13:00 «БЕЗОБРАЗИЕ КРАСОТЫ»
14:00 «СЕКРЕТНЫЕ ИСТОРИИ»
15:00 Х/Ф «ИСТОРИЯ ВЕСЕННЕГО ПРИЗЫВА»
17:00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ»: «ЗВЕЗДНЫЕ

ПОДАРКИ»
18:00 «СУПЕРТЕЩА ДЛЯ НЕУДАЧНИКА»
19:00 «В ЧАС ПИК»
20:00 «НОВОСТИ ДНЯ»
21:00 Т/С «СОЛДАТЫ»
23:00 «ЧРЕЗВЫЧАЙНЫЕ ИСТОРИИ»: «МУЖЧИНЫ УЧАТСЯ РОЖАТЬ»
00:00 «НОВОСТИ ДНЯ»
01:00 «ОЧЕВИДЕЦ»: САМОЕ СМЕШНОЕ
01:15 Х/Ф «САРАНЧА»
03:00 Х/Ф «ДИКОСТЬ»
04:50 «ЧРЕЗВЫЧАЙНЫЕ ИСТОРИИ»: «МУЖЧИНЫ УЧАТСЯ РОЖАТЬ»
05:45 Д/Ф «БЕЗОБРАЗИЕ КРАСОТЫ»

СТС - БАЙКАЛ

06:00 Т/С «ЗЕНА - КОРОЛЕВА ВОИНОВ»
06:55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07:00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
07:30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08:00 Т/С «РЫЖАЯ»
09:00, 13:30, 18:30, 00:00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09:30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
11:00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
12:00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
13:00 М/С «СМЕШАРИКИ»
14:00 М/С «ВСЕ ПСЫ ПОПАДУТ В РАЙ»
14:30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
15:00 М/С «ДРУПИ-СУПЕРСЫЩИК»
15:30 М/С «ЧАРДЕЙКИ»
16:00 Х/Ф «САРАНСКИЙ ДОМ»
16:30 ГАЛИЛЕО
17:00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17:30 «КАДЕТСТВО»
19:00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
20:00 Т/С «РЫЖАЯ»
21:00 Х/Ф «ОТПУСК ПО ОБМЕНУ»
23:30 6 КАДРОВ
00:30 КИНО В ДЕТАЛЯХ
01:30 Т/С «АНАТОМИЯ СТРАСТИ»
03:30 Т/С «О.С. - ОДИНОКИЕ СЕРДЦА»
05:10 МУЗЫКА НА СТС

НТВ

07:00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»

09:20 ЛОТЕРЕЯ «РУССКОЕ ЛОТО»
09:50 М/Ф «КЛИФФОРД»
11:00, 14:00, 17:00, 20:00, 00:00 «СЕГОДНЯ»
11:20 ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ
11:55 Х/Ф «БАЛБЕСЫ»
14:35 Т/С «ДЮЖИНА ПРАВОСУДИЯ»
16:30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17:25 Х/Ф «ПРОЩАЙТЕ, ДОКТОР ФРЕЙД»
19:30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20:30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
22:15 Х/Ф «КЛАССИК»
00:25 Х/Ф «ОРДЕР НА СМЕРТЬ»
02:05 «QUATTROUOTE». ПРОГРАММА ПРО АВТОМОБИЛИ
02:35 Х/Ф «К ЧЕРТОВОЙ МАТЕРИ»
04:10 Х/Ф «ЖЕЛЕЗНЫЕ ЛЮДИ»
05:35 Т/С «ХОЛМ ОДНОГО ДЕРЕВА»
06:15 Т/С «БЕЗ СЛЕДА-5»

5 КАНАЛ

08:00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11:30, 14:30, 17:30, 20:30, 23:30 СЕЙЧАС
11:40 Д/Ф «АФРИКА. ВОЗВРАЩЕНИЕ В САВАННУ»
12:40 Х/Ф «ЛЮБОВЬ ЕЩЕ БЫТЬ МОЖЕТ.»
14:45 Д/Ф «СКАЧКИ ЗА ПАЛИО»
15:15 Х/Ф «ЛЪВИНАЯ ДОЛЯ»
17:50 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. ГОРНЫЕ ВЕРШИНЫ ШОТЛАНДИИ»
18:55 112
19:00 «ЛУЧШИЕ СЫЩИКИ РОССИИ». Ф.
20:00 112
21:00 Д/С «УТРАЧЕННЫЕ МИРЫ»
22:00 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ С НИКОЙ СТРИЖАК
23:00 112
00:00 «СЕЙЧАС О СПОРТЕ»
00:15 Д/Ф «КЕОСАЯНИ ДИНАСТИЯ»
01:19 Х/Ф «ВСЕМИРНАЯ ИСТОРИЯ. ЧАСТЬ ПЕРВАЯ»
03:05 Х/Ф «ОТВРАТИТЕЛЬНЫЕ. ГРЯЗНЫЕ, ЗЛЫЕ»
05:25 Х/Ф «ЛЮБОВНИК ЛЕДИ ЧАТТЕРЛЕЙ»

Эршэтэй наран мандажа,
Элдин дэлхийгээ гэрэлтүүлбэ.
Эрдэм номдо нуража,
Эхэ нютагаа магтуулба.

Түхэрэй наран мандажа,
Түби дэлхийгээ гэрэлтүүлбэ.
Тунатай эрдэмтэй боложо,
Түрэн нютагаа магтуулба.

Халуун наран мандажа,
Хабтагай дэлхийгээ гэрэлтүүлбэ.
Хамагай түлөө оролдожо,
Хайрата нютагаа магтуулба.

Ородог наран мандажа,
Огторгой дэлхийгээ гэрэлтүүлбэ.
Орон нютагаа хамгаалжа,
Орден медальда хүртэбэ.

Үндэр Дулаанайнгаа модые
Умхиржэ унахыень мэдэнэгүйб.
Үргэн хайрата ибингээ
Үтэлхэл гэжэ хананагүйб.

Хада хабсагайн модые
Хухаржа унахыень мэдэнэгүйб.

Амарат ганса нүхэрни
Амарыш гэжэ эмнис гээ.

Байсын хатуу харгыда
Буурал морин эсэд гээ.
Баталхан ганса нүхэрни
Байгыш гэжэ эмнис гээ.

Үндэрэй ута харгыда
Үрээ морин эсэд гээ.
Үелхэн ганса нүхэрни
Үнжыш гэжэ эмнис гээ.

Хадын үндэр харгыда
Хатарша морин эсэд гээ.
Ханилхан ганса нүхэрни
Хоньш гэжэ эмнис гээ.

Зээрдем имэл бэшэ хэн,
Замдаа эсэд иибэл ха.
Заяанай имэл бэшэ хэн,
Зангаа хубилаад иибэл хаб.

Ардагам имэл бэшэ хэн,
Ашаандаа эсэд иибэл ха.

Нуртын нэгэнэй илдамда
Найрлаад орхиноноо мэдээгүйб.

Зээрде халтараа унаад,
Захаамин хүрэнхөө мэдээгүйб.
Захааминэй нэгэнэй илдамда
Золгоод орхиноноо мэдээгүйб.

Байсын оройноо хэбшээлжэ,
Бороон хура орохоёо тиибэ гү?
Баруун нюдэм татана
Баталхан гансам ерэхээс
ттиибэ гү?

Забруухын оройноо хэбшээлжэ,
Зада нойтон орохоёо тиибэ гү?
Зүүн шодэм татана,
Заяанайм нэгэн ерэхээс
ттиибэ гү?

Үндэрэй оройноо хэбшээлжэ,
Ухан бороон орохоёо тиибэ гү?
Үрөөхэн нюдэм татана,
Үетэн нүхэрэм ерэхээс ттиибэ гү?

Зүүдэндээ ханаад ерэхэдэм,
Захаамин нютагам гоё даа.

Холын замда ябахадэм,
Хатарша морин гоё даа.
Холохоо бусаад ерэхэдэм,
Хойто бөем гоё даа.

Ута замда ябахадэм,
Ульган зээрдем гоё даа.
Удаан болоод ерэхэдэм,
Улаан Нуртам гоё даа.

Аадар бороон адхаржа,
Абахан бухал гутана бинз.
Архи тамхида орожо,
Абын нэрэ гутана бинз.

Намарай бороон адхаржа,
Нойтон бухал гутана бинз.
Нэтэрүүгээр архида орожо,
Нютагай нэрэ гутана бинз.

Түргэн бороон орожо,
Толгойлхон бухал гутана бинз.

Эрэ болоод ерэхэдэм,
Инагай үбэр дулаахан.

Барбагайн шэнээн байхадэм,
Баабайн үбэр дулаахан.
Бээс хүсөөд ябахадэм,
Басагадай үбэр дулаахан.

Альганай шэнээн байхадэм,
Аба эжын үбэр дулаахан.
Алад сааппаа болоходом,
Амаргай үбэр дулаахан.

ТӨӨБИЙ, ТААБАЙНАРАЙ ДУУНАЙ АЯЛГААР...

Хайрата түрэн ибингээ
Хүгшэрхэл гэжэ хананагүйб.

Байсын үндэрэй модые
Баларжа унахыень мэдэнэгүйб.
Багахан тэнжээхэн баабайгаа
Буурал болохыень хананагүйб.

Забрууха жалгын модые
Задаржа унахыень мэдэнэгүйб.
Заахангаа үргэн баабайгаа
Зүдэрүү болохыень хананагүйб.

Зандан гэжэ модомнай
Залгаашье үгы, найхан даа.
Зэдэ голлой үринэр
Заабаришье үгы, найхан даа.

Нархан гэжэ модомнай
Намаа үгы, найхан даа.
Нурта нютагай үринэр
Нэмэлтшье үгы, найхан даа.

Хуша гэжэ модомнай
Хухархашье үгы, найхан даа.
Хүрхүүд угай үринэр
Хэлэлтшье үгы, найхан даа.

Һарьдаг газарай модомнай
Һалаа үгы, найхан даа.
Һайн хүнэй үринэр
Һургаалшье үгы, найхан даа.

Бурьялхан эршэтэй Зэдэмнай
Байсаһаа эхитэй гэлсэгшэл даа.
Бусадай хүбүүд баабайгым
Багша дархан гэлсэгшэл даа.

Салгидан харьялхан Зэдэмнай
Сэхирхээ эхитэй гэлсэгшэл даа.
Сэлээнэй хүбүүд баабайгым
Сэгнэшгүй дархан гэлсэгшэл даа.

Урдажал ерэн Зэдэмнай
Уулаһаа эхитэй гэлсэгшэл даа.
Улаалзай хүбүүд баабайгым
Уран дархан гэлсэгшэл даа.

Халижал байһан Зэдэмнай
Хадаһаа эхитэй гэлсэгшэл даа.
Хүнэй хүбүүд баабайгым
Хамагай дархан гэлсэгшэл даа.

Набша сэгсэгтэл адлихан шэнги
Наадажа ябаха - залуугай жаргал.
Намарай эхиндэ хагдаһан шэнги
Наһатай болохо - үрээлэй жаргал.

Үндэрэй сэгсэгтэл адлихан шэнги
Үелжэ ябаха - залуугай жаргал.
Үбэлэй эхиндэ хагдаһан шэнги
Үбгэн болохо - үрээлэй жаргал.

Хадын сэгсэгтэл адлихан шэнги
Хүхнжэ ябаха - залуугай жаргал.
Хүйтэнэй эхиндэ хагдаһан шэнги
Хүгшэн болохо - үрээлэй жаргал.

Байсын сэгсэгтэл адлихан шэнги
Баярлажа ябаха - залуугай жаргал.
Бордоһоной эхиндэ хагдаһан шэнги
Буурал болохо - үрээлэй жаргал.

Адхын дардам харгыда
Ардаг хээрэм эсэд гээ.

Анхандаа имэл бэшэ хэн,
Алядан алдаад иибэл хаб.

Хүлэгни имэл бэшэ хэн,
Харгыдаа эсэд иибэл ха.
Хэээдээ имэл бэшэ хэн,
Хүгшэрхэ болоод иибэл хаб.

Унагшам имэл бэшэ хэн,
Үгсэхэдөө эсэд иибэл ха.
Урдандаа имэл бэшэ хэн,
Үбгэржэ ябаад, иибэл хаб.

Буурал хүлэгни уяандаа
Барихымни хүлэгээд,
инсагаална гү?
Балшархан залуу наһандаа
Баярлахаа ханаад зүрхэм
сохилно гү?

Унаган хүлэгни хорёодоо
Унахым хүлэгээд инсагаална гү?
Урматай залуу наһандам
Ушархаяал ханаад, зүрхэм
сохилно гү?

Хатарша хүлэгни хашаандаа
Хазарлахым хүлэгээд,
инсагаална гү?
Холшорхон залуу наһандаа
Ханилхаа ханаад, зүрхэм
сохилно гү?

Эмнигхэн хүлэгни сэргэндээ
Эмээлэхым хүлэгээд,
инсагаална гү?
Эдирхэн залуу наһандаа
Инаглахаа ханаад зүрхэм
сохилно гү?

Аажам үргэн Нуртамнай
Адуу малаар баян гүүлэхэн юм.
Ашатайхан буянтай баабаймнай
Алдартай хүбүүдээр баян
гүүлэхэн юм.

Дуулим баян Нуртамнай
Дааган хүлэгүүдээр баян
гүүлэхэн юм.
Дархан солотой баабаймнай
Дэмжэхэ хүбүүдээр баян
гүүлэхэн юм.

Үргэн дуулим Нуртамнай
Үрээ моридоор баян гүүлэхэн юм.
Үбгэн буурал баабаймнай
Уран хүбүүдээр баян гүүлэхэн юм.

Хабтагай үргэн Нуртамнай
Хони малаар баян гүүлэхэн юм.
Хүгшэн наһатай баабаймнай
Хүшэтэй хүбүүдээр баян
гүүлэхэн юм.

Буурал зээрдээс унаад,
Борто хүрэнхөө мэдээгүйб.
Бортын нэгэнэй илдамда
Баярлаад, орхиноноо мэдээгүйб.

Үндэр бороёо унаад,
Үлэнгэ хүрэнхөө мэдээгүйб.
Үлэнтын нэгэнэй илдамда
Үнжөөд орхиноноо мэдээгүйб.

Наагуур замда ябахадэм,
Номгон морин гоё даа.
Нилээн болоод ерэхэдэм,
Нурта нютагам гоё даа.

Зээрдем хүлэрөөд эсшоол даа,
Зэдын уһанда заһарнал бинз.
Залуу бөем хүгшэрөөл даа,
Зээ, ашанар үргэжэл бинз.

Унагам хүлэрөөд эсшоол даа,
Уһа ногоондо заһарнал бинз.
Ууган бөем хүгшэрөөл даа,
Үри хүүгэд үргэнэл бинз.

Хадын оройноо хэбшээлжэ,
Хура аадар орохоёо тиибэ гү?
Хоёр нюдэм татана,
Ханилхан гансам ерэхээс
ттиибэ гү?

Залуу модо сабшахадам,
Заһаатай хүхэм найдамтай.
Зугаалжа үелжэ ябахадэм,
Захаамин хүбүүн найдамтай.

Хуһан модо сабшахадам,
Хурса хүхэм найдамтай.
Ханилжа үелжэ ябахадэм,
Хүрхүүд хүбүүн найдамтай.

Нархан модо сабшахадам,
Нарин хүхэм найдамтай.
Нүхэсэжэ үелжэ ябахадэм,
Нуртын хүбүүн найдамтай.

Уляһан модо сабшахадам,
Үрөөтэй хүхэм найдамтай.
Үелжэ ханилжа ябахадэм,
Үетэн нүхэд найдамтай.

Зэдын ногооной шэмэтэйдэнь
Зээрде морин жаргалтай.
Захааминэй хүбүүнэй илдамдань
Заяанай басагад жаргалтай.

Хүхэ ногооной шэмэтэйдэнь
Халтар морин жаргалтай.
Хүрхүүд хүбүүнэй илдамдань
Хадамай басагад жаргалтай.

Ногоон сэгсэгэй шэмэтэйдэнь
Нилээн морин жаргалтай.
Нуртын хүбүүнэй илдамдань
Нютагай бэрээдүүд жаргалтай.

Үдхэн ногооной шэмэтэйдэнь
Үлэн морин жаргалтай.
Үеһэн хүбүүдэй илдамдань
Үхид бэрээдүүд жаргалтай.

Ардагам хүлэрөөд эсшоол даа,
Амтагай таряанда заһарнал бинз.
Аятай бөем хүгшэрөөл даа,
Аша, гушанар үргэнэл бинз.

Зээрдем хүлэрөөд эсшоол даа,
Зэдын уһанда заһарнал бинз.
Залуу бөем хүгшэрөөл даа,
Зээ, ашанар үргэжэл бинз.

Унагам хүлэрөөд эсшоол даа,
Уһа ногоондо заһарнал бинз.
Ууган бөем хүгшэрөөл даа,
Үри хүүгэд үргэнэл бинз.

Халтарам хүлэрөөд эсшоол даа,
Хяг ногоондо заһарнал бинз.
Хайран бөем хүгшэрөөл даа,
Хүүгэд үринэр үргэнэл бинз.

Наагуур замда ябахадэм,
Номгон морин гоё даа.
Нилээн болоод ерэхэдэм,
Нурта нютагам гоё даа.

Залуу наһагаа ханахадэм,
Зэдын түргэн урасхал шэнги.
Заяатай наһатай болоходом,
Захаамин нютагам ханагдана.

Наагуур замда ябахадэм,
Номгон морин гоё даа.
Нилээн болоод ерэхэдэм,
Нурта нютагам гоё даа.

Тамхи архида орожо,
Түрэлхидэй нэрэ гутана бинз.

Утын хии бараан боложо,
Үбхэн бухал гутана бинз.
Уһан архида орожо,
Уладай шарай гутана бинз.

Баабайн бариһан байһан
Баруун ханаһан дулаахан,
Баабаймни захиһан хургаалынь
Бүхы наһандам зүбтэйхэн.

Ибиин оёһон дэгэлынь
Энгэр талаһаа дулаахан
Ибиимни захиһан хургаалынь
Эршэтэй наһандам зүбтэйхэн.

Нагасын үгэһэн хүхэниинь
Нарин үзүүрхээ хурсахан,
Нагасымни хэлэһэн захяаниинь
Наһанайм замда зүбтэйхэн.

Таабайн бэлэг даһаниинь
Татаад үзэхэдэ, таатайхан
Таабайн захиһан үрээлүүдынь
Тоотой наһандам зүбтэйхэн.

Сагаан архингаа байһан хойно
Сэржэмдээ юм ааб даа нэгэ
духаряа,
Сэлээнэй үринэрэй байһан хойно
Сэнгээ юм ааб даа, нэгэ хүнтэй.

Уһан харяангаа байһан хойно
Үргөө юм ааб даа, нэгэ духаряа,
Уладай үринэрэй байһан хойно
Ушараа юм ааб даа, нэгэ хүнтэй.

Водка архингаа байһан хойно
Баряа юм ааб даа, нэгэ духаряа.
Баабайн үринэрэй байһан хойно
Баярлаа юм ааб даа, нэгэ духаряа.

Улаан архингаа байһан хойно
Уугаа юм ааб даа, нэгэ духаряа,
Ибиин үринэрэй байһан хойно
Инаглаа юм ааб даа, нэгэ хүнтэй.

Ухибүүн наһагаа ханахадэм,
Үндэр дулаанай орой шэнги.
Үбгэн болоод байхадэм
Үндэр Дулаан ханагдана.

Хамаг наһагаа ханахадэм,
Хадын Зэдын долгин шэнги,
Хүгшэн болоод байхадэм,
Хойто бөем ханагдана.

Залуу наһагаа ханахадэм,
Зэдын түргэн урасхал шэнги.
Заяатай наһатай болоходом,
Захаамин нютагам ханагдана.

Балшар наһагаа ханахадэм,
Байгал далайн долгин шэнги.
Буурал болоод байхадэм,
Буряад нютагам ханагдана.

Эрхын шэнээн ябахадэм,
Ибиин үбэр дулаахан.

Нялха нарай ябахадэм,
Нютагай шарай дулаахан.
Наһатай болоод ерэхэдэм,
Нүхэрэйм үбэр дулаахан.

Хатараад ябахадэм, яанал гээшэб,
Хангалхан моритойб гэбэл
гээшэ гү?
Хамараа үргэхэдөө, яанал гээшэб,
Хамаһаа үлүүхэм гэбэл
гээшэ гү?

Жороолоод ябахадэм, яанал
гээшэб,
Жэгүүртэйл моритойб гэбэл
гээшэ гү?
Зоргоороо ябахадэм, яанал гээшэб,
Зонһоо үлүүхэм гэбэл гээшэ гү?

Табараад ябахадэм, яанал гээшэб,
Тарганхан моритойб гэбэл
гээшэ гү?
Ташаагаа тулахадаа, яанал гээшэб,
Таанаһаа үлүүхэн гэбэл
гээшэ гү?

Соёроод ябахадэм, яанал гээшэб,
Соморхон моритойб гэбэл
гээшэ гү?
Сээжээ сохиходоо, яанал гээшэб,
Сэсэнхэн үлүүхэм гэбэл
гээшэ гү?

Шуутоулаад гаранал даа, яана
гээшэб,
Шофёртой праватайб гэбэл
гээшэ гү?
Шударгаад гаранал, намай,
яана гээшэб,
Шамһаал залуухан гэбэл
гээшэ гү?

Таршагануулаад гаранал даа,
яана гээшэб,
Трактористын праватайб гэбэл
гээшэ гү?
Таталаад гаранал, намай, яана
гээшэб,
Танһаан залуухам гэбэл
гээшэ гү?

Ханхиинуулаад гаранал даа, яана
гээшэб,
Комбайнын праватайб гэбэл
гээшэ гү?
Хадараад гаранал намай, яана
гээшэб,
Хамаһаа залуухам гэбэл
гээшэ гү?

Манатуулаад гаранал даа, яана
гээшэб,
Мотоциклын праватайб гэбэл
гээшэ гү?
Мондолзоод гаранал даа, яана
гээшэб,
Манһаан залуухам гэбэл
гээшэ гү?

Валерий ЦЫБИКОВ,
Гүрэлбын дунда
хургуулийн багша.

(Үргэлжлэлэнь хожом
гараха).

ВАНДАН ЮМСЭНЭЙН ЗОХЁОЛТОЙ ТАНИЛСЫТ

«Буряадай соёл, болбосоролой түүхэдэ мэдээжэ В.Юмсэней гэгшын нэгэ ехэ найруулга «Эрдэмтэ соохор морин» зохёол болодог», гэжэ хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор Ц.А.Дугар-Нимаев бэшээн байдаг.

«Анхандаа энэ үлгэр монголоор бэшгэдээн байгаа. Тэрэнэй бодото гар бэшэлгыень мэдээжэ профессор Гомбожаб Цыбиковэй эсэгэ Монтуу Цэбэг гэгшэ хадагалжа ябаһанаа бэридээ гэхэ гү, али Цыбиковэй намган нама Норбоевада 1910 гаран ондо үгээн байгаа. 1955 ондо нама Норбоева энэ үлгэрэй гар бэшэгыё намда бэлэглээ нэн», гэжэ мэдээжэ уран зохёолшо Ж.Балданжабон тэмдэглээн байха юм.

Буряадуудай хубисхалай урда тээхи энэ үлгэр иигэжэ хэблэгдэхэ аргатай болоо нэн.

Мүнөө Шэнэ жэлэй амаралтын үдэрнүүдэ уншагшадтаа бэлэг болгон, Вандан Юмсэнейн үлгэр толилхонмай.

ЭРДЭМТЭ СООХОР МОРИТОЙ ЭРИЛТЭЙ ХААН

Эртын эртэ сагта эрын эрхим Эрилтэй хаан гэжэ байһан юм. Ехэ намганиинь эрэн мурэниие эзэлһэн Енгэн хаанай басаган, енгүү хара Мүнгэн гуа гэдэг нэн. Тэрэнэ долоон хорото хубүүтэй нэн ха. Бага намганиинь Намуулай хаанай басаган, пайман хүлтэй найр алаг моритой, Нагуулан гуа нэрэтэй, Алтай Шаа гэжэ хубүүтэй, Мүнгэн Шаа гэжэ басагатай нэн ха.

Эрын эрхим Эрилтэй хаан ара талада үдхэн арбан мянган адуутай, үбэр талада үдхэн үй түмэн үхэртэй, хотогор талада үдхэн хори мянган хонитой, гушан гурбан баатартай, гурбан зуун хушуушанартай, хурдан хула моритой Хулдай мэргэн заһуулай. бараа хараа харадаг бартаа үндэр хадатай нэн. Ерэн тэнгэридэ нэрэтэй Ехэ Соохор моритой, далан тэнгэридэ нэрэтэй Дааган Соохор моритой, хаб гэмэ хазаартай, хажа мүнгэн хударгатай, тоб гэмэ тохомтой, тохой мүнгэн эмээлтэй, торгоной хаари дүрөөшэтэй, пүүд мүнгэн дүрөөтэй, һүүнгэ мүнгэн горьёттой, өөдэ газарта туһатай үргэн мүнгэн хүмэлдэргэтэй, уруу эарга туһатай угсарга мүнгэн хударгатай нэн. Далан табан тобшотой дарагар магнал дэргэлтэй, хабна тулама хабгагай мүнгэн бүһэтэй, хаяабшын зэргэ хара бообор малгайтай, загана нюрган зандан булгайр гутаалтай, ерэн тэхын эбэрээр хэнэн елэн хара номотой, далан тэхын арһаар оёһон дагдай хара хаадагтай, үнэгэнэй һүүдэй шэнээн үүдхэтэй, үхэрэй далын шэнээн эбэтэй, гуан хара хашанга гэжэ ехэ номотой, гушан алда суранзан булад нэлмэтэй нэн ха.

Эрын эрхим Эрилтэй хаан ан-бун гэжэ ашата бурхандаа түшэжэ, үдэр бүри арынгаа ноёд, албата зоноо суглуулжа, нуур мэтэ архи, болдог мэтэ мяха бэлдэжэ, найр наадан хоёрые нахилзаса хэжэ, арьлаа үндэр хадаада гаража, аба хайдаг хэдэг, арын гүрөөһо аргал болотор алажа, арын горхо арһа шүрбөөр урагдадаг, үбэр газарай гүрөөһо үтэг болотор алажа, үбэрэй горхо өөхэ тоһоор урагдадаг, зожог мяхыень зуун ашаа борсолжо, зоболог мяхыень зуун амбаар борсолжо, ажана тайбан, амар мэндэ һуудаг байгаа нэн ха.

Тини һуужа байтараа, нэгэни нэгэн үдэр Эрилтэй хаан арбан дүүрэн бүхэнтэй адаада ан гүрөөһо хараашалхам гэжэ, эрэн тэнгэрийн нэрэтэй Ехэ Соохороо барюулжа, тоб гэмэ тохомоо, тохой мүнгэн эмээлээ тохуулжа, хаб гэмэ хазаараа, хажа мүнгэн хударгаа зүүлгэжэ, далан табан тобшотой дарагар магнал дэглээ, далан булганай арһаар зүйһэн дарза магнал малгайгаа, загана шорган зандан булгайр гуталаа үмдэжэ, үргэлжэ мүнгэн бүһэсэ, үргэн мүнгэн хаадагаа бүһэлжэ, убсай мүнгэн хуягаа үмдэжэ, арбан дүүрэн бүхэнтэй хадынгаа ара үбэрөөр зайба ха. Шинс гэхэ шинсгалдай, биис гэхэ биисгалдай, һуха харайдаг һохор инзаган, тоһос гэхэ тодоог, бүрд гэхэ бүжэн туулай харагдабагүй ха.

Эзэн ехэ Эрилтэй ханаандаа һагсаржа, зуурандаа зогсоожо:

— Энэ юунэй жэг-шог болобо? Али дайсанай атаа хорон боложо, ан гүрөөһемни арга мэхээр абаашаба гү? — гэжэ уурлаад, хараа бараа харайжа, огторгойдо тулама салар сагаан хадынгаа оройдо гүйлгэжэ гараад, алда хара гээжэ

ара тээшэн дэбижэ, алаг эрэн нодөөрөө дүрбэн зүг, пайман хизаар уруу хаража байтарь, аяар зүүн-урда зүгтэ, гараха наранай доро, гушан жэлэй газарта, үргэн ехэ далайн хойто зүгһөө шуджажа ороһон, һүн мэтэ үнгэтэй үргэн сагаан голой баруун бэсдэ гол бэнь сагаан мүнгэн, мүшэр һалаань алтан, буурсагынь элдэб эрэн, огторгойдо тулама сагсаахай сагаан хуһанай урагша хойшоо найгажа байханы харагдаба ха. Тэрэнэй оёороор, тэрэ голой адаг бэлшэртэ, дэлхэй дээрэ байдаг ангай дээжэ булта — бугын гадартайнь, булганай харань, шэлүүһэнэй бүдэртэйнь, гахайн тарганиинь — сугларһан байба ха.

Тэрэниие үзэмсөөрөө, Эрилтэй хаан уурлахын ехээр уурлажа:

— Урдань тэндэ тини үзэсхэлэнтэ хуһан байдаггүй хамнай. Энэ хаашуулай хорёон, харини хаашуулай хара хубилгаан — хуһан байба гү? Миний газарай ан бүгэдые хуряжа абаашаад байна гү? Эндэхэ үндэһөөрн үгдэ харбажа болохоһе наань, ойронь ошожо унаса харбая, — гэжэ уур хилэнгээ даран ядажа, ерэн тэнгэрийн нэрэтэй Ехэ Соохоройнгоо, далан тэнгэрийн нэрэтэй Дааган Соохоройнгоо баруун амьсын хаха угзаржа, заха араань сайлгажа, наян пүүдэй тэды хүндэ нанжан булад ташуураара баруун гуяынь хаха сохижо, можо сэмгыень сайлгажа, тэрэ зүг тээшэ харайлгаба ха. Ой газарые ото, тала газарые таһа харайлгаба.

Аргаар-аргаар гүшхэлүүлжэ, аягын шэнээн торой хаялуулба, түргөөр-түргөөр гүшхэлүүлжэ, түнгэрсэгэй шэнээн шорой хаялуулба, тала газарые талхан болотор, тайга газарые үнэнэн болотор гүйлгэбэ, дайд гэжэ дуугаржа, дайдые бултынь хүдэлгэбэ, ойд гэжэ дуугаржа, ойе бултынь хүдэлгэбэ. Сайбад гэжэ сагта үбэл болобо, сэлсэд гэхэ сагта зун болобо гэжэ, хан хүхын донгодоходо, зунай саг гэжэ, хара хирээгэй хаагалхада, хабарай саг болобо ха юм гэжэ ябаба ха. Морин дээрһээ мүнгэн хаадагһаа ерэн тэхын эбэрээр хэнэн элээр шаран номоёо абажа, арбан хоёр онойтой, арбан пайман хубилтай Амба Хара хашанга гэжэ ехэ номоо ополжо, эбэрһээ гал сахилтар, зотэрһээ угаа гаратар татажа, тэрэ хуһанай оёор уруу маряаба, таар тахим түүрээжэ, таһар-маһар залгуулба:

— Сэгсэрхэй, сээрхэй дамилдаани! Харини ехэ дайсагда харюудангүй шургааша, халтирангүй тудаша Хангай Хара номони! Ханамжатай найнаар дуулалза! Модоншин болбол Алтан Хангайн арада урһан агар зандан юм лэ. Гутахагуйн тулада арбан нара шалааганхайл. Сэхэ ябахын тулада гурбан нара губиха далайл. Эбэшин болбол ехэ тэйһэрийн эрэн юһэн дархашуулай шэрээн дабтажа бүтээһэн мээр булад бэлэй даа. Зэишин болбол зүүн уулын хүтэдэ байратай, арбан жэлдэ атар тарган жагсаан хубилгаан сагаан бугын баруун найман эбэрэй бахим гурбан халаагай адаг һууринь бэлэй даа. Үдэшин болбол үндэр тэнгэрээр ниидээшэ хан гаруудан шубуунай баруун алтан жэбэрэй хутага һодон бэлэй даа. Оношин болбол һүн далайн оёорой арбан гурбан нэрбээтэй абарга мэжэн заганаһан алтан ноёо бэлэй даа. Эндэхэ татан табихамни. Шара далайн эрьсэд, сагаан голой бэлшэртэ, сагай мууда

урһан сагсаахай сагаан хуһанай сэмгэ можыень сайлгаарай!

Номо номоо дэлижэ, таһа харбахаа гүйлгэлэй. Ойронь хүрэн гэхэдэнь, урдаһаань утгуулан хэлэлэй:

— Зуун хорин таба хүрээлши, долоо хоноод үхэхэшил. Эзэн сагаан тэнгэрийн хубилгаан сагаан хуһанби. Эндэ шамай хүлээгээлби. Алтан ехэ хүүрээ атар талада хаяжа, ангай эдишэ болгонгүй, үтэр түргэн бусыш! Хожом хойто үедэ аша гуша үринэршин хаан ордоноо эндэ бодохоол. Тэрэ ёһо эртэнэй бодожо, ангай дээжые сүм асараалби.

Иигэжэ хэлэхыень соносоод, бодожо үзэн гэхэдэ, наһандаа тулаһанаа мэдээд, үхэхын ойро болоходо, яран гүйлгэлэй.

— Эндэхэ мэнэ хүрэхэмни. Хубилгаан Соохор морини буруу дүрөөрөө унабалби. Алтан ехэ хүүрые газарта унагаангүй тодожо абыт! Гэртэм оруулжа, найханаар шэмэжэ хубсалуулаад, арын баран сохиты — арынгаа зонни суглуулалгы! Үбэрэйнгөө барабан сохиты — үбэрэйнгөө зонни суглуулалгы! Гурбан нара дүүрэтэр ном буянием эрхим найнаар хэгты! Тэрэ болзорой дүүрэтэр, найр наадан хоёрые тэгшэ найханаар хэгты! Байтана баймал малнуудые барагдашагүйгөөр алагты! Бага жэжэ малнуудые тоо буларһы алагты! Нуураар хэмжэмэ арза хорзо бэлдэгты! Болдоогоор хэмжэмэ мяха эдэ бэлдэгты! Үнжөөд мордоһон уладта үхэр туулгажа эльгээгты, хоноод мордоһон уладта хони туулгажа эльгээгты! Гурбан нарын дүүрэмсээр, гурбан мянган сэрэгүүд, гурбан зуун хушуушанар, гушан гурбан баатарнууд, хорин жэлдэ гүйжэ эсээгүй, хурдан хула моритой Хулдай заһуулаа эхилэн, долоон хорото хубүүд түрүүлэн, алтан ехэ хүүрые эрдэнийн эбэ зэмсэгтэйнь, хүсэд эмээл хазаартайнь хубилгаан Соохор мориндомни ашажа, аяар баруун урда зүгтэ, гурбан жэлэй газарта, огторгойдо тулама орьёл улаан хадын оройдо абаашахат. Мүнгэн сагаан тэбтэгтэнь эрдэнийн шулуун хуурсагтай. Тэрэниие нээжэ үзэхэдэнтэй, гурбан алтан гүрбэл үхэнэн байха. Алтан ехэ хүүрые тэндэ оруулжа хадагалаад, бооридонь буужа, гурбан нара найрлаад, хотон гэртээ бусахат. Долоон хорото хубүүд, Алтан Шаа, Мүнгэн Шаа юһүүлэн албата харьяата зоноо, адууһа мал зөөриие, алтан мүнгэн эдлээ тэгшэ хубажа абуужан. Хоёр алтан алаг хүмые досоонь байһан зөөритэйнь хоёр хатан абуужан. Эзэн ехэ нэрые, хубилгаан Соохор моринем, абын зээрдэ моринемни, эрдэнийн эбэ зэмсэг, эмээл хазаар бултынь найман хубүүд, Мүнгэн Шаатаа юһүүлэн шоо орхижо үзөөд, хэндэнь тушаалданаб — буялдангүйгөөр абуужан. Хан ехэ түрээс хазайлангүй баригты, эзэн ехэ түрээс эмдэнгүй баригты! Эрхэ тангил үринэрши, энхэргэн хоёр хатадани, хотоло аймаг түшэмэдни, хушуун бүрийн баатарнуудни, Хулдай сэсэн заһуулни, хойто сагай болоходо, хоорондоо хоб хошогүйгөөр эбтэй найханаар жаргагты! Хожом олон боложо үнэржэхэдөө, заримтай болбол гү, аяар зүүн зүгтэ гү, гушан жэлэй газарта, Шара далайн хойто бэсдэ, Сагаан голой адаг бэлшэртэ сагсагай сагаан хуһан байха, тэндэ хаадгүй зөөн ошожо, хаан түрээс буулахаа наһандаа хадагалалгы! — гэжэ, тудэ мүтэ дууһаба.

Ехын удаадахи хорото хубүүн залгуулан түүрээбэ:

— Ахай, байза, дуулаалза! Энэ ехэ бодолгоһи юун гэнэн хорон бэ? Хаан аба Эрилтэйн ханшарһаа гараһан, хара баһаһа хойшо хайрлагдан үргэгдэн тэжээгдээд, хаад нэрэ абамсаараа, харин тэрэнэй аша наһаха аад лэ, хаан абынгаа гэрээд зарлиг дабаад, хамта түрэнэн хайратайхан дүүнэрээ алаад, хатан эжыгээ шэбэгшэн зараса болгоходо, хубаан абаха зөөридемнай хэр нэмэри болохоб? Холын хаалудай элиг, ойрын хаалудай наадан, дүтын зоной зугаа болоходо юуниинь найхан бэ? Энээндэ адли муухай юумэн үгы гэжэ наһаналби. Би хубидаа зүбшөөхгүй байнаб.

Одхон хорото хубүүн залгамжалжа хэлэбэ:

— Ехэ ахайн хэлэгшэ эгээ үнэн байна даа. Тэрэнэй удаа бархирагша бага хорото ахын тэнэгын ходоодо барагданагүйл: эзэн ехэ нэрэтэ, эрдэни сан зөөридэ намшалга болохон тодорхойл. Ехэ ахын хэлэгшэ үгы дары түргэн бүтээхэ хэрэгтэй. Хорин жэлдэ гүйжэ эсээггүй хурдан хула моритой Хулдай заһуул ахай, наашаа боложо дуулаалза! Энэ байһан бээрээ эридшэлэн ябыш даа. Алтан Шаа хубүүе, Мүнгэн Шаа үхине алаад, наян сажа нүхэ малтаад, тэрэнэй оёорто хаяарай! Дээрһээ шорой, шулуугаар шэглэн байжа бүгөөрэй. Тэрэнгэ үхэрэй шэнээн хара шулуугаар дараарай! Бага эмэ Нагууланай баруун шодынь тэйлэжэ, баруун гарынь, баруун хүлынь хужалжа, барлаг шэбэгшэн болгоод, бүхы үмсэ зөөриинь хуби табихаар бэлэн болгоод байгаарай! Эзэн ехэ нэрыень, хубилгаан Соохор моринем, эрдэнийн эбэ зэмсэгынь хубааригүйгөөр ехэ ахайда үгэхэбди.

Иигэжэ тэдэ зүблөөд, Хулдай заһуулые урид ябуулба ха. Хулдай заһуул тэрэ захиралгые түргэн дүүргэхэ гэжэ хурдан хула морёо таһа гудажа, гэр тээшээ тэмсэн ябаба.

II

Бага хатан Нагуулан баршад тодохорой буухаяа байһаниие ухаандаа мэдээд, ойндоо шэбшээд, хотоло найхан хотонийнгоо дунда гаража, таар тахим түүрээбэ, таһар-маһар залгаба:

— Алтан жуу, мүнгэн жуу! Алтай дээрэ нахин жуу! Эзэн ехэ Эрилтэйн шэбэгтэй ехэ ноёд, сэлэһэй ехэ баатарнууд, бүгэдөөрөө дуулыт даа! Энэ һүни зүүдэндэмни эзэн ехэ Эрилтэйн хүүрые залажа ошоһон долоон хорото хубүүд олон түмэн зонтооо амар мэндэ ябажа, алтан хүүрээ табяад, ай-сүй бусажа ябахын забһарта минни хоёр хүүгэдые эзэн ехэ нэрэ буялладаха, эрдэнийн нан зөөридэ намшалта болохо гээд, үгы болгохо гэжэ зүбшөөд, тэрэ хэрэгые дүүргэхээ хурдан хула моритой Хулдай заһуул уридшалаад, ман тээшэ тулажа ерээбэ. Одоо яаха бэлэйби? Амиды ябаха аргамни юун бэ? Абарал түшөг болыт! Баруун зэргын эрхим болоһон хадын шэнээн хара моритой хатан Хара баатар, дуулыш! Та хоёр энэ доро мордыт! Ара талада үдхэн арбан мянган адуунай аха заха гэдэһэн арбан жэлдэ байтаһарһан, гэрэй шэнээн гэдэһэтэй, боошхын шэнээн дэлэнтэй, тудхуурай шэнээн хүхэтэй, дээбэрийн шэнээн дэлэнтэй хүхэ алагшан гүүн байха, тэрэниие барижа асараад, хасуун болгыт! Хотогор талын хонинһоо хорин шэлдэг эрые асаржа, хоршуулан найтар болгыт! Хасабыем нахигша хатан Хара баатар галыемни татажа абаад, гуламгыемни абажа орхөөд, тэрэнэй һуурида наян сажанай нүхэ малтажа үгыт! Осортонь, хэхэ юумсээ өөрөө мэдэнэ аабзаб.

(Үргэлжэлэһынь 20-дохин нюурта).

(Үргэлжлэл. Эхинийн 19-дхи нюурта).

Хатан Хара баатар адуундань тэмсэн гүйлгэж, хүэ алагша гүүнь асаржа алаад, аятай хагсуун болгобо. Эрбэд баатар эрьехэ зуура хониндонь гүйлгэжэ, хорин тарган эрье асараад, хоршуулан болгобо. Хатан Хара баатар гуламта доронь наян нүхэ малтаба. Тэрэ нүхэнэй оёрто Науулан хатан халоунай архан дэбдихэр, булганай архан хүнжэл, хорин жэлдэ хүрөөр элдэб зүйлэй жэмэс, саахар, эдэс хоол, элдэб нааданай зүйлүүдые бэлдхэн, баһа хорин жэлдэ носохо зула бадаруулан, тэдэ болгоһон мяхаяа дууһан хээд, Алтан Шаа Мүнгэн Шаа хоёроо тэндэ оруулжа, хабтагай сагаан шулуугаар хабхаглаад, дээрнэ шорой хаяжа, жэгдэ болгоод, галаа дахин түлжэ, юушые мэдэгдэхээр бэшэ болгобо.

Тиигэһэн бээрээ Науулан хатан найман хүлтэй найр алаг морёо унажа, муу хубсаһаа үмдөөд, үһсээ задалжа, үзэмжэгүй муухай болоод, Худдай заһуулай урдаһаа угтажа гүйлгэбэ, уйдхарлажа түүрээбэ:

— Сэгсэрхэй, сээрхэй дамилдаани! Хорин жэлдэ гүйжэ эсээгүй хурдан хула моритой Худдай абгай заһуули, ээ-наа найхан дуулыт! Эртэ сагта Намуунай хаан абындаа эрхэ тангил Науулан гүйлгэжэ, эрхэ бэрхэ дурандаа ябалайб. Эсэс хожом болоходо, эзэн ехэ Эрилтэйн эмэнэ боложо, алтан найхан үбэртэнэ таршалжа жаргалайб. Одоо мүнөө болоходо, эзэн ехэ Эрилтэйнгэ нүгшүүлээд, зол муутай эмэ боложо, уйдхар гашуудалда дарагдажа, таанадаа хүлээн ядажа байтараа, хайрата хоёр хүүхэднн хаан абаяа дурдажа, үдэр хүнигүй гэмэрэлдэн, уйдхартай байдаг байтараа, гэнтэ үгы болоод, хамаг улад албатанаараа мухаса бэдэржэ, оложо ядан сүхэрөөд, абынгаа хүүрые залагшадай мүрөөрн дажажа ербэбэ гү гэжэ энэ тэмсэн ябаналби. Юрэ, Худдай абгайми, тэдэнэри ябана гү? Үзэбэ хаяат? Үтэр түргэн дуулгыт! Хүрин хара зүрхэмни хахархаяа хананал, хүүгэн хара нюдэмни балархаяа хананал. Хоёр хүүгэдээ алдахадна, гөрөөл хубияа алдана хубхай хоһон эмэ байналби. Иигэжэ амиды ябанхаар, үтэр түргэн үхөө наам дээрэ хэи. Уһан далайн оёрто шунгажа, уула хабсагайн үзүүрһэ халижа үхэхэм гү? Үзэбэ найхан зарлигаа үтэр түргэн дуулгыт!

Науулан хатанай уйлажа байжа хурахадань, Худдай заһуул уураа ехээр хүрээбэ:

— Башата эмэ, юу хэлэнэбши? Намайе хуураха гэбэ гүш? — гэсэд, хэрэглэнгүй ябашаба.

Бага хатан Науулан баһа саашаа гүйлгэбэ, долоон хорото хүбүүдтэй, хамта ябанан хамаг зонтой угтан ержэ уулзаба. Бага хатан Науулан бархиран байжа түүрээбэ:

— Долоон хорото хүүгэднн, гурбан мянган сэрэгүүд, гушан гурбан баатарнууд, гурбан зуун хушуушанар, бултаараа алтан найхан сэрэгдээ, алад ехэ ухаандаа анжаржа дуулыт! Эзэн ехэ Эрилтэйн алтан хүүрые абан залажа мордохонпойтнай хойно хүлэжэ ядан байтарни, хоёр хүүгэднн ходо абаяа дурдажа, үдэр бүри уйлан гасалан ябатараа, оройдоо олдохосо болол. Айл хотон шадараар, ара үбэрэйнгөө зоноор нарибшалан шамдан бэдэрбэшые, яжашые оложо ядабалби, абынгаа хүүрые залагшадай мүр дажажа тэнэбэ гү гэжэ яран шамдан ербэлби. Зуураа замдаа Худдай ахайтай уулзаад, угтан мүргэн хурахадам, уур хилэнтэй эбэртэй ябашоол. Аһан яраһанайнгаа ехэдэ энэ хүржэ ербэлби. Эзэн ехэтэ Эрилтэйнгэ үхүүлжэ алдаад, эсэс хойтын болоходо, үхин хүбүүн хоёрһоо амидыгаар хахасаха зол муутай эмэ болоболби. Гасаланда зобожо, үхэхэ боложо ябаналби. Үзэбэ гүт, али үгы гүт? Бин гэсэбэ наань, бушуу түргэн хэлэйт.

Тэдэнэр юуншые гэжэ харюу хэлэнгүй, ябаһар ябажархиба.

Бага хатан Науулан гашуудан бархирһаар, морин хүлэгэй хүсэ мэдүүлэн, түрэлхи нотагтаа хүржэ ербэ.

Худдай заһуул бага хатанай хоёр хүүгэдые оложо ядаад, хобто шэбээгээ алтан уулын зүүн талада зөөлгөнн, бага хатанай алтан хүмые задалжа, мүн тэндэ абаашаад, ехэ хорото хүбүүнэй гэр

ЭРДЭМТЭ СООХОР МОРИТОЙ ЭРИЛТЭЙ ХААН

болгоһон, малшанай зөөдэдэ абажа ябадаг хахархай һэеы урсые бага хатанай нууха гэр болгоһон, бүхы эд зөөриинь булян абанан байба.

Уданшыегүй долоон хорото хүбүүд зонгоёо ержэ, шэнэ буусадаа нотагжаба, бага хатанһаа хоёр хүүгэдэ хаана хэбши гэжэ нуража ядаад, тэдэниэ нарибшалан бэдэржэ оложошые ядаад, бага хатанай нэгэ нюдые тһэлжэ, баруун гарыень, баруун хүлыень хухалжа, барлаг шэбэгшэн болгобо. Худдай заһуулай бэлдэһэн гэртэ оруулжа, тогоо баригша шэбэгшэн, тугал харууһалагша барлаг, үнэхэ хамагша зараса болгобо. Долоон хорото хүбүүнэй ехэнэ хаан шэрээ дараба, нүгөө зургааниинь ехэ ноёд түшэмдэ боложо, хотойрон жаргажа хууба ха. Нэгэни нэгэн үдэр сагаан санхир моритой, саарһан мэтэ сагаан нюуртай Санхадар баатар адуушан хуушан буусынгаа тэндэ адуугаа адуулжа ябатараа, бага хатанай нууһан үргөөнэй гал гуламта соо орожо, нүхэн гараһан байхые үзэжэ, һэмээхэн гэжэ шагааба: тэрэ нүхэнэй оёрто Алтан Шаа хүбүүн Мүнгэн Шаа хүүхэн хоёр халюун булган дэбдихэр дээрэ таршалжа, үнгын амтата жэмэс эдижэ, эрэн саарһан дээрэ элдэб наада табижа, шара саарһан дээрэ шатар дейбодоор наадажа байба ха.

Сагаан санхир моритой Санхадар баатар адуушан һэмээхэн гэдэргээ боложо, мориндоо мордоод, гэр тэсшээ гүйлгэбэ, дүтэлжэ ябахадна, таар тахим түүрээбэ, таһар-маһар залгуулба:

— Заар заар захимжуу! Хаан аба ехэ хорото түрүүлэн, зургаан хорото ахайнар, шэбээгэй ехэ ноёд, сэлээнэй ехэ баатарнууд, хамаг бүгэдөөрөө анжарыт! Сагаан санхир моритой Санхадар адуушан, би, энэ үдэр хуушан буусынгаа тэндэ адуугаа адуулжа ябатараа, бага эмын галай гуламтада нүхэн гаража байхадань, һэмээхэн ошожо үзэбэлби, үнөөхи хоёр хүүгэдынь наян сажан нүхэнэй оёрто амтатын найханиэ эдижэ, нааданай найханаар наадажа, халюу булган хүнжэлдэ шурган жаргажа байба. Бага эмын башые энэ ха юм гэжэ мэдээд, ахайнар, таанадтаа айладхахаа яран шамдан ербэлби.

Тнимэ үгэ соносоод, ехын удаахиһаа бэшэ зургаан хорото хүбүүд түрүүлэн, арба-хорин баатарнууд, али шадахысаа сэрэгүүд зэр зэмсэгээ түхээрээд, тэдэ хоёрые алаха гэжэ шамдан, мэгдэн гүйлгэдэбэ ха.

Түүрүүшын ехэ хоротын хүржэ ябахадна, дээдэ тэнгэрин дээрһээ, баруун-урда зүгһөө олон моридой түбэрөөн гараба, хара утан үүлэн бурьяба, гал сахилгаан болобо. Дүтэлжэ ерэн гэхэдэ, эзэн ехэ Эрилтэйн аяндайца унадаг ерэн тэнгэрин нэртэртэй Ехэ Соохор, далан тэнгэрин нэртэртэй Дааган Соохор мориинь аманһаа гал дүлэ гарган, хоёр хамараараа үгһэншые байхаб. Хаан ехэ Эрилтэйн хайран нэрэ солье харата таанадта эзэлүүлэнгүй, хайрата Алтан Шаада тушаажа, хамагай түрүү болгоё гэжэ ама үгһэемни ханана гүт? Одоо мүнөө үдэр тэдэ хоёр бармые таанадта абтажа алуулбал, энэ бэеыемни үтэн хорхой алуужэн, дүрбэн түрүүшн табгайгаараа

таһаруужан, гал шара нюдэмни аяга соогоо шэргүүжэн!

Иигэжэ хэлэһэн бээрээ агшан зуура бага хатанай гуламта дээрэ дүрбэн хүлөөрөө сэгсэ буугаад, алтан туг һүүлээ нүхэн урууны дүүржэбэ, үтэр түргэн һүүлһээ барюулан гаргаад, эмээл дээрээ хоюулайень һундалдуулан хаяад, зүүн-урда зүгые хандажа, тэнгэридэ дэгдэбэ, хөөбэлзэгшэ үүлэнһээ дээхэнүүр, хүхэрэгшэ тэнгэриһээ доохонуур ябашаба. Зургаан хорото хүбүүд, энэ тэрэ баатарнууд туд бүрээ харбажа, хүргэжэ ядаһаар, халаг хухы гэдэһээр гээгдэбэ ха.

III

Хубилгаан Соохор морин тэдэ хоёр хүүгэдэ нөөхи сагсаахай сагаан хуһанай тэндэ абаашажа, таар тахим түүрээбэ:

— Турья, турьянза! Хаан аба Эрилтэйн хайрата хоёр хүүгэдэ, дуулагты! Харата дайсанай һабарһаа арай гэжэ абарбаб. Нэгэ хэдэн хоногто амаралтай болобо. Энэ дээрэмни ябааша эрдэнин эмээл хазаар бултыень элдэб зэр зэмсэгтэйн буулгажа абаад, намайе табигты! Та хоёр яажа хүн болохоёо бодожо хуугты?

Алтай Шаа хүбүүн моринойнгоо эмээл хазаар, зэр зэмсэгыень абажа табига. Хубилгаан Соохор мориинь уһанай тунгалагые уужа, үбһэнэй амтатайе эдижэ, хур марья марьялаба, хуушан түхэлдөө оробо. Хоёр хүүгэдэ нарин модоор гэр барижа, набшаһа шэлбүүһээр бүрхөөжэ, тэрэн дотороо оробо, шубуу шонхор, охотонго, хулгана алажа, хоолойгоо тэжээдэг байба.

Нэгэтэ нэгэн үдэр сагсаахай сагаан хуһан иигэжэ түүрээбэ:

— Найгаа, найганжуу! Эзэн ехэ Эрилтэйн эрхэ хонгор Алтан Шаа, уран найханаар дуулаалза! Мүнөө сагай болоходо, хүнэй зэргэдэ хүрбэлши. Хуһни дүрөөдэ, гаршни ганзагада хүржэ шадаха болобол. Энэ сагтаа ябажа, эрдэмтэ Соохор морёо барижа, эмээл хазаараа тохожо, эрдэни зэбэ зэмсэгээ агсажа, ан бүхэнэй дээжые олзолхо болоболши. Али саг хүртэр охотонго, хулгана эдижэ, муу зангаар ябахашы! Харата дайсан нэхэжэ магд, һэрижэтэй байхаар болобол. Үтэр түргэн шамдаарай!

Алтан Шаа хүбүүн алта мүнгэн хазаараа абажа, хубилгаан Соохор морёо барижа, эсэгынгээ эмээл тохожо, эрдэни зэр зэмсэгэйнгээ таһархайе залгажа, һандирхайе шахажа заһан агсаад мордобо. Үргэн сагаан голой зүүн, баруун хадануудаар агнуури хэдэг болобо. Бугын таргание, булганай харые, шэлүүһэнэй бүдэртэйе, гахайн гадартайе, аггүрөөһэдые аргал болотор алажа, ашаа мэдүүлэн ердэг болобо.

Мүнгэн Шаа үхин тэдэни арһа элдэжэ, шүрбэһэ томожо, үнгын найхан дэгэл хубсаһа түхээрбэ.

Алтан Шаа хүбүүн улам бүри эршэ орожо, хүсэтэ ехэ дайсаңда хүлзүүлхээ болибо, Мүнгэн Шаа хүнэй зэргэдэ хүржэ, гэрээ хамгаалжа шадаха болобо.

Иигэжэ тэдэ хоёр ядамаргүй ажаһуудар болоо һэн.

VII

Соохор морин урдынхиһаа улам найнаар, эртынхиһээ энхэ найнаар тэнгэрин ерэ юһэн оёдолые мүшхэн харайлгажа, тэнгэридэ гараха үүдэндэ тулажа ябахадна, гурбан дангинадаа иигэжэ хэлэн түүрээбэ:

— Турья, турьянза! Хаан Хурмаста тэнгэрин гурбан дангинанар, анжаржа айладагты! Би болбол анха сагтаа эзэнэ алуулаад, амидыруулжа абыхын тулада толгойгоороо сасуулжа, нэртэн ябажа,

таанарые буляжа асарһан бэлэйб. Мүнөө болоод байхада, аймшагтай байна даа. Хаан аба Хурмаста намайе харамсаараа, барьяд алаха гэжэ хотонойнгоо газсагуур гурбан дабхар сэрэгтэй, хотон дотороо мэргэн түргэн баатарнуудтай, зэр зэбээ түхээржэ, бэлэн хүлэжэ байнал. Үнөөхи бидэнтэй ябагша зон бултаараа бусаад, бидэнтэй олдотор, хахад жэлэй болзороор, нара нара, гэрэл туяа үзэхэгүй хара хинданда хоол хубсаһагүй хаагдаад, зобожо хэбтэнэл. Хахад жэл болотор олоогүй наамнай, бултыень саазалха заршамтайл. Би эндэһээ түргэн ябаад, гурба хоноод байхада, хүниин дунда аба Хурмаста тэнгэрин алтан найхан хүмын мүнгэн сагаан шатада алтан һомон мэтэ саб гэжэ буухамни. Ашата гурбан дангинанар, нодэ сабшахын тэдыдэ халин буужа хайрлахат! Би, барма, шадаха шэнээгээрээ гэдэргээ тэрбедэн гаража үзэхэб. Зол шоро юун болоно даа, шамдажал табихаш! Эсэс хойто сагта ушаран жаргаха хуби тохёолдохо болтогой!

Гурба хоноод, хүниин тэнгһээ урда, амитанай унтаха хирэдэ, Хурмаста тэнгэрин алтан хүмын мүнгэн шата дээрэ алтан һомон мэтэ дүрбэн хүлөөрөө тэгшэ саб гэжэ алдангүй бууба. Гурбан дангинанаршы шамдан бууба. Хубилгаан Соохор даб гэбэ — олон сэрэг «бари, бари, үтэр» гэдэһээр, элдэ тэндэнь һомоор харбаһаар, нэгэхэншые ононгүй гээгдэбэ.

Хубилгаан Соохор морин нотагаа бусажа амарба. Алтан Шаа Мүнгэн Шаа хоёр түбэд эдэлтэй боложо, жаргажа хуухын үедэ Хурмаста тэнгэрин ехэ дангина найр наада, түрэ хүүлэжэ, хаданда үгтөөд, гэдэргээ айлаһаан ержэ, ехэ түрэ наада хэжэ байхын сагта ехэ хүүхэн дангина хаан эсэгынгээ үмэнэ ержэ, иигэжэ түүрээбэ:

— Алтан жуу, Алтай дээрэ нахин жуу! Хаан Хурмаста аба түрүүлэн, хатан эжи, хамаг бүгэдэ тэнгэринэр, хайрата аха дүүнэр бүгэдөөрөө минни энэ айладхалые анжаржа соносогты! Мүнөө гурбан жэл болобо бээ. Эрилтэй ехэ хаанай эрдэмтэ Соохор моринод абтажа, доодо орондо ошожо, Эрилтэй хаанай хүбүүн эрдэни Алтан Шаае амидыруулжа бусахадаа, одхон дангина дүүмни бидэнтэй ерлэсэхгүйгөө зүблэн, тэрэ Алтан Шаае заяанайми нүхэр гэжэ тэндэ үлэхөөр забдахадань, хаан абын уур хиллһээ айжа, алтан ехэ нэрыень хайрлажа, аргадажа асарһан бэлэйбди. Одхон дангинамай тэрэһээ бэшэ эрдэ ошохогүй байнал. Тэрэ Эрилтэй хаанай одхон хүбүүн Алтан Шаа гэшэ нюдэндөө галтай, соходоо согтой, эрын ехэ эршэтэн, хүнэй ехэ хүсэтэн, һайн эрэ болохон сохом. Тиигээдшы энэ бага үхинэй заяанай нүхэр болохо хубитай юм лэ. Ерээдүй сагта доодо ороной нэгэ ехэ хаан болохо бээ. Зүб бурууе шалгажа, харюу зарлигаа соёрхты!

Хаан Хурмаста тэнгэри залгуулан түүрээбэ:

— Гайхалуури гайхалуур! Түрын ехэ үбгэдэ, түбэй ехэ һайднанин, дуулыт! Энэ тэнгэрин газарта түрөөр, нимэ жэгтэй юумэ дуулаашые, үзөөшыегүй ябалайб. Үхин хүн дурандаа дэлхэй дайдаар зайжа ябаад, энэ тэрэ эрдэ ошохоһон гэхэ болобо гү? Энэ минни үхидэй эшгүүригүнь гайхалтай. Ядахын сагта энэ тэнгэрингээ газарта эрые һунгажа бэдэрэнгүй, аяар доодын орондо үһэтэ шара хорхойе һунгаһань бүришые һаа гайхалтай. Энэ муу үгэ дуулаха гэшэ намда аймшагтайшые, эшгүүритэйшые байна. Иимэ муу үгэ дуулаһаһаа урид үхөө һаа, һайн байһан байгаа. Тэрэ ошохо болоһон эрэн али орондо байдаг юм бэ? Энэ саһаа тһэ нэрэжэрхихэмни. Минни гурбан үхидые мэхэлжэ абаашаад, үхэһэнөө бодоод, улам саашадаа болоходоо, холшор һамуу ябадалтай, хүнгэн хуурмаг зүрхэтэй бага үхин тоймогые альбадажа, үгдөө оруулаад, намтай тэнсэхые баримталһан ямар хүрхэй үһэтэ шара хорхой? Минни нэрэ түрые гутаһан тэрэ бага үхиниэ энэһээ хойшодоо нара һарын гэрэл харахагүй, харанхы хара хинданда хубсаһа хоолгүйгөөр хаагты! Тэндэ байжа үхэхэдөө, һанаа орожо, һанаһан эрдээ ошохо.

Бага дангина залгаба:
— Хаан Хурмаста абын алтан зарлиг маша зүб. Энэ сагтаа тэрэ хэлэгшэ хицандана хаажал орхигты! Эндэ нуулсаха жаргал дууна ха юм. Заяанайнгаа нүүхэрые мэдэжэ олоһондоо элдэб муухайгаар хэлэгдэбэ, тэндэ хаалтатый хэбтэхэдэ, хүсэлнишые дүүрэхэ даа. Эрдэмтэ Алтан Шаае үнэтэ шара хорхой гэжэ байгараа, үндэр түрэлтэйди гэдэг тэнгэринээр гэнэдээд байжа байбат. Нэгэни нэгэтэ үдэр ерэжэ, намайе гаргажа абаха даа. Холшор намуу ябадалтай, хүнгэн хуурмаг сэдхэлтэй намһаа хахасахадаа, танай жаргал дүүрэг! — гээд, түрын дунда хууһан бага дангина бодон харайжа, шэмэг зүүдхэл, хубсаһа хунараа таһара татажа абаад, эхынгээ үбэр дээрэ хаяжа, хицанай зүг шэглэн гүйбэ.

Нүгөө хоёр эгэшэнь болон бэшэ тэнгэринээр хүүхэд хойноһоонь дахадан гүйдэжэ, «байза, байза» гэлдэбэ. Олон тэнгэринээр бүгэдөөрөө бодоод, нэгэн зуутаар Хурмаста тэнгэрин үмэнэ нүгэдэн айлагдажа түүрээбэ:

— Алтан жуу, Алтай дээрэе пахин жуу! Хаан Хурмаста аба, алтан найхан шэхэндэ сонсожо хайрлыг! Уужам гэгээн сээжэдэ айлагдажа мэдэгт! Бага хүүхэн дангинада ямар хатуу зарлиг айлагдаба гэшэбта? Зогсоожо хайрлыг! Үхин улад болбол гү, гэртэе жаргаха ёһогүй, харин газарта жаргалтай. Найншые, муушые ябахань, тэдэнэй өөһэдэнь табилап лэ. Одохон дангина болбол үтэли хүн бэшэ: гурбан түрлөө мэдэхэ бурханай хубилгаан бэлэй. Зобохо, жаргаха үйлэсэ өөрөө мэдэхэ ёһотой. Эрилтэй хаанайшые хүбүүн зүнгэй албата бэшэ. Эрилтэй хаан гэшэнь замбуулиной ороңдо байһан эрхим ехэ хубилгаан хаан бэлэй. Тэрэнэй хүбүүн хадаа мүншые эрдэмтэй байгаа бээ. Ехэ дангинын айлагдаһаар, сан хүмэргөөр ехэ, албата харьяатаар элбэг байһал. Одохон дангина болбол, бидэ бүгэдэнь мэдэхээр, бишыхан наһанһаа хойшо намуу холшор муу ябадалаар үзэгдөөгүй агшал. Энэ тэнгэрин ороңдо тэрэниие хүсэхэ дангина үгынь үнэн лэ. Хэрбээ тэрэниие харшалаа наа, бидэ бүгэдэе зохидгүй байдал ушархань магад лэ. Та, Хаан замнай, өөрөө зүн бэлэгтэй шодотэй тудэ дэнжэлжэ мэдэе наатнай, ямар бэ? Одохон дангина абгайе аргадажа бусаабал, ямар бэ?

Ингэжэ айлагдахадань, Хаан Хурмаста тэнгэри түүрээбэ:

— Таахай нэй, таахай! Хамаг бүгэдэ тэнгэринэр, түрын бүгэдэ түшэмэ, аймаг бүлэнэр, бүгэдэн хэлэһэн үгэнь зүб ха даа. Алтан Шаа болгоожо мэдэхүү. Одохон дангинани, үтэр наашаа ер! Архин муухайһаа боложо, шамдаа дэмы уурлаба хаб. Абынгаа нэгэ үгэ хэлэхэлээр, гүйжэ ябаашани юун бэ? Үтэр наашаа ер! Хаан абадаа таалуул. Эрилтэй хаанай хүбүүн эрдэнэ Алтан Шаашин асарһуу, шини дураар болоһуу. Үтэр бусажа, түрын зоние амаржуула. Жаргалтай найхан найрлай!

Түрын зон түхинэн найрлаба. Одохон дангина дурата дурагүй ерэжэ хууба. Эхэнь болон нүхэдэнь арай гэжэ аргадажа, энсэдэтэй наадатай болгобо.

Хурмаста тэнгэрин бэлгүүн шодөөрөө доод ороной Алтан Шаае шэнжэлжэ, олон ехэ хубилгаантай, эрын ехэ эршэтэн, хүнэй ехэ хүсэтэн, изагуур үндэһэн найн, д зөөрээр баялг байһаниие үзөөд, бага дангины хатан болгон үгэе гэжэ ама үгэбэ.

Тийхэдэнь бага дангина айлагдаба:

— Тэрэни болбол долоон ахануудтаа хорлогдожо, бага наһанһаа хойшо зоблодо, тулиһан юм. Тэрэнингээ үнөө абан хойноо манайда айлшала ёһотой бэлэй. Тэрэ ехэ дайндаа ядаха сагай болоо наань, таниһаа абарал түшэг эрхэ ёһотой нэн, хайрлаха, байхала өөрөө мэдэхээр!

Хурмаста тэнгэрин зүб гэжэ зүбшөөбэ. Ехэ хорото хаан Алтан Шаагай ябамсаар, шэрээ дорһоо гаража, газараа гараад, ингэжэ үгэлэн түүрээбэ:

— Дэхүүр, дэхүүнни! Эзэн ехэ Эрилтэй зургаан хорото дүүнэри, шэбээгтэй ехэ ноёд, сэлэһэнэй ехэ баатарнууд, үтэр түргэн дуулыг! Эндэ һая ябагша зуу цаһата гуйраншан хүн бэшэ, шолмос байһан байбал. Энэ үгөөгүүр бага эмын хүбүүн үнөөхи Соохор морёоруо абын бүгэдэ зэмсэгтэй үүдэндэни туласа

ерээд, үнөөгөө пэхэхэмни, дайлагдаха газараа заагты гэжэ. Дайлагдаха газараа зааһамни, ошоо. Үтэр наашаа сугларатты! Арынгаа барабан сохигты, арынгаа албатые суглуулагты! Үбэрэйнгөө барабан сохигты, арынгаа албатые суглуулагты! Үбэрэйнгөө барабан сохигты, үбэрэйнгөө албатые суглуулагты! Та бүгэдэ зэр зэмсэгтэ заһатты! Хуяг дуулгаа түхээрэгты, таһархайгаа залгатты, һандирхайгаа няатты. Сэрэгтэй хүнэһэ түхээрэгты! Дайлагдаха хэрэгтэй. Алтан Шаашы тэрэл ааб даа, гайтай Соохор морины бариха хэрэгтэй. Тэрэниһээ урда энэ хашаагай арада хэбтэгшэ бага эмые алаадхигты! Үри үндэһэгүй болгохобди. Үнөөхи үхинишые яагаа гэшэб? Тэрэнишые бэдэржэ алаха болохобди. Үтэр түргэн түхээрэгты!

Удаадахи хорото хүржэе ерээд залгаба:

— Ахай, байза, хүлээлээ. Эрилтэй хаанай долоон хүбүүд дахин дахин дайлагдажа, хөморол болон гэхэдэ, харин хаалуудай наадан, хатуу дайсанай элиг болохо байһалди. Элыгэн түрэл уладай хоорондоо эбдэрлэхэдэ, бүлэнэртэмнай хоромто бэшэ гү? Хэндэшые хэрэгтэй байһан бага эмые алахада юун туһаб? Тэрэшые дүү үхин хадаа харин газарта ябанал бээ, буусамнай болохо бэшэ аал? Хаан ахаймни, уур хилэнгээ татажа, эрхэ бишыхан Алтан Шаае аргадажа, хамтадаа түбингэн жаргаа наамнай, ямар бэ? Ехэ хорото хаан залгаба:

— Анханһаа хойшо бага эмын үринэрые хайрлаһан энэ тоймогые баһал аламаар. Эрэ хүн хорондоо, эмэ хүн жүтөөндөө гэдэг ха юм. Энэ ямар зүрхэгүй нохой гэшэб! Бага эмын ганса нялха хүбүүндэ баһагдажа байгаад, бидэ долоон хүбүүд аргадаха һэмди гэжэ юу бодожо хэлэнэб! Бага эмые үри хүүгэдэни аргадан тэжээхэ болоо наа, хэтэ наһанайнгаа дайсадые далижуулхань гэшэл. Ябашые алаха хэрэгтэй. Энэ удаадахи хоротые дайнай дүүрэтэр хицандана хаажархигты! Сэрэгтэ үтэр түргэн түхээрэе, болзорнай ойро болобо.

Удаадахи хоротые хицандана хааба. Бага эмые барижа алаха гэхэдэнь, урсадаа үгы байба, бэдэрхысэ бэдэрбэ, оложо ядаба. Гурбан хоног дотор гушан мянган сэрэгтэ, гурбан зуун хушуушанараа, гушан гурбан баатаргаа жагсаагаад, зургаан хорото хаад зэр эбэ адууһан түхээржэ, үглөөнэй улаан наранаар Болзоотын Боро толгой дээрэ гараад, Алтан Шаагай унтаһан бэшые гурбан дахар сэрэгтэр бүһэлбэ.

Хубилгаан Соохор морин гурба дахин үүрхэжэ, гурба дахин илсагаалба. Алтан Шаа сошожо һэрээд бодомсоорлоо, гүүнэй шараһан мяха яһатай арһатайны гансата эдээд, яһа үһыень хамар амаараа турьяжархёод, эмээлээ тохожо, хуяг дуулгаа үмдэжэ, хаадаг номоо агсажа, мориндоо мордоод, ингэжэ түүрээбэ:

— Дайладаа! Эрилтэй хаанай хүбүүд, зургаан хорото хаад, хүсэлэйнгөө ехэдэ хүнэй арһа мяханда дурлагшад, одоо энэ үдэр абынгаа зөөрине буладдан абалсаха болобо. Аха нэрэтэй хадаа уридшалан табигты! Энэ дайнда ядалса болбол, түрэн хубүүнэйнгээ хүгшэртэр, түмэр дүрөөгтэй һотэртэр байлдахабди, — гээд, дээдэ тэнгэрин зүг харан байжа саашань баһа түүрээбэ. — Дээдэ байгша ноён эсэгэ, хизаараараа хара! Доро байгша үлэн эжы, хирхаараа хара! Дээрһээмни дэмжэгты, дорһоомни үргэгты! Дээдэ тэнгэрин дээдэ тээ, саада тэнгэрин саада тээ байһан Хаан Хурмаста тэнгэри аба, гурбан хубилгаан дангина абгайнар, алтан найхан шэхэндэ сонсожо хайрлагты, уужам найхан сээжэдэ анжаржа хайрлагты! Эрилтэй хаанай одон хүбүүн үншэн доромжо Алтан Шаа үдэрэй һайнда долоон хорото ахануудһаа үнөөгөө абаха гэжэ ерээд, Болзоотын Боро толгой дээрэ гурбан дахар сэрэгтэ бүһэлдэн, ори гансаараа байбашы, айжа һанаа зоборигүй, алагдажа үзэхэ гэжэ шулуун зурхэ зурхэлжэ, шонын һанаа һанаалжа, шонын бодоого табижа, таанартаа пайдажа, бардам хүхиюун байһалби. Дайсанниемни даралса, даагыемни һүүлдэлсэ! Бата пайдажа ябахаб.

Алтан Шаа хэлэбэ:

— Нэгэдэхээр болоходоо, ахамни байнаш, хоёрдохор болоходоо, хаан ёһотой байнаш, — урид харба!

Ехэ хорото үглөөнэй улаан наранда һомоо онолжо, үдэһын улаан наран болотор дэлим хүсөөжэ татаад харбаба. Алтан Шаагай бүһэлүүрээр таһа харбаба — моринойнгоо хоёр хажуугаар унабашы, газарта хүрэнгүй, морин доогуураа залгалдаад, дахин мордожо:

— Бүһэмни таһарба гэшэ гү? — гэбэ.

Тэрэ олон сэрэг, зургаан хорото хаад Алтан Шаа амидыгаар барижа алаха гэжэ зүбшөөд, түрин абалан оробо. Тэдэ оломдышы гээд дийлэбэгүй. Харин хам оролсожо, Алтан Шаа гушан алда «суранзан гүрэ һэлмэе абажа, сэрэг дундуур түрин орожо сабшаба — муугаар хатаһан тарьян шэнгээр унаба, матаһан матаһан сабшаба — муугаар хатаһан тарьян шэнгээр унаба».

Тингэһээр гуша мянган сэрэг, гурбан зуун хушуушанар, гушан гурбан баатар, табан хорото хаад сүм алагдаад, ганса ехэ хорото хаан үлэжэ, тэрэнигтэй байлдаһаар, эссэй һүүл болоходо гарараа носолдожо, һомоной һорболжодо, эзын этэртэ хүрэлсэбшые, хэнишые дийлэбэгүй, шодаргаарашы носолдожо, дийлэсэжэ ядаад, хоорондоо нэгэ һомоной газарта гаража, хоёр унаһан нарһа һандайлажа һуугаад, һалаабша табиһан, шюур шюуртаа һэлболсоң, хараалдажа һууба.

Тийн хууһын забһарта баруун-урда зүгһөө малгайн шэнээн хара үлэн гараад, маша түргэн огторгой бүрхэжэ, хоёр хүлтэ хүнэй, дүрбэн хүлтэ малай жагсаһагүй хуй халхин, саһа бороо, шулуун мүндэр орожо, сахилгаан сахижа, ехэ хорото хаанни, тэрэ хотон аймагы тэһэ нэрэежэрхибэ.

Алтан Шаа нэгэ зандан модоной оёрто хорото хэбтэһэнэ, халхин, мүндэрэй зогсожо, наранай гарахада, тэндэһээ бодожо хараашалба. Соохор мориныны уяатай байба, ехэ хорото ахань моринтоёо үхэжэ хэбтэбэ, ойн модон орбонтоёо, хадын модон дархитаяа унаһан, үхэрэй шэнээн шулуун эрмэгээрээ мухарһан байба. Алтан Шаа шорой шулуугаа һэгсэрэн, мориндоо ошожо мордоод, долоон хорото хаады хотодо ерээбэ: нэгэшы амиды хүн гэжэ үгы, тэнгэридэ тэһэ нэрэюулһэниие үзөөд, абай хөөрхэй Хурмаста тэнгэри эсэгэ, гурбан дангина эгэшэнэри намайе хайрлан туһалба ха юм гэжэ мүргөөд, хотон байһаниие хобхолжо, шэбээ байһаниие шэлшэрүүлжэ, албата харьяата зоние сааза зарлангаар хурьяжа, адууһа малышы ургаараа түүжа, зүүн-урда зүг руунь гушан жэлэй газарта байдаг Шара далайн хойто бээдэ, Сагаан голой адаг Сагсахай сагаан хуһан тээшэ зөөлгэжэ ябуулаба.

Тийн аян замдаа шударгуу орожо ябахалаарнь, баруун зах бариһан баатарта Алтан Шаа захиба:

— Хоногты гэнэн газартаа хотируулан зурахаб, үнжэгты гэнэн газартаа үхэриулан зурахаб. Тэрэ зангаар ябагты, — гээд, өөрөө урда ябажархиба.

XII

Хубилгаан һомон зуурынгаа замда ямаршые түбэг һаадгүй ябажа, Нагуулан хатанай баруун тоонын толоор үүр хираанаар хүрэхэ, дэрэдэнь хадажа, ханхинажа байба.

Нагуулан эжы ултажа байһанаа, ехэ сошожо харан гэхэдэнь, дэрэдэнь Алтай Шаагай хубилгаан сагаан һомон буугаад, хиб хадаг шэмэгтэй надхажа байба.

Нагуулан эжы яран бодож:

— Ай, хүбүүмни, амар мэндэ, амгалан найн ябажа байна гүш? — гэнээр, һомондохин бэшэгыне абажа үзөөд, бүри ехээр баясажа, газара гүйжэ гараад, гэрэингээ мүнэн сагаан шата дээрһээ шанга дуугаар ингэжэ түүрээбэ:

— Сэгсэрхэй, сэрэхэй дамиддаани! Хаан ехэ түрые хада мэтэ бэхнжүүлэн баригна нэгбээгтэй ехэ ноёд, сэлэһэнэй ехэ баатарнууд, хотон хорёогоймни түшэмэд зон, хүбүүд, хүүхэд, бага балһартага үтэр түргэн бодты. Эрилтэй хаанай хүүхэн гү, эрхэ бишыхан Мүнгэн Шаамни, үтэр түргэн бодоһо. Алтай найхан шэхэндэ алгасалгүй дуулыг, энэ үүр хираанаар эмгэн болоһон намда эгээл найхан баяр дууладал. Дэмыржэ хэлэнэ бэшэлби. Дээдэ тэнгэрин дээдэ тээ, саада тэнгэрин саада тээ, Хаан Хурмаста тэнгэри эсэгтэ хагшан дэгдэжэ, айлаһан хайратайхан

Алтан Шаамни амар найн ябажа бусаха тээшэ болобол. Энэ һүни поиртоо дарагдажа, унтажа хэбтэһэн, дэрэдэни хахис гэжэ шэмээ гараад, сошон харайжа бодоод, нойрмогтоо юушые хаража ядажа байгараа, хүбүүнэйнгээ хубилгаан сагаан һомо обёоржорхёолби. Дэрэдэни хиб торгон хадагаараа надхалзажа байбал. Абажа үзэн гэхэдэ, алтан найхан бэшэг уяатай байба. Тэрэниие уншажа үзөөд, ухаа алдажа байһалби. Баруун захын сэрэгые түрүүлэгшэ сагаан Барас баатар, зүүн захын сэрэгые түрүүлэгшэ хатан Хара баатар, хорин жэлдэ гүйжэ эсэдэггүй, хурдан хула моринтой Хулдай үбгэн заһуул, харин ехэтэ хаалууд, холо газарай ноёд гү, ойрын ехэ түшэмэд гү, хүгшэд, эмгэд, үбгэд болон үншэн хэнээ ядуушуулаа хазаар морёор дан түргэн унаагаар уряал ябуулагты! Дааган байһаниие далба сохигты, гушан байһаниие гуда сохигты, нуурай шэнээн архи, болдогой шэнээн мяха бээдэгты! Элдэб зүйлэй саахар бообо, амтата дарһа, шэхэр бурам барагдашагүй ехээр түхээрэгты! Ута найхан эсэгэ, уужам найхан дүхэриг, тэнгэринээр хууха арсаланга алтан мүнэн шэрэниүүдые, хиб торгон олбо талбагтай бүрин түхээрэгты!

Долоон хоногһоо Хаан Хурмаста тэнгэри худатан гушан гурбан хубилгаата эрхэ бага дангина манай Алтан Шаада хатан болгон үгөөд, түмэн хубилгаан кара моринтой тэнгэриие сэлтэ түрүүлэн хаад ноёд, тэнсэшэгүй үнэтэ айлаһад манай Алтан Шаагаар газаршалуулан, хаан хүнэй хото хорёо, шал ехэ шэбээ, бал ехэ байһан, эрдэнэ заһал хубсаһа, сан болон тоо томшогүй адууһа мал тээжэ, хии хүрдөөр ай-суй ерэжэ ябанал. Эцдэһээ баруун зүгтэ, һара хахадай газарта, алтан уулын тэбтэг дээрэ буухань лэ. Тэндэнь түмэн зон, хаад ноёд түрүүтэй амтата архи эдэгтэй, аянай элбэг хүншэтэй, наадан зугаагай зэмсэгтэй дутуу дундагүйгөөр түхээрэн бээдэхэдэ, мүнөө үдэртөө ябаха болоот. Эцдэ үлэжэ байгшад түрынгөө бээдхэлые дутуу ядуугүйгөөр уран найханаар түхээржэ, тэрэ уулын тэбтэгһээ нааша үдэлүүлгын хонолгын газарнуудтань баһа угтан хүндэлжэ, тэрэнэй һүүлээр эцдээ зургаан һара найрлахабди. Түрын дунда тэрэ энэ юумэн дутаба гэжэ болохо наань, та гурбанда зэмэ ашаха байһаниие мэдэгты! Үгытэй, үри зулзаганарые үбгэд эмгэдые хүрпээ хоолоор дутаһагүй хангагты! Үнжөөд мордонон уладта үхэр туулгажа табихат. Зургаан һара болоод, урагуудай мордоходо, туд бүридэнь бариха бээдхэдые тааруулан түхээржэ, бэлэн болгогты! Юрэ бээдэ дутаба гэжэ нэгэхэныше үгэ бү дуулгагты! Архин һогтууда муһараад тэнэжэ ябаха, муу ааша, үгэ гаргаха ябадалые маша найһаар хинаха хэрэгтэй. Түрын зон ехэ багагүй, найн муугай илгалгүй бултаараа амгалан найхан найрлаха ёһотой. Тэнгэринээр жаргалые дуурьяжа, түбшэн тэнгэр байха ушартайбди. Энэ үгыемни нэгэшые дутуу дундагүйгөөр дүүргэхэ гэшэбэ.

Хамаг хаад, ноёд, түшэмэд, баатарнууд, заһуулар Нагуулан хатанай уугые нэгэшые дутуугүй дүүргэн бээдхэжэ түрын зон тэнгэринэрые угтан хүлэжэ буулгаад, зургаан һара дүүрэтэр элдэб үнгын хүндэлэлгэн, наадан зугаа хэжэ, Нагуулан хатанай захиһаар, найн найхан найр хэжэ, тэнгэрини урагуудаа мордохуулан, олон түмэн зон алтан уулын тэбтэг хүрэтэр һара тухай найрлаһаар үдэшбэ.

Тэрэниһээ саашадаа Алтай Шаа хатантаяа, нэгэ хэдэн хаад, ноёд, баатарнууд тэнгэрини үүдэн хүрэтэр хубилгаан мориндоо үдэшэжэ бусаад, Алтан Шаа хаан ехэ түрөө түбхинүүлэн, тэнгэри мэтын жаргалаар албата харьяата зоноо тэгшэ жаргуулан, зоболонгые үзэнгүй, хоёр хушуун үри хүүгэдэ хүгжөөжэ, зүд үзүүлэнгүй, табан хушуун адууһа малнуудаа үдэхэжэ, үбэлгүй зун, хабаргүй намар сагай байдаг болобо. Дүрбэн зүг, найман хизаарай хаад, ноёдтой аха дуу, эсэгэ ехэ мэтэ эбтэй эетэй, энхэ жаргалтай, ашата бурхандаа түшэжэ, энхэ түбхинэжэ, мүнхэрэн жарган хууба.

Астропрогноз на 2009 год

Накануне встречи 2009-го больше всего, конечно же, волнует вопрос: что нас ждёт в новом году?

ОВЕН

Не высказывайте напоказ качества, которыми вы, пусть и справедливо, гордитесь, наберитесь терпения и старайтесь извлечь максимум пользы из всего, что с вами будет происходить. А если хочется перемен - оптимальным вариантом будут командировки и путешествия. Лучшее время для начала романа - март и апрель, для перемен в семье - ноябрь, проблемы в личной жизни могут возникнуть в октябре. Удачная пора для покупок - конец мая - июнь, для карьеры - конец августа - начало сентября, материальное положение улучшится в конце декабря.

ТЕЛЕЦ

Перед вами откроются широкие перспективы и новые возможности, но в одиночку достигнуть хорошего результата будет очень трудно. Подберите надежных и преданных помощников из числа людей, которых вы давно и хорошо знаете - это могут быть, на-

пример, родители или старые друзья.

Лучшее время для начала романа - конец февраля, для перемен в семье - июль, проблемы в личной жизни могут возникнуть в январе. Удачная пора для покупок - начало апреля - май, для карьеры - июнь. Материальное положение улучшится в октябре.

БЛИЗНЕЦЫ

Программа-минимум на 2009 год состоит в том, чтобы, используя всю свою инициативность и креативность, укрепить личные отношения и деловые контакты. Программа-максимум - во что бы то ни стало улучшить их и развить. Остальное приложится. Лучшее время для начала романа - январь, для перемен в семье - конец февраля - март, проблемы в личной жизни могут возникнуть в октябре. Удачная пора для покупок - сентябрь, для карьеры - октябрь. Материальное положение улучшится в конце октября и в ноябре.

РАК

Самое главное - разобраться в себе. Вероятно, что многим пред-

ставителям знака сделать это будет непросто, но выход есть - читайте книги по психологии. Лучшее время для начала романа - март, для перемен в семье - первая половина июля, проблемы в личной жизни могут возникнуть в январе. Удачная пора для покупок - сентябрь, для карьеры - вторая половина июля. Материальное положение улучшится в феврале.

ЛЕВ

Чтобы год прошёл удачно, вам необходимо кое-что изменить в своем характере: уступите позиции лидера, не стремитесь командовать. А если вас переполняют идеи, воплощайте их в благоустройстве жилья. Лучшее время для начала романа - июнь, для перемен в семье - апрель, проблемы в личной жизни могут возникнуть в феврале. Удачная пора для покупок - июль, для карьеры - октябрь. Материальное положение улучшится в декабре.

ДЕВА

Больше общайтесь с людьми, старайтесь быть в курсе всех событий, которые затрагивают ваши интересы, - и судьба подарит вам не один счастливый шанс. Но прежде чем им воспользоваться, просчитайте все «за» и «против». Лучшее время для начала романа - январь, для перемен в семье - июнь, проблемы в личной жизни могут возникнуть в марте. Удачная пора для покупок - май, для карьеры - ноябрь. Материальное положение улучшится в сентябре.

ВЕСЫ

Вы сможете достигнуть большого успеха, если сумете сосредоточиться в основном на материальной сфере отношений. А вот действовать под влиянием светлых

Астропрогноз на 2009 год

и добрых чувств не стоит: своя рубашка все же ближе к телу. Лучшее время для начала романа - июль, для перемен в семье - сентябрь, проблемы в личной жизни могут возникнуть в ноябре. Удачная пора для покупок - июнь, для карьеры - февраль. Материальное положение улучшится в октябре.

СКОРПИОН

Новый год откроет перед вами новые возможности, но путь от желаемого до реального будет очень сложным. Не бойтесь трудностей - смелее говорите о проблемах (кроме самых интимных), а вот свои планы держите в строжайшей тайне. Лучшее время для начала романа - февраль, для перемен в семье - июнь, проблемы в личной жизни могут возникнуть в мае. Удачная пора для покупок - сентябрь, для карьеры - январь. Материальное положение улучшится в ноябре.

СТРЕЛЕЦ

Главное - постоянно ищите единомышленников. Вступайте в различные корпорации, союзы по интересам и клубы, создавайте семью. Такие действия принесут материальное благополучие и счастье. Лучшее время для начала романа - март, для перемен в семье - июль, проблемы в личной жизни могут возникнуть в августе. Удачная пора для покупок - апрель, для карьеры - февраль. Материальное положение улучшится в декабре.

КОЗЕРОГ

Подводите итоги, выбирайте оптимальные способы вложения средств и применения навыков, совершенствуйте профессиональ-

ное мастерство, ремонтируйте дом и укрепляйте отношения близкими людьми.

Лучшее время для начала романа - февраль, для перемен в семье - октябрь, проблемы в личной жизни могут возникнуть в июле. Удачная пора для покупок - ноябрь, для карьеры - январь. Материальное положение улучшится в сентябре.

ВОДОЛЕЙ

Наступает ваш звездный год реализуйте давние мечты и создавайте новые смелые проекты. Вы сумеете открыть в себе неизведанные таланты и занять достойное место в обществе. Больше уверенности в своих силах - все получится!

Лучшее время для начала романа - апрель, для перемен в семье - декабрь, проблемы в личной жизни могут возникнуть в июне. Удачная пора для покупок - март, для карьеры - октябрь. Материальное положение улучшится в ноябре.

РЫБЫ

Вам следует прежде всего определять свои приоритеты и главные цели, составить план и спокойно приступить к его исполнению. Учитесь, заводите новых друзей, поддерживайте контакт со старыми, работайте над имиджем - важна будет каждая мелочь. Лучшее время для начала романа - март, для перемен в семье - июль проблемы в личной жизни могут возникнуть в начале сентября. Удачная пора для покупок - май для карьеры - июнь. Материальное положение улучшится в октябре.

НУ КАК ЖЕ БЕЗ ЁЛОЧКИ?!

Эти красавицы сражают своей красотой наповал!

БУМАЖНАЯ

Скручиваем из газеты конус - это основа ёлки, обматываем скотчем и вставляем в горшок. Каркасы словых лап делаем в форме листьев из проволоки, обматываем их скотчем, а сами лапы вяжем из пряжи столбиком без накида. Делаем необходимое количество лап и приматываем их к стволу. Ствол обвязываем столбиками без накида.

ПОТОЛОЧНАЯ

Если и подвешивать ёлочку к потолку, то только искусственную, натуральная для такого подвига не годится - без воды тут же начнет терять иголки. Ёлочку наряжаем в красное, особенно эффектно будут смотреться на ней атласные ленты. А вот от свечей советуем воздержаться - опасно.

БИСЕРНАЯ

Карандаш обматываем проволокой. Еловые лапы делаем, как показано на рисунке, используя проволоку и бисер, а каждый новый ярус делаем «пушистее», увеличивая количество веток. Для украшения берем бусины разных цветов и размеров - их можно вставить в процессе или прикрепить к лапам потом.

НАСТЕННАЯ

Эта ёлочка - идеальный вариант для малогабаритных квартир, уж свободную стенку для новогоднего деревца всегда можно найти. А для её сотворения нам понадобятся фанера, ватин или поролон и ткань.

Накладываем на фанеру ватин, обтягиваем тканью и прикрепляем (или приклеиваем) её с обратной стороны мебельным степлером.

ДЕРЕВЯННАЯ

Если для твоего мужа не составит труда выпилить такие ёлочки, то тебе крупно повезло с мужем (у него просто золотые руки), и с ёлочками - они не требуют особого ухода и украшений, так как прекрасны сами по себе. Особенно хороши их слегка изогнутая форма.

СЛАДКИЕ УКРАШЕНИЯ ИЗ КОРИЦЫ

Кто бы мог подумать, что корицу можно использовать не только как пряность, но и как украшение для

ёлки. Палочки корицы нанизываем на проволоку (лучше взять медную), формируем шарик и вешаем на нашу вечнозеленую красотку. Они идеально смотрятся вместе!

Есть такая традиция - повесить на ёлку что-нибудь вкусенькое.

ИЗ АПЕЛЬСИНОВ

Будет возможность - обязательно наряди какое-нибудь деревце на улице, около дома. А вместо игрушек используй апельсины - для этого заранее их надо будет нарезать колечками и высушить. Затем продень через колечки тесьму и украшай свою ёлочку.

ИЗ ЯБЛОК

Когда-то яблоки были основным украшением рождественской ёлки (позже - новогодней). Осенью отбирались самые красивые яблочные экземпляры и бережно хранились до самых праздников. Чтобы повесить яблоко на ёлку, надо в углубление, где был черенок, вставить спичку, закрепить на ней нитку и привязать яблоко к ветке, ближе к стволу.

Праздничный стол**ВСЕМ ЗАКУСКАМ ЗАКУСКА****ОЛИВЬЕ В КОЛЬЦЕ ИЗ КОПЧЕНЫХ РЫБ**

Классические ингредиенты нарезаем кубиками и добавляем к ним слабо соленую сельдь, дары моря (мидии, гребешки, нарезанные соломкой кальмары) и перемешиваем с прованскими травами и зеленым луком. Заправляем оливковым маслом, соевым соусом и соком лимона. Выкладываем в круглую форму. Обкладываем края семгой и украшаем красной икрой, тигровой креветкой и половинкой помидора черри.

ОЛИВЬЕ С КРАБОМ

Классические ингредиенты нарезаем тонкой соломкой и добавляем к ним нарезанный тонкими кружками камчатский краб. Заправляем молочным йогуртом. Украшаем нарезанным соломкой авокадо и свежей зеленью.

ОЛИВЬЕ С РУККОЛОЙ

Классические ингредиенты нарезаем крупными кубиками и смешиваем с кукурузой. Заправляем соусом (майонез, протертые томаты и ром BACARDI). Выкладываем в квадратную форму. Украшаем салатом руккола, «Айсберг» и другими сортами салатов, а также перепелиным яйцом.

ОЛИВЬЕ С КУРИЦЕЙ И БУЖЕНИНОЙ

Классические ингредиенты нарезаем мелкими кубиками и смешиваем с мелко нарезанными свежими и маринованными огурцами, ветчиной и бужениной. Заправляем соусом «Цезарь». Выкладываем в круглую форму. Сверху добавляем крупно нарезанную курицу, запеченную в паприке и чесночном масле.

Полосу подготовила
Соёлма БАЙМИНОВА.

XVII ЖАРАНАЙ ШАРА ШОРОЙ ХУЛГАНА ЖЭЛ
ҮБЭЛЭЙ ДУНДА ХҮХЭ ХУЛГАНА НАРА

Буряад литэ	9	10	11	12	13	14	15
Европын литэ	5	6	7	8	9	10	11
Гараг Нэр Үдэр	Дабаа Һара понед.	Мягмар Марс вторник	Лагда Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверг	Баасан Соллон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	сагаан Нохой	сагааншан Гахай	хара Хулгана	харагшан Үхэр	хүхэ Бар	хүхэгшэн Туулай	улаан Луу
Мэнгэ	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан
Һуудал	модон	хиш	гал	шорой	түмэр	огторгой	уһан

Гарагай 2-то үбэлэй дунда хүхэ Хулгана нарын январин 5 (шэнын 1). Сагаан Нохой, 3 хүхэ мэнгын, 4до һуудалтай үдэр. Бурханда зальбарха, бурхан, энгэри, лусууд тахиха, хэшэг далага абаха, «Чавдор», «Уһан балин», «Лудор», «Лусын балин» үргэхэ, ан тахиха, эм найруулаха, залаха, дасан хинд бодхохо, гэр байра бариха, замда мур гаргаха, ном наалгаха, урлаха, худалдаа наймаа эхэхэ, хэлсэнэй ажалшанине абаха, цэмэг зүүдхэл зүүхэ үйлэнүүдтэ йин. Модо отолхо, харюулаха хэхэ, голын замда ябаха, шэнэ дэгэл мэдэхэ, эд юумэ үгэхэ, бэри буулгаха, тангариг үгэхэ, наһа барагшын үйлэ хориглоно.

Хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн хомор гүрэхэ.

Гарагай 3-да январин 6 (шэнын 10). Сагааншан Гахай, 2 хара мэнгын, киндэ һуудалтай үдэр.

Дуган шүтээн бодхохо, лама ху-барат болохо, ном заалгаха, харюулаха хэхэ, тарни уншаха, худалдаа хэхэ, шэнэ ноёиние тахиха, дайсанине дараха зэргэнүүдтэ йин. Эм найруулаха, замда гараха, бэри абаха, наһа барагшыне хүлөөлүүхэ, худаг малтаха, тээрмэ бодхохо гэхэ мэтэдэ муу.

Хүнэй үһэ абал, мэдэрэлэй эрхэтэд хүдэржэхэ.

Гарагай 4-дэ январин 7 (шэнын 11). Хара Хулгана, 1 сагаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Бурханда, лусуудта зальбарха, тахиха, бэшэг зурхай зураха, дасан дуганай тахил заһаха, ураг садан болохо, худалдаа хэхэ, өөрын амидаралда тунатай ажал бүтээхэ, хурим түрэ хэхэ, шэнэ барилга ашагалгада оруулаха, түмэрөөр урлаха, буянай үйлэ бүтээхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ хэрэгүүдтэ йин. Лама болохо, ном уншаха, эд юумэ газашань үгэхэ, хүрэнгэ эһэхэ, үзэл үзэхэ, мори урилдуулаха, нохой тэжээхэ үйлэнүүдтэ тэбшэхэ гэнэ.

Хүнэй үһэ абаа һаа, мэдэрэлэй эрхэтэд хурса болохо.

Гарагай 5-да январин 8 (шэнын 12). Харагшан Үхэр, 9 улаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Хинд шүтээн бодхохо, хэшэг далага абхуулаха, тангариг үгэхэ, газарай үүдэ боохо, байшан гэрэй һуури тахиха, худалдаа хэхэ, тушаал зарлиг гаргаха, эрдэмдэ һураха, хэблэхэ, санаар олгохо, эм найруулаха, номын хурал байгуулаха, хүрэнгэ эһэхэ, бэри абаха, түрэхэ, буянай үйлэ бүтээхэ хэрэгүүдтэ йин. Урлан бүтээхэ, дархалха, сэргэ хүдэлгэхэ, замда гараха, адууна мал худалдажа абаха, байшан гэрэй һуури тахиха, наһа барагшыне хүдөө тахиха гэхэ мэтэ сээртэй.

Хүнэй үһэ абал, үбшэн, хамшар хүрэхэ.

Гарагай 6-да январин 9 (шэнын 13). Хүхэ Бар, 8 сагаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарал үйлэдэхэ, бурхан шүтээн арамнайлаха, сан табиюулаха, хангал тахиюулаха, нахиюу-нанда үгэлгэ үгэхэ, лама болохо, эм найруулаха, хурим хэхэ, бэри буулгаха, замда гараха, эрдэмдэ һураха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, гэр байра бариха, тоосоо хэхэ, наһа барагшыне хүдөөлүүхэ, модо отолхо, тангариг үгэхэ зэргэнүүдтэ үлэнтэй йин. Хүншүү хөрбоһо гаргаха, хүү-гэдые хүүдэ оруулаха, сэргэ хүдэл-гэхэ, мал худалдажа абаха, нүүдэл хэхэ, нэхэхэ ба бусад үйлэнүүдтэ муу.

Хүнэй үһэ абаа һаа, зол жаргал оршохо.

Гарагай 7-до январин 10 (шэнын 14). Хүхэгшэн Туулай, 7 улаан мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Бурханда зальбарха, эхэ хүндэ барааллаха, лама хубарат болохо, огторгойн үүдэ сахиха, гүрэм заһал хүүдэхэ, буянай үйлэ бүтээхэ, замда ябаха, мал худалдажа абаха, байшан бариха, худаг малтаха гэхэ мэтэдэ йин. Бэри буулгажа, хурьгэ оруулажа болохогүй, дасан дуганай һуури тахиха, гэр бүрихэ, нүүдэл хэхэ, худалдаа наймаа эрхилэхэ, нохой тэжээхэ, улай гаргаха, бусад үйлэнүүдтэ хориглоно.

Хүнэй үһэ абаа һаа, эд зөөри арьбажаха, үхэр мал үдэхэ.

Гарагай 1-дэ январин 11 (шэнын 15). Дүйсэн үдэр. Улаан Луу, 6 сагаан мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Бурханда зальбарха, хэшэг далага абхуулаха, бурхан, лусууд тахиха, хинд шүтээн бодхохо, арамнайлаха, лама болохо, эм найруулаха, буянай үйлэ бүтээхэ, эрдэм номдо һургаха, хурим хэхэ, эхэ тушаал эзэлэхэ, адууна мал һургаха хэрэгүүдтэ йин. Гэр байрын һуури тахиха, шэнэ гэр бариха, хүн, малые ханаха, төөнэхэ, шэнэ дэгэл эсхэхэ, наһа барагшыне хүдөө тахиха, нүүдэл хэхэ, бузар буртагыне гаргаха, эхэ гол гатаха, заһага бариха, тангариг үгэхэ, дайсанине номгоруулаха үйлэнүүдтэ тэбшэлтэй.

Хүнэй үһэ абал, амгалан тайбан байдалга йин.

ОЙН БЛАЯР
ЗУУН НАНАТЫН АМАРШАЛГА

«Сээжэ бээрээ Сэлэнгэ дээгүүрээ бүгтээрөө ара шорондаа арад зоноо үргөөд абажа хаража ябадаг Алтан Мандал уулынгаа ара хормойдонь түрээжэ, мүнөө хүрэтэрөө үргүүдэжэ ябадаг хүм даа», - гээд, Ивалгын аймагай Нурселеэн гэһэн шотагта 100 наһанайнгаа оёе угтажа байһан Бальчин Цыбиков хөөрэй.

Аяар холо, 1909 оной январин 4-нэй янгинама хүйтэн сагта Шагдар, Ошор Цыбиктовтэйэй булдэ эхээр хүдэлгэдэһэн Бальчин хувуун түрээжэ, 15-16 наһандаа үбшэндэ нэрбэгдэжэ, хүл гараашыне тархыашыне хүдэлгээжэ шадарха болөөд, эхэ эсэгээр эхэтэ зобоһон байгаа. Ламанарай уншалгын, нотаг пугынгаа домто аршаанай, эжы абнгаа оролдолгын, тэдэһингээ дуранай хүсөөр хүл дээрээ гараһан юм.

Нүбэлгэн ухаатай, һонюуша Бальчин хувуун Дугар багшын һургуулида ябажа, уншажа, бэшэжэ һураһан байһандаа, нотагайнгаа зоиние үзэг бэшгэтэ һургалсаха ажалда хабаа-далсаба. Колхозой байгуулагдахада, хүнгэн ажалнуудта ябуулагдажа, тоо бэшгэ һайн мэдэхэ хадаа, амбарта кладовщиктар табигдаа блэй. Талха тарья, малай эдэс хоол орохо гарьяхынь, ямар гүүртэ, хэнэй отарада хэды юумэ хэрэгтэйһе бүхэдэнь тооложо, үнэн сэхэ ажаала ябуулжа, колхоздоо хүндэтэй ябажа, наһанайнгаа амаралтада ОПХ «Иволгинское» гэжэ ажакыһаа гараһан намтартай юм.

Дайнай үдэ айла боложо, Гама Гомбоевнатыа Сырмая басагаа гарынь ганзагада, хуаһынь дүрөөдэ хүргэжэ, гэр бүлэ болгобо. Зэһнээрэ харалсажа, баясажа һуутарынь, ба-саганинь үбшэндэ дайрагдажа, наһа бараа. Табан хөөрхэн зээ басагадаа будаһынь дээдэ һургуули дүүргүүлсэжэ, айла булз болгоһондо, мүнөө 11 гуша, нэгэ дүшлээ хаража, сэдхэхээс баясууһын, зээ басагайн Ларисадаа харуула-жа, үргүүлжэ һуудаг юм.

Үндэр наһантай, хүндэтэй Бальчин ахатай гэр бүлэ айлшадаар та-нараггүй. Бурядайһаа һайхан зан-шалаа сахин хүшдэлгиднөө элүүр энхье мэдэхээс хүндэлжэ, үрэлэһи абаһаа нотагай зон ябажал байдаг. Эхэ хүндэмүүшэ, хуёун зантай, хүнтэй хоорэддэхэ дуратай эдэ хөөрнай анги сайгаа уугажа, һонин һорьмойгоо хэлсэн һуугараа, дуугаһыне дуулааг үгэхэ.

Будалан зуурын оройдо Бурхан багшын агы бай.

Бусааг, хайшоо харахадан, Сангай утаан манарна, гэжэ дуулаад зарим үгынь маргааг гэжэ энсэгэ һэн.

Дуунуудые шагнаха эхэ дуратай, нотагайнгаа гимн болоһон «Доодо Ивала» гэжэ дуудуулажа үгэхэдэмнай, эхээр һайшаажэ: «Миндһан дээрэ буулгажа үгөөрэй, би шагнаад сэ-ржэдэхэмни», - гэжэ намда даабар-рилахадан, тэрнинеһе бүтээжэ үгөө һэм. Хожомын ошоһондэмнай, дуу-ласажа һуугаа. Энэ дууе нотагайнмай хувуун, тэрэ сагта манай захиргаанай тологологшо ябаһан Александр Ни-колаевич Пурбовс Бурядай мэдээжэ пост Николай Шабасева үгынь, Бадмагарын Наранбагарта хүг-жэмьни захижа бүтээлтэй юм.

Хүндэтэ Бальчин ахатаана Шэнэ гараһан жэлэй эхиндэ зуун наһан-айн ойн баяраар амаршалаад, Гама Гомбоевнатыа элүүр энхэ, һонор ухаантай заһада үшөө удаан алтан дэлхэйнгээ хүрлэй гэгшһэн, үрэлэй һайханшыне хэлэжэ һууһынь арад зонойнгоо, айл аймагайнгаа зүгһөө хүсэгэ.

«Зугаатай хүгтэй, азатай золтой ябаг аз арад зомнай», - гээд, зуу на-һантай Буряад ороңдо ажаһууһандаа амаршалаа.

У.ЦЫДЫПОВА,
Доодо Ивалгын ветерануудай
Советэй хүтэлбэрлэгшэ.

XVII ЖАРАНАЙ ШАРА ШОРОЙ ХУЛГАНА ЖЭЛ
ҮБЭЛЭЙ ДУНДА ХҮХЭ ХУЛГАНА НАРА

Буряад литэ	17	18	19	20	21	22	23
Европын литэ	12	13	14	15	16	17	18
Гараг Нэр Үдэр	Дабаа Һара понед.	Мягмар Марс вторник	Лагда Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверг	Баасан Соллон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	улааншан Могой	шара Морин	шарагшан Хонин	сагаан Бишэн	сагааншан Тахья	хара Нохой	харагшан Гахай
Мэнгэ	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан
Һуудал	уула	модон	хиш	гал	шорой	түмэр	огторгой

Гарагай 2-то үбэлэй дунда хүхэ Хулгана нарын январин 12 (энэ һарада хуушанай 16-най үдэр үгы, забһарлаба - хуушанай 17). Улааншан Могой, 5 шара мэнгын, уулада һуудалтай үдэр. Бурханаа сахиха, тэнгэри ба лусууд тахиха, хэшэг далага абаха, дасан хинд нэрэгэхэ, арамнайлаха, лама болохо, сан тахиха, номын үүдэндэ орохо, Очирпүрэвийн - харюулаха хэхэ, нүүхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, эзлээр абаха, замда гараха, гэр байра бариха, үхэр мал һургаха үйлэнүүдтэ йин. Эм найруулаха, модо отолхо, бэри буулга-га, наһа барагшыне хүдөө тахиха, шэнэ дэгэл үмдэхэ, эд юумэ үгэхэ, эхэ хэрэг үгэхэхэ, худалдаа наймаа хэхэ, нохой абаха сэртэй.

Хүнэй үһэ абаа һаа, шэг шарай һайгарха.

Гарагай 3-да январин 13 (хуушанай 18). Шара Морин, 4 ногоон мэнгын, модо һуудалтай үдэр. нарын сээр.

Бурханда зальбарха, тэнгэри ба лусууд тахиха, үгэлгэ үгэхэ, буянай үйлэ бүтээхэ, шэнэ ноё-

ниние тахиха, худалдаа хэхэ, дай-санине дараха, номгоруулаха, ноёд һайдаг, дээдэ тушаалтада танга-риглаха, нүхэртэй болохо, хүрэнгэ тахиха, хүн, малые ханаха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, модо тариха хэрэгүүдтэ йин. Замда ябаха, мори худалдаха, нүхшэһэн хүнэй үйлэ бүтээхэ, эм найруулаха, байрын һуури тахиха, модо отолхо гэхэ мэтэдэ муу.

Хүнэй үһэ абал, эд зөөри ба үхэр малаа алдаха.

Гарагай 4-дэ январин 14 (хуушанай 19). Шарагшан Хонин, 3 хүхэ мэнгын, хиндэ һуудалтай үдэр. Бурханда зальбарха, лусууд тахиха, «Чавдор», «Уһан балин», «Лудор», «Лусын балин» үргэхэ, бэшэг зурхай зураха, дасан хиндэй тахилга заһаха, тарни уншаха, ураг садан болохо, худалдаа хэхэ, хо-ниной ашаг шэмэ абаха, мал га-заашань үгэхэ, ажалшанине абаха, хурим найр хэхэ, замда ябаха хэрэгүүдтэ эерэг йин. Эм найруулаха, хүн, малые ханаха, төөн-нэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, газар һон-дэхэ, харюулаха хэхэ, модо отолхо,

хүрэнгэ эһэхэ, лама болохо үйлэ-нүүдтэ хориглоно.

Хүнэй үһэ абаа һаа, һайн нү-хэртэй ханилаха.

Гарагай 5-да январин 15 (хуушанай 20). Сагаан Бишэн, 2 хара мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр. Бурханда зальбарха, хинд шү-тээн бодхохо, санаар олгохо, бэ-шэг зурхай зураха, номын хурал байгуулаха, эм найруулаха, хэблэхэ, замда ябаха, модо тариха, хүрэнгэ эһэхэ, буянай үйлэ бүтээхэ, эрдэмдэ һураха, шэмэг зүүхэ, бү-жэг наада тахиха, туг дарсаг хинд-хүүдхэ зэргэнүүдтэ йин. Шэнэ хубсаһа эсхэхэ, үмдэхэ, шэмэг оёхо, худалдаа хэхэ, бэри буулгаха, наһа барагшыне хүдөөлүүхэ гэхэ мэтэдэ муу.

Хүнэй үһэ абал, үлэхэлэй, хоһон байдал оршохо.

Гарагай 6-да январин 16 (хуушанай 21). Сагааншан Тахья, 1 сагаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр.

Бурхан, лусуудта зальбарха, тахиха, газарай үүдэ боохо, лама болохо, эм найруулаха, замда га-раха, хурим хэхэ, эрдэмдэ һураха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, бэри абаха, бэрини үйлэ бүхэндэ, наһа ба-рагшын ябадалда йин. Байшан гэрэй һуури тахиха, нялхые хүүдэ оруулаха, утаал хэхэ, мал агталха, нэхэхэ, нүүдэл хэхэ зүйлэнүүдтэ тэбшэлтэй.

Хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 7-до январин 17 (хуушанай 22). Хара Нохой, 9 улаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Бурханда зальбарха, бэшэг зур-хай зураха, хэшэг далага аб-хуулаха, тангариг үгэхэ, урлаха ухаанда һураха, хэлсэнэй ажал-шанине абаха, ном заалгаха, на-һанай буял бүтээхэ, эд мал аба-ха, худаг малтаха үйлэнүүдтэ йин. Замда гараха, бэри буулгажа, хурьгэ оруулажа болохогүй, нүүхэ, хэрүүү гаргаха, наһа барагшыне хү-дөө тахиха, сэргэ хүдэлгэхэ гэхэ мэтэдэ муу.

Хүнэй үһэ абал, эгэсн, унган элбэгээр олгохо.

Гарагай 1-дэ январин 18 (хуушанай 23). Харагшан Гахай, 8 сагаан мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Тэрсүүдэ тэмдэгтэй, тон муу үдэр. Бурханда зальбарал үйлэдэхэ, сан табиюулаха, хангал тахиюулаха, лама хубарат болохо, нахиюу-нанда үгэлгэ үгэхэ, огторгойн үүдэ са-хиха, гүрэм заһал хэхэ, эхэ хүн-тэй уулзаха, буянай үйлэ бүтээхэ, арамнай хэхэ, замда гараха, ном заалгаха, хурим хэхэ, эм найруулаха, адууна мал һургаха хэрэгүүдтэ йин. Шэнэ гэр бариха, хүн, мал ханаха, төөнэхэ, наһа барагшыне хүдөөлүүхэ, шэнэ дэгэл эсхэхэ, модо отолхо, мал ху-далдажа, араажжа хэхэ, хүншүү хөрбоһо гаргаха, дасан дуганай һуури тахиха, нүүдэл хэхэ, нохой абаха зэргэнүүдтэ муу.

Хүнэй үһэ абаа һаа, эд бараан, эгэс хоол, унган олгохо.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительво

<p>Генеральна директор - ахамад редактор А.ЛАНГАРХАЕВ. Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА.</p> <p>РЕДАКЦИОННОКОЛЛЕТИ: И.М.ЕГОРОВ, Б.Г.БАЛЫЖИРОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, П.А.НОСКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРЕНЕВ, Ц.Б.БАТУЕВ, В.Р.БУДАЕВ, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (генеральна директорэй 1-дэхи орлогшо), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), С.Б.БАЙМИНЮВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, П.Д.БАДАМАРИНЧИНОВ, Л.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Калансариншынгийн үйлэс, 23.</p> <p>Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн".</p> <p>E-mail: unen@mail.ru</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 6 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 73877.</p> <p>Хамтын хэлэг - 30080.</p> <p>Хэблэлдэ тушаалдаһан саг - 17.00.</p>
---	--	--

Республиканская типография г.Улан-Удэ, ул.Орлогш, 13
дизайн и печать 7000 хэблэлдэ үйлдэгдэ.
670000, Улаан-Үдэ, Борсоевой үйлэс, 13
Директорийн телефон: 21-40-45.

Сүлөөт

Б-0165-дэхи номертой оор «Восточно-Сибирское межрегиональное территориальное управление» ФГУ-да бүрдүхэдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, ирлэмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершинны» журналуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутдай ажабайдалай болон олоншынтын хүдөлмэрини, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээлэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламны - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерини - 21-23-67.

Редакция ороһон материалнууд
шүүмжэлэгдэдэггүй, мүн авторнуудтань
бусаагадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрэнүүдэй
бэшлэгые хазайгуулан ушарта авторнуудын харюусалгатай.
Редакцины һанамжа авторайхнтай адли бэшэ байжа магад.

Саян, Эржена Жамбаловтан

2008 оманай - Гэр бүлын жэл болон түгээсэж, бэлиг талаантай гэр бүлээр, олон хүүгэдтэй эжнээр тээмэндэ «Бурятия» ресторан соо үнгэргэгдээн Эхэнэрүүдэй республиканска форум дээрэ Буряадаймнай Правительствын, Президентын зүгөө халуунаар амаршалаа, бэлэг сэлэгүүдэс барюулаа нэн. Олондоо суутай, бэлиг талаантай, олон артистуудэс хүмүүжүүлхэн, хургаан ВСГАКИ-гай театральна кафедрн бэрхэ багшанар, Гүрэнэй филармоциин хүтэлбэрлэгшэд, республикын арадай артистууд, 3 хүүгэдтэй Эржена, Саян Жамбаловтан баһа эндэ уригдаһан, найхан дуугаа дуулаһан байха юм.

Үнгэржэ байһан жэлдэ туйлаһан амжалтануудаарнь һонирхоһон, олон шан дуунуудай конкурс, фестивалуудта абанан дууша хүүгэдэйнь хуби заяан тухай хөөрхыс Гэр бүлын жэлэй түгээхэндэ хүсэһэн, олон асуудалнуудэс табһан байһабди. Ялас гэмэ тон бэлигтэй, уянгата найхан мүнүүдтэй шүлэг, поэмнүүдтэй байһан, саһаа урид һаһа бараһан, Ага тоонтотой пост яһан Цэдэб Жамбаловай угыснь үргэжэ байһан хүбүүнтэйнь - Саян Цыдыповичтэй Шэнэ жэлэй хүндэлдэ хэлэй хөөрэлдөөгөө таанарайнгаа анхаралда дурадхаһамнай.

- Саян Цыдыпович, үнгэржэ байһан жэлтэй гэр бүлэдтэй тон үржэлтэй, найн жэл байгаа гэж мэдэнбди...

- Зүб даа, гол манай амжалта, гэр бүлыннай тон ехэ баяр гэхэдэ, Сойжина басагамнай хоёр жэлдэ Москвагай консерватории дэргэдэ бэлдхэлэй һуралсал Улаан-Удынгөө хүгжэмэй колледж дүүргэһэнгүйгөө һүүлдэ гараад, байгша ондо ГИТИС-эй искусствын факультэдэй музиклэй актерой таһагта 1-дхи курсда ороо. Москвада урдань һураха үсдөө хүгжэмэй хүүгэдэй һургуулида баһаллаа, гэндэ хүүбүүдэй хоорыс хүтэлбэрлөө.

Тнигээд Москвагай областниин 89 хүүгэдэй хоорнуудай дунда түрүү һуури өөрын хоорой эзэлһэндэ колледжынгоо эрхим багшанар-хормейстернүүд Вера

Матвеевна Мантатовадаа, анхан заһан Борис Анатольевич Кимдэ басагамнай баяр хүргэн ябадаг юм.

Юмэ зохёохо дуратай 14-тэй Дахалай хүбүүмнай нёдондо «Наранай туяагай» регионууд хоорондын конкурсдо Гран-при шанда хүртэһэндэнь, шүлэг бэшэхэдэнь баясанабди, омогорхонобди. Тээмэндэ уг тухайгаа шүлэг зохёогоо, тэрэнниень уншагшадай һонорто Шэнэ жэлэй бэлэг болгон зориулаһамнай. Одхон Юмжана басагамнай январь һара соо хоёртой болохо, баһал хүгжэм дуунда дуратай. Хүюунэйхи хэлбэл, гэртэмнайшыс, ажалдамнайшыс «филармонинн» аялга ханхинана...

- «Урагшаа» гэхэн фолк-бүлэгтээ олон газарта гастрольдо яабат, урданшыс холын ороонуудаар арадайнгаа урданай аялга дуу ханхинуулаат, танай зохёоһон «Түрын дүхэриг» («Улсйские девушки») зүжгөөрөө Москвада, Брестдэ, аяар холын Францида суурхаат...

- Анхан «Түрын дүхэриг» зүжгөөрөө түрүүшын бүлэг артистуудтай Вирляна Ткач режиссёртой Нью-Йоркын (США) «Ла Мама» театрта найруулаа, Америкэдэ анха түрүүшынхис харуулаа һэмди. Буряад арадайнгаа ёһо заншалнуудтай, урданай ёһор, дуунуудта америкынхидыс, удаань Канадын Саскачеван хотодо индсецүүдэй эмхидхэн үлгэршэдэй фестивалда, һүүлэй һүүлдэ Норвегидэ «Риду-Ридду» гэхэн фольклорно фестивалда бэлгээ гэрнэлээ һэмди. Хөөмэйин (түбэнгинн хоолойгоор дуулаха онол арга) аялга дуунда хургаһан Одсүрэн багшалаа (Монгол) ходоодо баяр хүргэн ябадагбди.

Хоёр жэлэй урда ВСГАКИ дүүргэһэн оюутаднай - «Урагшаа» гэхэн фолк-бүлэгнай Абаканда, уласхоорондын этноэстрадын фестивалда солистка, Шэнэхэһэндэ угтай, найхан хоолойтой Дашима Соктоеватая 2-дохн һуури эзэлэбди, морин хуур, ятаг, ночин гэхэн хүгжэмтэ инструментүүдээр наадаабди. Пүүлдэнь Красноярск, Новосибирскээр гастрольдо гараабди.

Шэнэ жэлэй хөөрэлдөөн

Саян ЖАМБАЛОВ:

«БҮЛЫНГӨӨ БАЯР – БҮХЫ ЗОНДОО»

Сибирин федеральна округоор эмхидхэгдэһэн «Надежда России» гэхэн мурьсөөндэ Сэсэг Аюшевнай шалгараа, эрхим арбан хүн соо Москвада дуулаа. Харин морин хуур дээрэ наададаг, түбэнгинн хоолойгоор дууладаг Александр Архинчеевнай Эрхүүдэ «Алтаргана-2008» гэхэн уласхоорондын фестивалинн үлгэршэдэй конкурсдо Гран-при шанда хүртэбэ. Өһөдөө туха сүлөөгүй январьһаа эхилээд июль хүрэтэр Эрхүү оло дахин морилобди, юуб гэхэдэ, Эрхүүдэ «Алтарганада» гол режиссёрнуудаар томилогдоһон байгаабди. Эрхүүдэ буряад фольклорно коллективүүд үсөөн, тинимһээ ехэ ажал бүтээхэ, ябуулха хэрэгтэй байган бшуу.

- Ехэ амжалтануудаартнай амаршалнаб. Гэр бүлөөрөө ходол концерт, тоосоо табидагта, Шэнэ жэлдэ хэр

бэлдэнэбта, хүн зондоо юу хүсэхэ байнабта?

- Үнэхөөрөө, жэл бүри гэр бүлөөрөө тоосоото концертээ харуулдагбди. Зохёохы ажалайнгаа 20 жэлэй ойн концерт бэлдээ һэмди. Хүүгэдээрээ хамта дуугаа дуулалдадагбди. Солбон дүүгэймнай бэшэһэн «Агамнай» (хүгжэмынь Бато Бальжинмаевай) Агымнай эгээл дуратай гимн болоһой бшуу гэжэ һанахаар болонхой, «Звезды Белого месяца» гэхэн телефестивалда Агын бэлнгтэй дуушан Александр Бороев энэ дуугаараа шалгараа бэлэй. Өһөдөө «Хин морин», «Хабарай шубууд», «Тэрэнги» гэжэ шэнэ дуунуудыс зохёгообди.

Шэнэ жэлыс угтуулан, филармониннгоо кабаредэ хүн зоһине хүгжэм дуутай, хатартай үдэһэнүүдтэ урниабди. Дэлхэйн суута музиклиүүдһээ арн,

дуунууд, хатарнууд харагшалад анхаралда дурадхагдаха. Гэртэ Эржена Зугдыровна хани нү хэрни ехэ амтатайгаар духовк соо таһа шараха дуратай, хари биһи хитад кухинин эдээн шадамар болонхойб.

Хойто жэлэймнай гол үй хэрэг гэхэдэ, музиклэй артистуудыс бэлдэхэ ВСГАКИ-да дахинаа шэнэ курс тээхэмна Республикынгаа бэлнгтэй луунуудыс шэлэн хургаһа. Шэнэ жэлээр, шэнэ баяраа хүндэтэ нүхэд! Таһан хушуу мала хаража, амаа тоһодожа һанаһанаа бүтээжэ, үндэр сэд хэлтэй, тэгшэ һанаа бодолто гэр бүлөөрөө эбтэй эстэй, бүл амжалтатаа арадтаа зориулаа буряад сэдхэлээ дэлгээжэ, түр хэлээ, ёһо заншалаа үргэжэ ябахамнай болтогой!

- Болтогой!
Бэлигма ОРБОДОВА
Шэнэ жэлэй хөөрэлдөө үүсхэб.

Бабушки и дедушки рода Дахалайтан из села Южный Аргалей Агинского района, рассказывают эту удивительную историю происхождения нашего рода, на основе которого наш сын написал балладу.

БАЛЛАДА ОБ ОХОТНИКЕ БОРСОЙ И ЕГО СЫНЕ ДАХАЛАЙ

В старое-старое время, Где буряты жили как племя, Кочевали предки мои От Онона до Селенги. Жил была храбрый

охотник Борсой, Добывал пропитанье в тайге, Жил он счастливо с женою своею, Только не было у них детей. Вот однажды в летнюю пору Он поднялся на Лысую гору, Брызгал айраком он, молоком, Он просил о потомстве своём. Он молился, он говорил: «О, священной горы властелин! Не дай роду моему прерваться, Не дайте, духи, одному мне остаться!»

Прошло лето, прошла зима. По весне на охоту собрался Мой далёкий предок Борсой, Найти добычу в суровой тайге. По звериной тропе целий день Он бродил и устал очень сильно, И тогда он решил в зимовье Отдохнуть, и набраться силы. Из травы ая-ганга чай вскипятил И наполнил целебной травой, Из сушёного мяса – «борсо» Сытный суп он себе приготовил. Вдруг в углу что-то запищало Он решил, что это мышонок, Из овчины раскрыл одеяло, Обомлел – это был ребёнок! Ребёнок маленький улыбался ему, Глядел на него и ручкой махнул, А Борсой- тот бесстрашный

охотник На найденыша, глядя, всплакнул. Он домой всю ночь бежал, Только утром дошёл он до дома. Он в дохе ребёнка держал И сказал: - «Это сын – мой потомок!» Найденыша назвали Дахалай, Он вырос опорой в семье. Он стал началом для рода, Для нашего дружного рода. Вот прошло много лет, даже век... Дахалайтан - наш

род прославляю, Про Борсой – был такой человек - Я балладу свою сочиняю... Дахалай ЖАМБАЛОВ. 2007 г.

Эржена, Саян Жамбаловтан Нью-Йоркдо

